

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Volkan DARMAZ

GEORGE ORWELL'İN "ANIMAL FARM" VE "1984" ADLI ESERLERİNİN
WILLIAM GOLDING'İN "LORD OF THE FLIES" VE JOSEPH CONRAD'IN
"HEART OF DARKNESS" İSİMLİ ESERLERİ İLE TOPLUMSAL YERĞİ
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Kemalettin YİĞİTER

ERZURUM - 2009

TEZ KABUL TUTANAĐI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu çalışma, Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalının İngilizce Öğretmenliği (İngiliz Dili ve Eğitimi) Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Kemalettin YİĞİTER

Danışman / Jüri

Yrd. Doç. Dr. M. Yavuz KONCA

Jüri

Yrd. Doç. Dr. M. Başak UYSAL

Jüri

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. ... / ... /

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA NO</u>
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
GİRİŞ.....	1
 BİRİNCİ BÖLÜM	
1. YAZARLAR.....	3
1.1. George Orwell: Hayatı ve Eserleri	3
1.2. Joseph Conrad: Hayatı ve Eserleri	4
1.3. William Golding: Hayatı ve Eserleri	6
 İKİNCİ BÖLÜM	
2. ESERLERİN İNCELENMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI	8
2.1. Hayvan Çiftliği	8
2.1.1. Olay örgüsü	8
2.1.2. Karakterler.....	10
2.1.3. Üslûp	13
2.2. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört	14
2.2.1. Olay örgüsü	14
2.2.2. Karakterler.....	16
2.2.3 Üslûp	18
2.3. Hayvan Çiftliği ve Bin Dokuz Yüz Seksen Dört	20
2.4 Sineklerin Tanrısı	24
2.4.1. Olay örgüsü	24
2.4.2. Karakterler.....	27
2.4.3 Üslûp	29
2.5 Hayvan Çiftliği ve Sineklerin Tanrısı	32
2.6. Sineklerin Tanrısı ve Bin Dokuz Yüz Seksen Dört	34
2.7. Karanlığın Yüreği.....	36
2.7.1. Olay örgüsü	36

2.7.2 Karakterler.....	38
2.7.3. Üslûp	39
2.8. Karanlığın Yüreği ve Sineklerin Tanrısı	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MEKÂN VE ZAMAN ÇÖZÜMLEMELERİ	43
3.1. Mekân Çözümlmeleri	43
3.1.1. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört	43
3.1.2. Hayvan Çiftliği	44
3.1.3. Karanlığın Yüreği.....	45
3.1.4. Sineklerin Tanrısı	46
3.2. Zaman Çözümlmeleri	47
3.2.1. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört	47
3.2.2. Hayvan Çiftliği	48
3.2.3. Karanlığın Yüreği.....	48
3.2.4. Sineklerin Tanrısı	49

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ESERLER VE TOPLUMSAL YERGİ	51
4.1. Hayvan Çiftliği'nde Toplumsal Yergi	55
4.2. Karanlığın Yüreği'nde Toplumsal Yergi	65
4.3. Sineklerin Tanrısı'nda Toplumsal Yergi	74
4.4. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te Toplumsal Yergi	82

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. ESERLER VE GÜNÜMÜZ	89
-----------------------------	----

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ	112
KAYNAKLAR	115
ÖZGEÇMİŞ	117

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**GEORGE ORWELL'İN "ANIMAL FARM" VE "1984" ADLI ESERLERİNİN
WILLIAM GOLDING'İN "LORD OF THE FLIES" VE JOSEPH CONRAD'IN
"HEART OF DARKNESS" İSİMLİ ESERLERİ İLE TOPLUMSAL YERGİ
AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI**

Volkan DARMAZ

Danışman : Prof. Dr. Kemalettin YİĞİTER

2009 – SAYFA : 122

Jüri : Prof. Dr. Kemalettin YİĞİTER

Yrd. Doç. Dr. M. Yavuz KONCA

Yrd. Doç. Dr. M. Başak UYSAL

Bu çalışmada yirminci yüzyılın önemli İngiliz yazarlarından George Orwell'in "Hayvan Çiftliği" ve "Bin Dokuz Yüz Seksen Dört", William Golding'in "Sineklerin Tanrısı" ve Joseph Conrad'ın "Karanlığın Yüreği" adlı eserleri, başta İngiliz toplumu olmak üzere, özellikle Avrupa toplumlarında meydana gelen sorunları içeren toplumsal eleştiri yönünden incelenmiştir.

Bu çalışma beş ana bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde; yazarların hayatı, edebi kişilikleri ve yayımlanan eserleri; ikinci bölümde çalışmamızda söz konusu olan eserlerin olay örgüsü, karakterleri, üslubu ve birbirleri ile kıyaslamaları sunulmuştur. Üçüncü bölümde; mekân ve zaman olguları üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde eserlere yine genel bir bakış yapılarak içerdikleri toplumsal yergiler ile alâkalı incelemeler ve açıklamalar yapılmıştır. Bu bölümde aile, ahlâk, ekonomi, siyaset, savaş, emek ve eğitim konularına getirilen eleştiriler irdelenmiştir. Eserlerin ana teması olan toplumsal yergi bu bölümde ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Beşinci bölümde ise eserlerde değinilen yergilerin günümüz ülke ve toplumları ile karşılaştırılması yapılmıştır. Söz konusu problemlerin geçmişten günümüze ne kadar farklılık gösterdiği veya bunun aksi, irdelenmiş ve yorumlanmıştır. Sonuç bölümünde ise çalışmamız çerçevesinde yer alan önemli başlıklar son bir kez kabaca özetlenmeye ve sonuçlandırılmaya çalışılmıştır.

Sonuç olarak, söz konusu her dört eserde de yazarlar, çağlarının gözlemcileri olarak bir arada yaşayan insanların problemlerine yeni bakış açıları sunarak toplumsal sorunlara değinmektedirler. Hem insanın hem de toplumun problemlerini, yanlışlıklarını, aksaklıklarını ve kurumlarını eleştiren yazarlar, bu eleştirilerini belli bir zaman ve mekândan bağımsız işleyerek başarılarını evrenselleştirebilmişlerdir.

Anahtar kelimeler: George Orwell, Hayvan Çiftliği, Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, William Golding, Sineklerin Tanrısı, Joseph Conrad, Karanlığın Yüreği, toplumsal yergi, toplum eleştirisi.

ABSTRACT
MASTER THESIS
COMPARISON OF GEORGE ORWELL’S “ANIMAL FARM” AND “1984”, WILLIAM
GOLDING’S “LORD OF THE FLIES” AND JOSEPH CONRAD’S “HEART OF
DARKNESS” IN TERMS OF SOCIAL SATIRE

Volkan DARMAZ

Supervisor : Prof. Dr. Kemalettin YİĞİTER

2009 – PAGE : 122

Jury : Prof. Dr. Kemalettin YİĞİTER

Ass. Prof. Dr. M. Yavuz KONCA

Ass. Prof. Dr. M. Başak UYSAL

In this study, George Orwell’s “Animal Farm” and “1984”, William Golding’s “Lord of the Flies” and Joseph Conrad’s “Heart of Darkness” have been compared in terms of social satire that includes the problems in European societies, especially those occurred in English society.

The main body of this study is comprised of five main chapters and the conclusion. In the first chapter of the study, the lives of the writers, their literary styles and their published novels are presented. Chapter two includes books’ plots, characters, styles and the comparison of novels. Chapter three addresses the analysis of time and places of the books. In the fourth chapter, the critics of writers on social events such as family structure, ethic, education, labour, economics, politics and wars are studied in detail. The main theme of the thesis, social satire, is also explained clearly in this chapter. And in the fifth chapter, a comparison of social problems within the books and today’s countries and peoples is made. The problems are studied and commented on if there is any difference from past to present or not. In the conclusion chapter, it is aimed to summarize some great titles of the thesis and bring them to a conclusion.

In consequence of these works, writers as being era’s spokesmen have mentioned social problems by presenting new viewpoints. In this way, they criticize societies’ and people’s problems, mistakes, defects and institutes. By writing their satire out of a certain time and a certain place, they could achieve a world-wide success.

Keywords: Animal Farm, 1984, George Orwell, Lord of the Flies, William Golding, Heart of Darkness, Joseph Conrad, social satire, social criticism.

ÖNSÖZ

Toplum eleştirisi üzerine odaklanmış olan bu çalışmada, George ORWELL’in “Hayvan Çiftliği” ve “Bin Dokuz Yüz Seksen Dört”, William GOLDING’in “Sineklerin Tanrısı” ve Joseph CONRAD’ın “Karanlığın Yüreği” adlı eserleri karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır.

Bu anlamda birbirinin çağdaşı olan üç yazarın dört eseri karşılaştırmalı olarak incelenip, ortak veya benzer kabul edilen aile, ahlâk, ekonomi, siyaset, savaş, emek ve eğitim açısından değerlendirilmelerinin yapılması amaçlanmaktadır.

Her şeyden önce roman okumayı bana sevdiren ve bana bu yönde bir çalışmanın hazzını yaşatan; ayrıca tez konumu belirleme, çalışmalarımı yürütme aşamalarındaki katkılarından dolayı danışmanım Sayın Prof. Dr. Kemalettin YİĞİTER’e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini esirgemeyen ve bu anlamda bana moral desteği veren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mustafa Yavuz KONCA’ya da teşekkür ederim.

Ayrıca çalışma sürecimin başlangıcından sonuna kadar her daim özveri ve anlayışla bana destek olan eşime ve varlıkları ile her zaman kendimi güçlü ve mutlu hissetmemi sağlayan aileme de teşekkür etmek isterim.

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu, ünlü İngiliz yazarlarından George Orwell'in "Hayvan Çiftliği" ve "Bin Dokuz Yüz Seksen Dört", William Golding'in "Sineklerin Tanrısı" ve Joseph Conrad'ın "Karanlığın Yüreği" adlı eserlerini, özellikle Avrupa toplumlarında meydana gelen sorunları içeren toplumsal eleştiri yönünden incelemektir. Bu anlamda, çalışmamızın asıl önemi ise, dünyaca kabul görmüş yazarların da yüzyıllardır eserlerinde konu edindikleri gibi, günümüz toplum ve uluslarının çıkar çatışmaları, mikro-milliyetçilik ve yönetim anlayışları ve bunun insan davranışları ile eğitime olan etkilerini bugüne kadar yapılan çalışmalardan farklı bir bakış açısıyla ele almakta olmasındadır.

Sosyolojik ve politik olmalarının yanında yer yer de bilimkurguya uzanan eserlerde, yazarlar yaşadıkları dönemin toplumları ve bireyleri üzerinde dururlar. Kundera'nın¹ söylemiyle bir zamanlar doğanın efendisi mertebesine yükseltelen insanın teknik, politik vb. güçler karşısında önemini yitirmesine, değersiz bir metaya dönüşünü irdelerler. Savaşların, krizlerin, devrimlerin ve başkaca felaketlerin içinde olan insanların ruhsal dünyalarına girerek, zor koşullar altında kendi iç dünyaları ile olan savaşlarını irdelerler. Çoğunlukla yenik çıktıkları bu savaştan, kimisi insanoğlunun kendisini suçlar kimisi ise yönetimdekilerde suçu bulur. Her dört eserde de ağırlıklı olan tema çatışmadır. Aydınlık ile karanlık, kapitalizm ile sosyalizm, demokrasi ile totalitarizm, yani kısacası iyi ile kötünün çekişmesi ağırlıklı olarak hissedilir. Çatışmalar kadar eserlerin karakterleri arasındaki benzerliklerde dikkat çekmektedir. Zaten olay örgüsü de çoğunlukla iyi karakter ile kötü karakterin çatışmaları üzerine kuruludur. Ancak hemen her romanda rastlayabileceğimiz bu özellikler bizleri yanılgıya düşürmemelidir. Zira işlenişleri ve olay örgüleri açısından basit ve sıradan gibi görünseler de, romanın ana karasından² çıkan bu romanlar sembol ve alegori yönünden oldukça zengin, yergileri açısından da oldukça başarılı olmuş eserlerdir. Yazıldıkları günden bugüne değerlerinden hiçbir şey kaybetmeyen eserler, bu başarılarını da günlük hayattan aldıkları olaylara yaklaşım ve bakış açılarındaki evrenselliklerine borçludurlar.

Bundan dolayı, çalışmamız boyunca biz de bu eserleri mümkün olduğunca çok yönlü ve detaylı olarak incelemeye özen gösterdik. Yazarların hayatlarından

¹Milan Kundera; Roman Sanatı, çev: Aysel Bora, Can Yay., 2. bs., İst., 2005, s.16.

²Kundera, Age., s.18

üslûplarına, eserlerin olay örgülerinden karakterlerine, eleştirilerin çeşitliliğinden günümüze kadar olan yansımalarına detaylıca değinmeye çalıştık. Bir devrimin, bir sömürünün, bir iktidar ve düzen kurma çabalarının ayrı ayrı başarılı örnekleri olan bu romanları dikkatle incelerken mümkün olduğunca eserlerin özündeki fikirleri günümüz ile bağdaştırmaya gayret ettik. Felaket ve savaşların içindeki toplumlar ile yönetimlerin değişik boyutlardaki davranış ve tutumlarını sergileyen yazarlar, yergilerini de bu yönde geliştirmişlerdir. Modern çağı sorgulayan ve toplumlardaki davranışları, eğilimleri gözlemleyen yazarlar, içinde bulundukları toplumun yapısal özelliklerini ve kötü durumunu eserlerinde yoğun bir şekilde ele alırlar. Bu yapıtlardaki kahramanlar aracılığıyla bireylerin ilişkilerini, toplumsal değer yargılarını gözler önüne sermeye çalışırlar.

Sonuç olarak umudumuz, yazarların anlatmak istediklerine ve metinlerine sadık kalarak içerik, biçim ve kompozisyon açılarından inceleyeceğimiz eserlerin günümüz ile karşılaştırmalarını yapabilmektir. Amacımız, toplumdaki çarpıklıkları ele alarak, insanları uyaran roman ve yazarının yadsınamaz katkılarına gereken önemin verilmesi için, az da olsa, yardımda bulunabilmektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YAZARLAR

1.1. George Orwell: Hayatı ve Eserleri

Asıl adı Eric Arthur Blair olan George Orwell, Hindistan sömürge yönetiminde görevli bir İngiliz ailenin çocuğu olarak 1903 yılında Hindistan'da doğdu. Daha sonra İngiltere'ye dönen ailesi, yazarın İngiltere'de eğitim almasını sağladı. George Orwell, eğitimini İngiltere'de tamamlayıp Eton Koleji'nden mezun olduktan sonra Hindistan'a giderek o sırada bir İngiliz sömürgesi olan Burma'da bulundu ve kısa süreliğine adanın polis teşkilatında görev yaptı.

“Kendi anlatımına göre, bu görevi sırasında sömürgeciliğin ve emperyalizmin kötü şeyler olduğu düşüncesine vardı; yaptığı işten utanmaya başladı ve mümkün olduğu kadar kısa bir sürede görevden ayrılması gerektiğine karar verdi.”³

Bu memuriyeti döneminde şahit olduğu acımasız uygulamalar, emperyalizme karşı geliştirdiği derin öfkeye katkıda bulunmuştur. Orwell, 1928 yılında polislikten istifa ettikten sonra çocukluk düşü olan yazarlık hayalini gerçekleştirmek için tekrar İngiltere'ye döndü. Londra'ya yerleşerek buradaki yoksul ve toplum dışına itilmiş insanlar arasına karıştı. Bu yaşantısı sırasındaki gözlemlerini 1933'te ilk kitabı Paris ve Londra'da Perperişan (Down and Out in Paris and London) adıyla yayımlandı. Ertesi yıl ilk romanı Birmanya Günleri (Burmese Days) çıktı. Orwell'in edebi hayatındaki ikinci kilometre taşı, daha sonra kaleme alacağı Daralma ile pek çok ortak noktası bulunan Keep the Aspidistra Flying (Zambak Solmasın) adlı romanı oldu. 1937 yılında Orwell maden işçilerinin hayatına dair bir araştırma olan Wigan Pier Yolu nu kaleme aldı. Ne var ki yazarın yazıları, bu tarihten sonra bir süreliğine kesintiye uğradı; çünkü güneyde, İspanya'da savaş başlamıştı. Ocak 1937'de Cumhuriyetçiler safında İspanya iç savaşına katıldı. Ertesinde ise İspanya deneyimini anlatan Katalonya'ya Selam (Homage to Catalonia) adlı eserini 1938'de yayımlandı.

Orwell, İkinci Dünya Savaşı başlayınca İngiliz yayın kuruluşu BBC'in Hindistan yayınları bölümünün başına getirildi. Savaşın en yoğun biçimde devam ettiği 1943

³Ahmet Erhanlı, “George Orwell: Sömürge polisi, sosyalist, muhbir”, *Ürün Sosyalist Dergi*, Sayı:13 Mayıs-Haziran 2003, URL: <http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=227>, (Erişim Tarihi:27.04.2009)

yılının Kasım ayında, Orwell, Hayvanlar Çiftliği'ni yazmaya koyuldu. Kitabını hemen yayınlamak isteyen Orwell, bu isteğine anında ulaşamadı. Kitap ancak İkinci Dünya Savaşının sona erdiği, Soğuk Savaşın ilk belirtilerinin ortaya çıktığı, ABD ve İngiltere'nin Sovyetler Birliği ile ilişkilerinin bozulmaya yüz tuttuğu bir sırada, Ağustos 1945'te yayınlandı. Soğuk Savaş havası yerleştikçe kitap büyük bir başarı kazandı ve art arda dünyanın çeşitli dillerine çevrildi.

Hayvan Çiftliği'nden sonra geniş çaplı bir üne ve paraya kavuşsa da yoksulluk günlerinde tutulduğu tüberküloz hastalığı, hayatının son döneminin büyük bölümünü hastanelerde geçirmesine yol açtı. Hayvan Çiftliği ve ardından yazdığı Bin Dokuz Yüz Seksen Dört kitabı ile bu kitaplardan yararlanılarak yapılan filmler, Soğuk Savaş'ın kültür alanındaki en büyük operasyonlarından biri olarak Amerikan Merkezî İstihbarat Teşkilatı CIA'nin desteğiyle bütün dünyaya dağıtıldı.⁴ George Orwell, 21 Ocak 1950'de öldü.

Eserleri: Paris ve Londra'da Perperişan, Burma Günleri, Papazın Kızı, Zambak Solmasın, Wigan İskelesi Yolu, Katalonya'ya Selam, Aspidistra, Daralma, Hayvan Çiftliği, Bin Dokuz Yüz Seksen Dört.

1.2. Joseph Conrad: Hayatı ve Eserleri

Joseph Conrad Polonya asıllı olmakla birlikte, yetkin İngilizcesiyle önde gelen İngiliz romancıları arasında yer alır. Tam adı Józef Teodor Konrad Korzeniowski olan yazar, 3 Aralık 1857'de Ukrayna'da doğdu. Eserlerinin kimisi romantik olarak yaftalanmışsa da Conrad'ın romantizmi belli bir alaycılıkla ve insanın kendi kendini aldatma gücüne dair sağlam bir farkındalıkla dengelenmiştir. Birçok eleştirmence modernizmin öncülerinden kabul edilir.

Milliyetçi tragediyalarıyla tanınan Conrad'ın babası, yazar ve Fransızca ile İngilizce çevirmenidir. Çarlık Rusya'sına karşı, 1863 isyanlarına destek veren eylemleri nedeniyle Varşova'da Rus yetkililerce tutuklanmış ve Sibiryaya sürülmüştür. Annesi veremden 1865'te, babası da dört sene sonra 1869'da Krakov'da vefat etmiş; böylece Conrad on bir yaşında öksüz kalmıştır.

Yazar, ebeveynlerinin ölümünü takiben, Krakov'da yaşayan dayısı Tadeusz Bobrowski'nin himayesine verildi. Daha çok küçükken denizi tutkuyla seven Conrad,

⁴Erhanlı, Agm., URL: <http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=227>, (Erişim Tarihi:27.04.2009)

büyüyünce denizci olmayı düşlerdi. 17 yaşına gelince, Marsilya'da bir Fransız gemisine binerek yıllarca sürececek bir deniz yolculuğuna çıktı. 1878'de İngiltere'ye giderek İngiliz ticaret gemilerinde çalıştı. 1886'da İngiliz yurttaşı olduktan sonra kaptanlık belgesi aldı. Çoğunlukla doğu denizlerine açılan gemilerde kaptanlık yaptı. Bu yolculuklarda gördüğü yerler sonradan yazdığı birçok kitaba esin kaynağı oldu. 1894'te denizciliği bırakarak yazarlığa başladı.

1896'da Londralı sekreter Bayan Jessie George ile evlendikten ve onunla birlikte Kent şehrine yerleştikten sonra, hastalıkların, depresyonların ve maddi bunalımların birbirini izlediği bir yazma süreci başlar yazar için. İlk büyük anlatıları ve romanlar bu dönemin eseridir. 1895'te yayımlanan ilk romanı Almayer's Folly (Almayer'in Budalalığı) ile An Outcast of the Island (1896; Adalar Sürgünü) doğuda geçer. Asıl ününü, Ölüm Seferi (The Nigger of the Narcissus; 1898), Lord Jim (Lord Jim; 1900) ve Typhoon (1902; Tayfun) adlı ilginç serüven romanlarıyla kazandı. Bir gemide, yaşamdan yalıtılmış insanların kişilik özelliklerinin ve sorunlarının daha açık ve yalın biçimde ortaya çıktığını düşünen Conrad, çoğunlukla roman ve öykülerinin arka planında denizi kullandı. Yaşama yenik düşmüş insanları anlattı. En büyük romanı Nostromo'da (Nostromo; 1904) Güney Amerika'daki bir devrimi ele alırken, iyi niyetlerin bile insanları nasıl kötülüğe sürükleyebildiğini gösterir. Kongo'da tanık olduğu, Avrupa'nın Afrika'yı acımasızca sömürmesi karşısında duyduğu tepkiyi Karanlığın Yüreği'nde (Heart of Darkness; 1902) dile getirdi. Bir kaptanın serüvenlerini anlatan The Secret Sharer (1912; Gizli Ortakçı) ise en güzel öykülerindendir.

Geçimini yazarak sağlamak için Conrad büyük bir mücadele verdi ve ilk kez ancak 1913 ile 1917 yılları arasında çıkan Chance (Fırsat), Victory (Zafer) ve *The Shadow Line* romanları geç de olsa, ona hem gerekli ünü hem de geçimi için gerekli parayı sağladı. Fanatiklik ölçüsünde üsluba önem veren Conrad, bu özelliğiyle modern anlatı edebiyatının öncülerinden oldu. Yazar, İngiliz Başbakanı Ramsay McDonald tarafından kendisine verilen 'Sir' unvanını⁵ geri çevirdikten kısa bir süre sonra, 3 Ağustos 1924 tarihinde, geçirdiği bir kalp krizi sonucunda öldü.

Diğer eserleri: The Inheritors (Mirasçılar, 1901), Romance (1903), The Arrow of Gold (Altın Ok; 1919), The Rescue (Kurtarma; 1920), The Rover (Korsan; 1923), The

⁵Joseph Conrad; Karanlığın Yüreği, çev: Ali Kayalar, Bordo Siyah Yay., İst., 2006, s.11.

Nature of Crime (Bir Suçun Niteliği), Tales of Unrest (Kargaşa Öyküleri; 1898), Typhoon and Other Stories (Tayfun ve Başka Öyküler; 1903), A Set of Six (Altı Kişilik Grup; 1908), Twixt Land and Sea (Deniz ile Kara Arasında; 1912), Within the Tides (Sular Alçalıp Yükselirken; 1915), Mirror of the Sea Memories and Impressions (Denize Tutulan Ayna, Anılar ve İzlenimler; 1906), Notes on My Books (Kitaplarım Üzerine Notlar; 1921).

1.3. William Golding: Hayatı ve Eserleri

Tam adı William Gerald Golding olan yazar, 19 Eylül 1911 yılında İngiltere'nin Cornwall kentinde dünyaya geldi. Variyetli bir ailenin çocuğu olan yazar, önce fen bilimlerini, sonra da İngiliz Edebiyatını okuyarak Oxford Üniversitesinde eğitim gördü. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce ve sonra uzun süre öğretmen olarak çalıştı. Savaşta deniz eri oldu; müttefiklerin Normandie çıkartmasına ve daha birçok çarpışmaya katılıp subaylığa yükseldi. Savaş boyunca yaşadıkları ve gördükleri onun insanın iyi bir ruha sahip olduğu inancını yitirmesine sebep oldu.

Golding, 1934'te hiç kimsenin ilgisini çekmeyen bir şiir kitabı çıkarmıştı. "*Şiir yazamadığım için düzyazı yazıyorum*"⁶ diyen Golding, yirmi yıl sustuktan sonra, II. Dünya savaşında yaşadıklarının da etkisiyle, 1954'te Sineklerin Tanrısı'nı (The Lord of the Flies) yazdı. Ancak birçok yayınevi bu kitabı basmaya yanaşmamıştı.⁷ Ne var ki, Sineklerin Tanrısı basılır basılmaz, Golding büyük bir üne kavuştu. Golding, Sineklerin Tanrısı'ndan sonra beş roman daha yazdı: The Inheritors, Martin Pincher, Free Fall, The Spire, The Pyramid. Bunlar da değerli yapıtlar olmakla birlikte, belki Sineklerin Tanrısı'ndan daha çapraşık, anlaşılması çok daha güç olduğundan, bu ilk kitap kadar ilgi görmediler. Bu romanın yakaladığı yazınsal ve ticari başarının ardından 1961 yılında öğretmenliği bıraktı ve kendini tamamen yazmaya adanmıştı. Kule ve Çatal Dil de dâhil olmak üzere toplam on iki roman yazdı. 1983 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görülen Golding, 19 Haziran 1993 tarihinde hayata gözlerini yumdu.

Eserleri: Poems (1934), Sineklerin Tanrısı (Lord of the Flies, 1954), The Inheritors (1955), Pincher Martin (1956), The Brass Butterfly (1958), Free Fall (1959), Kule (The Spire, 1964), The Hot Gates (1965), Piramit (The Pyramid, 1967), The

⁶Tanju Günseren; William Golding, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 1. bs., İst., 2004, s.56.

⁷Günseren, Age., s.34.

Scorpion God (1971), Darkness Visible (1979), A Moving Target (1982), The Paper Men (1984), An Egyptian Journal (1985), Deniz Üçlemesi (To the Ends of the Earth), Geçiş Ayinleri (Rites of Passage, 1980), Yan Yana (Close Quarters, 1987), Aşağıdaki Yangın (Fire Down Below, 1989), Çatal Dil (The Double Tongue, 1996)

İKİNCİ BÖLÜM

2. ESERLERİN İNCELENMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI

2.1. Hayvan Çiftliği

2.1.1. Olay örgüsü

Koca Reis, çiftliğin en saygın ve yaşlı domuzu, bir gün Beylik Çiftlik'in tüm hayvanlarını görüşme yapmak için büyük ağılda toplar. Onlara gördüğü bir rüyasını anlatır; bu rüyada hayvanlar onlara baskı kuran yahut onları idare eden hiçbir insanoğlu olmaksızın bir arada yaşarlar. Koca Reis tüm hayvanlara bu rüyasını gerçekleştirmek için çalışmaları gerektiğini söyler ve bu rüyasını tarif eden “İngiltere'nin Hayvanları” adlı şarkıyı onlara öğretir. Hayvanlar Koca Reis'in bu anlattıklarını büyük bir coşkuyla karşılarlar. Görüşmeden üç gün sonra Koca Reis ölür ve üç genç domuz “Snowball, Napoléon ve Squealer” onun bu fikirlerini formüle edip Animalizm adında bir öğretiye dönüştürürler. Ve bir gece yarısı çiftlik hayvanları Beylik Çiftlik'in sahibi Bay Jones ile savaşı ve onu çiftliğin dışına atmayı başarırlar. Çiftliğin adını Hayvan Çiftliği olarak değiştirirler ve kendilerini Koca Reis'in rüyasını gerçekleştirmeye adanmışlar. Yüce beygiri Boxer kendini şevkle bu işe adanmış, çiftliğin refahı için bütün gücünü kullanır ve “*Daha çok çalışacağım*” cümlesini kendine adeta atasözü edinir.

İlk zamanlar Hayvan Çiftliği'nde her şey yolunda ilerler. Snowball hayvanlara okumayı öğretmeye çalışırken Napoléon da bir grup genç köpeği, Animalizm'in ilkelerini öğretmek için eğitir. Çiftliğin eski sahibi Bay Jones, çiftliği tekrar ele geçirmek için sahneye çıkınca “Ağır Savaş” olarak anılan kavgada hayvanlar tarafından ağır bir bozguna uğratılır. Zaman ilerledikçe, Napoléon ve Snowball çiftliğin geleceği üzerine ilerleyen kavgalara tutuşmaya başlarlar ve gücü ellerine geçirip çiftlikteki diğer hayvanları kontrolleri altına almak için birbirleri ile çatışmaya başlarlar. Snowball elektrik üreten bir yel değirmeni şeması üzerinde çalışırken Napoléon buna çok sert bir şekilde karşı çıkar. Projenin uygulamaya konup konmaması hakkında yapılan toplantıda Snowball coşkulu bir konuşma yapar. Bu konuşmaya Napoléon kısa ve sert bir cevap verir ve çıkardığı garip ses üzerine dokuz iri köpek içeri girer ki bu köpekler Napoléon'un eğitmek üzere el koyduğu yavru köpeklerdir, Snowball'un üzerine saldırırlar ve onu çiftlikten dışarı atarlar. Bundan sonra ise Napoléon Hayvan Çiftliği'nin lideri kabul edilir ve artık toplantıların olmayacağını açıklar. Tüm hayvanların iyiliği için bundan böyle kararları tek başına domuzlar alacaktır artık.

Bu olayın hemen ardından Napoléon yel değirmeni hakkındaki fikrini birden değiştirir ve tüm hayvanlar, özellikle Boxer, tüm güçlerini bu değirmeni bitirmek için

harcırlar. Bir gün, bir fırtına sonrası, hayvanlar yel değirmenini devrilmiş olarak bulurlar.

Çiftçiler yel değirmeninin duvarının çok ince olması nedeni ile yıkıldığını söylerken Napoléon bunun Snowball'un bir sabotajı olduğunu söyler ve Snowball'un bu sabotajında yer alan tüm hayvanları içeren büyük bir temizliğe başlar, yani kendisinin liderliğine karşı gelen herkesi, yetiştirdiğı azgın köpeklerin dişlerinde oracıkta öldürtverir. Sorgulanamaz liderliğinin verdiğı hırsla ki bu Boxer için “*Napoléon her zaman haklıdır*” şeklinde ikinci bir atasözü olmuştur, Napoléon yetkilerini genişletir ve Snowball'u hain göstermek için tarihi bile yeniden yazar. Artık gitgide bir insan gibi davranmaya başlayan Napoléon yatakta uyur, viski içer ve komşu çiftliklerin insan sahipleri ile ticaret yapar. Orijinal Animalist ilkeler bu hareketleri çok ciddi bir şekilde yasaklasa da Squealer, Napoléon'un propagandacısı, Napoléon'un tüm bunları hayvanların iyiliğı için yaptığını tüm çiftliktekileri ikna etmeye çalışır; oysa domuzlar hariç diğerk tüm hayvanlar soğukta, açlık-sefalet içinde ve gereğinden fazla çalışarak yaşamaktadırlar.

Bay Frederick, komşu çiftliğın sahibi, bir kereste ticaretinde Napoléon'u aldatır ve çiftliğe saldırarak büyük masraflarla yapılan yel değirmenini havaya uçurur. Yel değirmeninin yıkılması üzerine ardı ardına kavgalar başlar ve Boxer tedavisi zor, ağır bir yara alır. Her ne kadar hayvanlar çiftçileri bozguna uğratsalar da Boxer'ın yarası ağırlaşmakta ve onu zayıflatmaktadır. Yel değirmeni için çalışmaktayken düşer ve artık sonunun geldiğini anlar ve bir gün ortalıklarda kimse onu göremez. Squealer, Boxer'ın tedavi için hastaneye götürüldüğünü ve orda huzur içinde öldüğünü, ölürken ise son nefesinde “devrim” için haykırdığını söyler. Oysa gerçek, Napoléon'un en sadık ve en çok çalışan işçisini viski parası için bir at kasabı ve tutkal imalatçısına satmış olmasıdır.

Hayvan çiftliğinde yıllar geçmiş ve domuzlar iyice insan gibi davranmaya başlamışlardır; iki ayakları üzerinde yürür, kamçı taşır ve elbise giyer olmuşlardır. Nihayetinde ise ağılın bir köşesinde yazılı duran Yedi Emir olarak bilinen Animalizmin ilkeleri tek bir ilkeye dönüşerek “*Bütün hayvanlar eşittir ama bazı hayvanlar öbürlerinden daha eşittir.*” şeklini almıştır. Bir akşam yemeğinde Napoléon, Bay Pilkington adlı çiftçi insanoğlu ile eğlenirken ona diğerk insanoğlu çiftçilerle birleşerek hem insan hem de hayvan işçi sınıflarına karşı birlik olma teklifini açıklar. Ayrıca Hayvan Çiftliği ismini de tekrar Beylik Çiftlik yapar ve doğru olanın da bu olduğunu

savunur. Bu arada çiftliğin penceresinden içerdeki elitlerin eğlencelerini izleyen çiftlikteki diğer hayvanlar artık içerdekilerden kimin domuz yahut kimin insan olduğunu görüntülerinden dahi anlayamaz olmuşlardır.

2.1.2. Karakterler

Napoléon: Devrimden sonra ortaya çıkan domuzdur ve Joseph Stalin'i temsil etmektedir. Tıpkı onun gibi askeri gücünü yani dokuz sadık saldırı köpeğini kullanarak çiftlikteki diğer hayvanları yıldırır ve gücünü sağlama almış olur. Bu kurnazlığı ile Napoléon rakibi Snowball'dan daha hain olduğunu da ispatlamış olur bizlere.

Romanın en başından beri Napoléon, adi bir fırsatçı olarak karşımıza çıkar hep. Ne devrime, ne devrimin ideolojisine, ne savaşılar ne de kurulmakta olan yeni topluma hiçbir zaman tek başına, kişisel bir katkısı olmamıştır. Tüm çabasını Hayvan Çiftliği'nin güçlenmesine değil, sadece kendinin çiftlik üzerindeki gücünü sağlama almaya harcamıştır. Bu nedenledir ki heyecanla çalıştığı tek proje küçük köpeklerin eğitimi olmuştur. Bunu ise köpekler için veya çiftlik hayvanları için değil sadece ama sadece kendisi için yapmıştır; zira kendi özel ordusunu oluşturmuş ve her istediğini diğerlerine yaptırır olmuştur.

Her ne kadar Napoléon Sovyet diktatörü Stalin'den direkt olarak esinlenilmiş olsa bile, genel anlamda yirminci yüzyıl boyunca sık sık ortaya çıkan insanlık tarihindeki siyasi despotlardan biridir. Çünkü adaşı olan Napoléon komünist bir lider değil on sekizinci yüzyılın başlarında yaşamış bir Fransız Generalidir. Ancak bu general demokrasinin ilkelerine ihanet etmiş ve yerine geçtiği aristokratları aratmayacak kadar büyük bir diktatör olmuştur. Napoléon'un herhangi bir diktatör veya siyasi entrikacılarından birinin yerini rahatça alabileceğini bize anlatan bu durum Orwell'in keskin politik zekâsının ve onun evrene mal olan eserinin adeta bir vasiyetidir bizlere. Çünkü Napoléon ve yordakçılarının davranışları, eserin yazılmasından yıllar sonra bile kritik zamanlarda yönetimde bulunmuş birçok totaliter liderin yalan ve zorbalıklarını rahatça görebilmemizi sağlamıştır.

Snowball: İsyandan sonra Napoléon ile Hayvan Çiftliği'nin kontrolü için savaşan domuzdur. Leon Troçki'yi temsil eden Snowball akıllı, ihtiraslı, etkileyici ve rakibi Napoléon'a göre daha az zeki ve hilekârdır. Snowball romanda diğer hayvanların sadakatini kazanıp yerini ve gücünü sağlamlaştırmaya çalışan bir karakter olarak görünmektedir.

Orwell'in İspanya Sivil Savaşındaki Troçki taburunda olan görevi onun Snowball karakterini tasvirindeki en önemli etken olmuştur. Tıpkı Troçki gibi, Snowball'da ruhunu ve yüreğini Animalizm'in dünya çapında yayılmasına ve Hayvan Çiftliği'nin altyapısının düzeltilmesine adanmış tutkulu bir idealist olarak karşımıza çıkar. Ancak, onun bu idealizmi onun düşüşüne yol açan temel nedendir. Sadece mantığına ve etkileyici konuşmalarına güvenen Snowball, rakibi Napoléon'un kaba kuvvetine karşı koyacak bir güce sahip değildir.

Her ne kadar Orwell, Snowball karakterini az-çok cazip bir şekilde tasvir etmişse de, bu karakterini ideal haline getirmekten de sakınmakta ve bunu da ona birtakım ahlâki kusurlar bahşederek sağlama almaktadır. Mesela Snowball'un domuzların diğer hayvanlardan üstün oluşunu kabul etmesi buna iyi bir örnektir. Ayrıca yel değirmeni gibi büyük projelerdeki aşırı ve tek-yönlü tutkusu Hayvan Çiftliği'nde var olmayan bir despotizmin dışı vurumudur. Bu sayede Orwell, bir devlet enkazının birtakım bireysel çabalarla gücü yöneterek yeniden inşa edilemeyeceğini anlatmakta, gücün kendisinin zaten aslında bir virane olduğunu hatırlatmaya çalışmaktadır.

Boxer: Hayvan Çiftliği'nin ilk zamanlardaki başarısında ve sonra da yel değirmeninin tamamlanmasında inanılmaz derecede kuvvetli, sadık yük beygirinin büyük payı vardır. Yardıma her an hazır bir mankafadır. Boxer, Hayvan Çiftliği'nin ilkelerine körü körüne bağlıdır ancak ne anlama geldikleri konusunda pek bir fikre sahip değildir. Domuzların her dediklerini yapmak için onlara safça bir bağlılık göstermektedir. Zira her iki lafından biri "*Daha çok çalışacağım.*" ve "*Napoléon her zaman haklıdır.*" sözleridir.

Sömürülmüş işçi sınıfının en iyi özelliklerini sergileyen Boxer, romanın en sempatik karakteri olarak çizilmiştir; kendini adamışlık, sadakat ve tükenmeyen çalışma azmi. Aynı zamanda Orwell, işçi sınıfında gördüğü en önemli zayıflıkları da yine Boxer karakteriyle resmetmektedir; aydınlar sınıfına olan safça bağlılık ve politik yozlaşmanın en kötü hallerini bile hatırlamaktaki becerisizlikleri gibi. Çiftçi Jones'un sömürdüğünden bile daha fazla, domuzlar tarafından sömürülen Boxer, elitler tarafından meydana getirilen politik dramının en çarpıcı örneği durumundadır. Boxer'ın tutkal fabrikasında son bulan hazin ölümü domuzların ihanetinin boyutlarını acı bir şekilde gözler önüne sermektedir. Ve gariptir ki arabayla çiftlikten alınıp götürülen Boxer, bu

haliyle de Hayvan Çiftliği'ni bir arada tutan güç, önemli bir imge olarak karşımıza çıkmaktadır.

Squealer: Diğer hayvanlar arasında Napoléon'un propagandasını yapan domuzdur. Squelar domuzların kaynaklar üzerindeki tekelleşmelerini sağlayan ve yanlış istatistiklerle çiftliği başarılı gösterendir. Yönetimdekilerin sosyal ve politik birlikteliği sağlamak ve kontrol etmek amacıyla gerçekleri çarpıtmak için dili nasıl ustaca kullandıklarını Orwell, Squelar karakteri ile ustaca resmetmektedir.

Kariyeri boyunca Orwell, politikacıların bir kısım medyayı kullanarak dili nasıl da kendi amaçları için kullandıklarına şahit olmuştur. Hayvan Çiftliği'nde de Napoléon'un işçi sınıfı üzerindeki her hareketini ve politikalarını sanki bir ihtiyaçmış gibi işçi sınıfına kabul ettirmeleri için ağzı iyi laf yapan Squelar, dili kötüye kullanır ve Napoléon'u hep haklı gösterir. Tıpkı koyunların "Dört ayaklılar iyidir, iki ayaklılar daha iyidir." öğretisinde olduğu gibi Squelar dili radikal bir şekilde basitleştirir ve tartışmaya sebebiyet veremeyecek kadar dili sınırlandırır. Bazen de gereksiz yere dili karmaşıktırır ve eğitimsiz hayvanların aklını karıştırıp gözlerini korkutur. Dili ustaca kullanmasının yanında bilinçsiz oluşu ve liderine körü körüne bağlılık, herhangi bir zorba için onu bulunmaz bir propagandacı yapar.

Koca Reis: Görüşü devrimin kaynağı olan domuzdur. Bu görüşünü açıklayıp çiftlikteki hayvanlara "İngiltere'nin Hayvanları" şarkısını öğreten Koca Reis ölür ve Snowball ile Napoléon'u mirası üzerinde kontrol sağlamak için bir savaşın içine bırakır. Sınıfsız bir toplum hayalini çiftlikteki hayvanlara resmeden Koca Reis karakterini oluştururken Orwell'in Alman politik ekonomisti olan Karl Marks'ı⁸ temel aldığı oldukça belirgindir.

Demokratik bir sosyalist olarak Orwell, Karl Marks'a karşı büyük bir saygı duyuyordu. Zaten Devrimin altında yatan Marksist ideoloji ile ilgili çok fazla eleştirisi bulunmamaktadır Orwell'in. Onun eleştirisi daha çok sonradan gelen liderlerin bu ideolojiyi çarpıtmalarıyla ilgilidir. Marks'ı resmeden Koca Reis, domuz liderlerinin onlara ihanet etmelerine rağmen, çiftlikteki hayvanların sürdürdüğü ideolojinin esin kaynağıdır.

⁸Ali Bulaç; Çağdaş Kavramlar ve Düzenler, İz Yay., 19. bs., İst., 2005, s.63.

Her ne kadar Koca Reis portresi genelde olumlu olsa da, Orwell saygıdeğer domuz motifleri üzerinde okuyucunun düşünüp sorgulaması için ufak tefek ironilerde⁹ bulunmayı da ihmal etmemiştir. Örneğin insanların hayvanlara nasıl eziyet ettiklerini anlattığı uzun ayının ortasında, mest olmuş seyircilerine nasıl uzun, dolu dolu ve terörden uzak bir hayat sürdüğünü, oracıkta kabataslak uydurarak anlatmak zorunda kalmıştır Koca Reis. Bu ise sırf fikirlerine destek sağlamak amacıyla diğer hayvanlarla yanlış bir kardeşliğin içine girmekteki ısrarının bir hata olduğunun göstergesidir.

Bay Jones: Hayvanların isyanlarını gerçekleştirip Hayvan Çiftliği'ni kurmadan önce çiftliğin sahibi olan ve genelde sarhoş gezen çiftçidir. Bay Jones, çiftliğindeki hayvanların durumlarını umursamayan, onlar aç iken kendisine sürekli ziyafetler çeken insafsız bir patrondur. Bu nedenledir ki, halkın içinde bulunduğu durumu ciddiye almayan ve böylece Rus Devriminin patlak vermesine neden olan II. Çar Nikolay'ı¹⁰ temsil etmektedir diyebiliriz.

2.1.3. Üslûp

Hayvan Çiftliği anlaşılır bir dil ile yazılmış, akılcı ve akıcı bir romandır. Bir eleştiri eseri olarak mübalağa ve hicivlere yer verilen eserde kinayeler ve imalar da sıkça kullanılır. Orwell söz konusu romanda oldukça dikkatli, sade ve düz bir dil kullanır. Hayvanların bir çiftliği ele geçirme hikâyesini ve Napoléon isimli domuzun bu hayvanların başına nasıl bir diktatör olarak geldiğini anlaşılır bir dil ile okuyucularına anlatır. Dildeki anlatımın sadeliğine rağmen Orwell'in tasvirleri oldukça nettir. Örneğin;

"Son anda, Bay Jones'in iki tekerlekli arabasını çeken saçı uzun, aklı kısa beyaz kısrak Mollie çıkageldi; ağzında kesmeşekeri, süzüm süzüm süzülerek içeri girdi."¹¹

"Bunu gören adamların birçoğu sopalarını bırakıp kaçmaya yeltendi. Ürküye kapılmışlardı. O saat, tüm hayvanlar, adamlarına ardına düştüler, onları avlunun çevresinde kovalamaya başladılar. Boynuz vuruyor,

⁹Boynukara, Age., s.99.

¹⁰Nicholas Werth; 1917 Rus Devrimi, çev: Esra Özdoğan, Yapı Kredi Yay., 4. Bs., İst., 2008, s.19.

¹¹George Orwell; Hayvan Çiftliği, çev: Celâl Üster, Can Yay., 8. bs., İst., 2006, s.19.

çifteliyor, ısıyor, arkada kalanı ezip geçiyorlardı."¹²

Orwell hikâyeyi sanki tarihi anlatırmış gibi anlatır ve bunu yaparken her şeyi olduğu gibi sunar, herhangi bir ahlâki mesaj verme kaygısını duymaz ya da nasihat verip yargılamaz. Zira Orwell'in Boxer'ı, yani işçi sınıfını kahraman, Napoléon'u, yani Stalin'i ise aşağılık biri olarak gördüğü hikâyenin dili kadar nettir.

Orwell, Hayvan Çiftliği hikâyesini üçüncü kişi ağzından fakat adeta bir bilge havasında gayri insani olarak anlatır. Çünkü anlatıcı olayların içerisinde yer almamasına rağmen sanki her an bir yerden hikâyeye dâhil olacakmışçasına olaylara hâkimdir. Bu tutum Orwell'e karakterlerin düşüncülerini görme ve hareketlerini anlama kolaylığını sağlar. Kısacası böyle yaparak yazar, okuyucularına, hayvanların neden gördüklerinden ve duyduklarından daha fazlasını yapamayacaklarını yahut anlayamayacaklarını gösterir. Buna karşın okuyucu, Napoléon ve Squealer'ın davranışlarının ardında yatan tüm adi amaçları ve buna olan isteklerini anlamaya zorlanır. Tıpkı Boxer'ın da diğer tüm sıradan hayvanlar gibi, Napoléon tarafından kullanıldıktan sonra ıskartaya çıkarılacağını veya öldürüleceğini anlamaya zorlandıkları gibi. Ne yazık ki okuyucunun fark ettiği bu durumu diğer hayvanlar hiçbir zaman anlayamayacaklardır. Bu anlatım biçimi Orwell'e ayrıca hayvanların kendilerini nasıl gördüklerine ve karşısındakilerin ise ona nasıl baktıklarını anlatmada yardımcı olur. Çünkü okuyucu Boxer'ın kendini nasıl hissettiğini bilirken domuzların da onun hakkında ne düşündüğünü eşzamanlı olarak bilmektedirler. Bu bilge bakış açısı Orwell'e istediği anda istediği konuya okuyucuyu kolayca yönlendirmede de olanak tanır; onların gördüğünü, duyduğunu, bildiğini yazarın belirlemesini mümkün kılar.

2.2. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört

2.2.1. Olay örgüsü

Winston Smith Okyanusya ülkesinde yaşayan, Londra'nın iktidar Partisi'nin düşük rütbeli bir üyesidir. Winston gittiği her yerde, kendi evinde dahi tele-ekranlar aracılığı ile Parti tarafından gözlenmektedir; her nereye bakarsa Parti'nin bilge liderinin yüzünü görmektedir ki bu sadece Büyük Birader olarak bilinen bir figürden ibarettir. Parti, Okyanusya'daki insanların tarihi ve dili de dâhil olmak üzere her şeyi kontrol etmektedir. Şimdilerde ise Parti politik ayaklanmaları önlemek için, isyanlara dair ne

¹²Orwell, Age., s.58.

kadar kelime varsa eleyerek yenikonuş diye adlandırdığı uydurma bir dili hayata geçirmenin çalışmaları içerisinde. Öyle ki isyankâr fikirleri düşünmek bile yasa dışıdır. Bu tür düşünce suçları, aslen, tüm suçların en korkuncudur.

Roman başladığında Winston, özgür düşünce, cinsellik ve bireyselliğe dair her türlü ifadeyi yasaklayan Parti'nin katı kontrol ve baskısından dolayı ket vurulmuş bir haldedir. Winston partiden nefret eder ve illegal yollarla düşünce suçlarını yazdığı bir günlük edinir. Ayrıca Parti'yi yıkmaya çalışan gizemli ve efsanevi Kardeşlik grubunun gizli bir üyesi olduğuna inandığı, Parti'nin güçlü üyelerinden biri olan O'Brien'a karşı da bir hayranlık beslemektedir.

Winston, Parti'nin ihtiyaçları doğrultusunda, tarihi kayıtları değiştirdiği, Doğruluk Bakanlığı'nda çalışmaktadır. Bir gün sürekli kendisine bakan, koyu saçlı yardımcı işçi olarak çalışan güzel bir kıızı fark eder ve onun düşünce suçlarından dolayı kendisini polise vereceğini sandığı bir muhbir olduğunu düşünür. Aynı zamanda Parti'nin geçmişi kontrol etmesiyle de aklı karışıktır, zira Parti, Okyanusya'nın her zaman Doğu Asya ile müttefik olduğunu ve Avrasya'ya karşı savaştıklarını iddia etmektedir fakat Winston bunun doğru olmadığı bir zamanı hatırlar gibidir. Parti aynı zamanda Kardeşlik grubunun sözde lideri Emmanuel Goldstein'in yaşayan en büyük düşman olduğunu söylemektedir ancak bu, Winston'a makul görünmemektedir. Winston akşamlarını ise Parti'nin gözetiminden bağımsız, sefil bir hayat süren işçilerin yaşadığı Londra'nın varoş semtlerini gezerek harcamaktadır.

Bir gün, Winston işyerindeki koyu saçlı kızdan “*Seni seviyorum*” yazılı bir not alır. İsmi Julia olduğunu öğrendiği bu kızla birlikte, Parti'nin gözetiminden uzak olduklarını düşündükleri yerlerde gizli bir ilişki yaşamaya başlarlar. Nihayetinde ise, emekçilerin yaşadığı bölgede, Winston'un günlüğünü aldığı ikinci el dükkânının üst katını kiralarlar. Bu ilişki bir süre böyle devam eder. Pragmatik ve iyimser Julia'nın aksine Winston er geç yakalanıp cezalandırılacaklarından emindir, zira kaderci Winston bunun hükmünü, daha günlüğünün ilk sayfasını yazdığında vermiştir. Julia ile ilişkisi süresince Winston'un Parti'ye olan kini gittikçe daha yoğun bir hal alır. Ve en sonunda O'Brien'dan beklediği mesajı alır; O'Brien görüşebilmek için ona adresini vermiştir.

Winston ve Julia, O'Brien'ın lüks dairesine giderler. Güçlü İç Parti'nin bir üyesi olarak O'Brien, Winston'ın sadece hayal edebileceği, lüks bir yaşam sürmektedir.

O'Brien, Winston ve Julia'yı doğrulayarak tıpkı onlar gibi kendisinin de

Parti'den nefret ettiğini ve Kardeşlik'in bir üyesi olarak ona karşı çalıştığını söyler. Winston ve Julia'ya Kardeşlik'e katılmaları için telkinlerde bulunur ve Winston'a Emmanuel Goldstein'in kitabının, Kardeşlik Bildirisi'nin bir kopyasını verir. Winston birkaç farklı düzenin bir karışımı olan sınıf temelli yirminci yüzyıl sosyal teorisini anlatan kitabı ikinci-el dükkânının üstünde, kiraladıkları odada Julia'ya okur. Yine odalarında kitabı okudukları bir günde, birden askerler içeri girer ve onları tutuklarlar. Bay Charrington, antikacı dükkânının sahibi, baştan beri Düşünce Polisi'nin bir üyesi olduğunu böylelikle açığa vurur.

Julia'dan uzakta, Sevgi Bakanlığı olarak adlandırılan bir yerde tutulan Winston, O'Brien'in da, kendisini tuzağa düşürerek Parti'ye karşı açıkça bir isyana kalkışmaya sağlamak şartıyla Kardeşlik üyesi olmaktan kurtarılmış, Parti'nin bir casusu olduğunu öğrenir. O'Brien aylarca, direnmek için çabalayan Winston'a işkence edip beynini yıkamakla vakit harcar. Ve sonunda O'Brien onu herkesin korktuğu, Parti'ye karşı gelenlerin gönderildiği nihai yer olan 101 no'lu odaya gönderir. Orda, O'Brien, Winston'a en büyük korkusu ile yüz yüze geleceğini söyler. Roman boyunca, Winston sürekli tekrarlanan, sıçanlarla alâkalı kâbuslar görmektedir ve şimdi ise, O'Brien bir kafes dolusu bağlı sıçanı Winston'ın kafasına doğru tutmakta ve onun yüzünü yemelerine engel olmaya çalışmaktadır. Winston birden O'Brien'a yalvarmaya başlar ve bunu ona değil, Julia'ya yapmasını ister.

Julia'dan vazgeçmek O'Brien'in başından beri Winston'dan istediği şeydir. Ruhu ezilmiş olarak Winston dış dünyaya doğru serbest bırakılır. Julia ile yeniden karşılaşır ancak artık ona karşı hiçbir şey hissetmemektedir. Roman'ın sonunda Winston, Parti'yi tümüyle kabullenmiş ve Büyük Birader'i de sevmeyi öğrenmiştir.

2.2.2. Karakterler

Winston Smith: Yakın geleceğin Londra'sındaki iktidar partisinin önemsiz bir üyesi olan Winston Smith ince, dalgın, kibar, entelektüel bir kadercidir. Winston hükümetin baskıcı ve totaliter bir karaktere sahip olan rejiminden nefret eder.

Aynı zamanda romanın ana karakteri olan Winston, sürekli olarak devrim hayalleri kurmaktadır. Romanın başında zayıf ve hastalıklı bir karaktere sahip olan Winston, sürekli olarak içki içmekte ve Büyük Birader'e karşı gizli bir kin beslemektedir. Bu süreç içerisinde ise tek isteği gerçek bir aşk yaşamaktır. Tüm bu aşk ve isyan duygularını bir deftere yazan kaderci Winston, er veya geç yakalanacağını da

tahmin edecek kadar karamsardır aynı zamanda. Buna rağmen kendince isyanın sınırlarını zorlayan Winston, zamanın bir yerlerinde, partinin iddia ettiklerinin aksine bir dünya hatırlamaktadır. Ancak geçmişinde sahip olduğu bu gerçekleri partiye karşı kullanmakta yeterince cesur ve başarılı değildir. Ayrıca sahip olduğu güven duygusu da onun bir diğer zayıf yanıdır. O'Brien ve Bay Charrington'a duyduğu güven onun iyileştirme ile neticelenen hazin sonunu hazırlayacaktır. Her ne kadar güven duygusu Winston'ın zayıf yanını simgelese de, bu karanlık ve sadakatsiz dünyada onun bir kahraman gibi hissetmesine ve insanca duygular beslemesine de tek nedendir.

Julia: Doğruluk Bakanlığının Roman Dairesinde çalışan koyu saçlı, güzel kızı ve aynı zamanda Winston'ın aşkıdır. Julia, cinsellikten hoşlanır ve birçok parti üyeleri ile ilişkileri olduğu iddiaları yaygındır. Julia pragmatik ve iyimserdir. Winston'ın partiyi yıkmaya yönelik ideolojik motivasyonunun aksine, onun Partiye karşı olan isyanı sadece kuralları çiğnemeye yönelik tamamen kişisel ve kendi zevki içindir. Zira iki kere ikinin dört ya da beş olduğunun onun için bir önemi yoktur. Büyük Birader'in istekleri onun için önemsizdir ve kabul edilebilirdir. Çünkü Julia için, partinin yasakladığı cinselliği yaşamak dışında, kabullenemez hiçbir durum söz konusu değildir. Bu basit ve dar dünya anlayışı ile Julia, yazarın gözündeki Bin Dokuz Yüz Seksen Dört dünyasının kadını temsil etmektedir.

O'Brien: Güçlü, gizemli, İç Partinin mensubu ve Winston'a göre aynı zamanda efsanevi grup, parti karşıtı isyancılar olan Kardeşlik'in de üyesi bir kişidir. Başlarda Winston'ın bu görüşlerini haklı çıkaran O'Brien ona ve sevgilisi Julia'ya iyi davranır ve onları evine davet ederek Kardeşlik'in kitabını verir. Ancak romanın son bölümüne gelindiğinde Winston'la birlikte herkes, onun aslında partinin bir ajanı olduğunu öğrenirler. Antıkacı dükkanının sahibi Bay Charrington ile birlikte anti-ütopik romanın güvenilmez, ikiyüzlü ve çift-terafli insanını simgeleyen O'Brien, bir anlamda Büyük Birader'inde cisimleşmiş halidir. Winston gözü altında tutulduğu sürece ona işkence eden ve iki kere ikinin aslında beş ettiğini nihayetinde Winston'a kabul ettiren O'Brien, partinin kurallarını kusursuzca uygulayabilen yetenekli biridir. Gerek onu yakalatmadan önceki tavırları olsun gerekse yakalattıktan sonraki tavırları olsun, sürekli babacan ve anlayışlı bir kişilik sergileyen O'Brien'a karşı Winston sürekli bir hayranlık beslemekten kendini alıkoyamaz ve onun gerçek bir dost mu yoksa bir düşman mı olduğunu da kesin bir karar veremez. Fakat bu nihai karar okuyucu için çok da zor

değildir; çünkü O'Brien'in, Winston'ın içini boşaltarak geri kazanma hırsı, son derece aşikârdır.

Büyük Birader: Romanda hiç görünmemesine ve belki de gerçekte hiç var olmamasına rağmen Okyanusya'da kuralları koyan son derece önemli bir karakterdir. Winston her ne yana baksa, Büyük Birader'in "Büyük Birader'in Gözü Sende" mesajını haykıran yüzünün posterlerini görmektedir. Büyük Birader'in resmi bozuk paralarda ve her yerde kaçınılmaz olan tele-ekranlardaki yayınlarda da bulunmaktadır. Bu durum Winston'ın tüm hayatını kaplar, içini nefret ve düşlerle doldurur. Bu anlamda Büyük Birader, Winston için bir motivasyon kaynağı olurken İç Parti üyeleri içinse halkı kontrol mekanizması görevi görür. Zira yaptıkları iş sorgulanacak olursa, bunu, emri altında çalıştıkları Büyük Birader'in isteği üzerine yaptıklarını söyleyerek diyalogları sonlandırırlar.

Her zaman ve her yerde bulunan, herkesi tek tek gözetleyebilen bu figür için bir nevi tanrı yakıştırması yapılabilir. Ancak yazarın yerdiği temalar göz önünde bulundurulduğunda, bunun zamanın diktatör liderlerinin bir yansıması olduğu gayet tabi belirgindir. Zaten Büyük Birader ile Joseph Stalin'in benzer bıyıklara sahip olması da böylesi bir romanda sadece rastlantı olarak değerlendirilemez. Hiçbir zaman bir insan suretinde görmediğimiz Büyük Birader, ister bir tanrıyı temsil etsin, ister bir diktatörü; yazarın vurgulamak istediği tema neticesinde bu roman karakterinin, amacını kusursuz bir şekilde gerçekleştirdiği görülür. Çünkü Büyük Biraderin bir diktatör olamayacağını söylemek günümüz şartlarında dahi oldukça zordur.

2.2.3 Üslûp

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört romanı Orwell'in bilindik tarzıyla kaleme alınmış bir anti-ütopyadır.⁽¹³⁾ Tıpkı Hayvan Çiftliği'nde olduğu gibi yazar, burada da olayları üçüncü şahsın ağzından basit ve anlaşılır bir şekilde anlatmıştır. Zira unutmamak gerekir ki George Orwell, her şeyden önce bir deneme yazarıdır ve bu alanda yirminci yüzyılın en iyi İngiliz denemecilerinden kabul edilmektedir.¹⁴ Kendisi de iyi bir

¹³Anti-ütopya ve disütopya, ütopyanın tersine sosyal, politik ve teknolojik gelişmelerin hayatımızı nasıl karartabileceklerini göstermeyi amaçlarlar.

Akşit Göktürk; Ada: İngiliz Yazınında Ada Kavramı, Yapı Kredi Yayınları, 3. bs., İst., 2004, s.42.

düzyazıda uzun cümlelerin ve karışık dilbilgisi yapılarının gereksiz olduğunu savunan yazarlardan biridir zaten. Bunu da kendisi, kaleme aldığı bir makalesinde maddeler halinde kurallar olarak şöyle dile getirir:

“ ...

2. Kıyası dururken uzun kelime asla kullanma,
3. Eğer bir cümleyi kısaltmak mümkünse mutlaka yap,
4. Aktif bir yapıyı kullanmanın mümkün olduğu yerde asla edilgen yapı kullanma.”¹⁵

Bu da Orwell'in romanlarındaki sadelik ve açıklığın nedenini ortaya koyar. Yazarın bu tür bir yolu tercih etmesindeki ilk amacının, halktan daha çok kesime ulaşmak ve fikirlerini olabildiğince fazla kişiye benimsetmek olduğunu söyleyebiliriz. Bir diğer önemli nokta ise eserdeki bakış açısıdır.

Romandaki bakış açısı tamamen Winston Smith karakterine aittir. Bu yolla Orwell, karakterinin gözünden okuyucusuna totaliter bir toplumun nasıl işlediğini, bireysel davranışlar ile suç teşkil eden düşüncelerin casus ve tele-ekranlar aracılığıyla nasıl tespit edildiklerini gösterir. Bu şekilde okuyucu, Winston'ın kafasının içinde kendine yer edinir ve onun insanları değerlendirirken yaptığı hataların aynısını yapar. Winston karakteri işyerinde dolaşır, ileriki birkaç yıl içinde kimlerin buharlaştırılacağını veya kimlerin yaşamlarını sürdürmelerine izin verileceğinden emin kendi kendine anlatır olacakları; ne var ki tüm bunlarda tıpkı kimlerin partiye sadakat ile bağlı oldukları yahut olmadıkları konusundaki öngörülerini gibi yanlış çıkacaktır. Bu yolla, Orwell sağlıklı bir toplumda insan ilişkilerinin ne kadar sınırlandırılmış olduğunu ve kimsenin kimseye gerçek bir dost olarak bakamayacağını gözler önüne serer.

Yanılgılarına rağmen romandaki Winston açık fikirli olan, iyi resmedilmiş bir karakterdir. Yalnız ne var ki bu açık fikirliliği, yaşadığı toplumdaki insanlara değil, belirtildiği üzere okuyucuya karşıdır. Bu durumysa Orwell'in karakter üzerindeki bir yansıması olarak görebiliriz. Çünkü Winston işçi sınıfının yaşamına hayrandır fakat aynı zamanda onları hor görmektedir zira onlar hiçbir zaman yaşamlarını veya iktidarda

¹⁴Orwell, 1984, Arka Kapak

¹⁵George Orwell; Politics and the English Language, s.9.,
URL:mia.stanford.edu/Politics_&_English_language.pdf, (Erişim Tarihi:27.09.2009)

onlara hükmedenleri değiştirmek fikrine ya da zekâsına sahip olamayacaklardır.¹⁶ Bu durumun başka bir yansımasını ise entelektüel görünümlü, varyetli O'Brien'a olan hayranlığında görebiliriz. Bundan ötürüdür ki Winston'da Orwell'in kendi sınıf önyargılarını¹⁷ görmek mümkündür yargısında bulunmak çok da yanlış olmayacaktır.

Winston'ın bakış açısıyla anlatılan hikâyede Orwell'in asıl amacının Winston'ın düşünürken ve konuşurken kullandığı dil ve yöntemle, eserdeki bahsedilen dil ve yöntem ile aynı tür olduğunu okuyucuya göstermek olduğunu da varsayabiliriz. Ancak bir gerçek var ki o da, ne kullanılan dilin ne de yöntemin Bin Dokuz Yüz Seksen Dört romanının günümüze kadar popüler kalmasındaki etkisinin sadeliği kadar önde olmadığıdır.

2.3. Hayvan Çiftliği ve Bin Dokuz Yüz Seksen Dört

Sosyalizme adadığı eserleriyle tanınan ünlü İngiliz şair ve yazar George Orwell'in, elit bir toplum kurma çabalarından doğan korku ve ümitsizliklerini dile getirdiği iki başyapıtı olan Hayvan Çiftliği ve Bin Dokuz Yüz Seksen Dört adlı eserlerinde birçok benzerlik ve bazı farklılıklar vardır. Hayvan Çiftliği'nde Orwell, 1900'lü yılların başından ortasına kadar olan Rusya'daki komünist rejimi eleştirir. Domuzların önderliğinde özgürlüklerini elde etmeye çalışan hayvanlar, baskıcı sahipleri Çiftçi Jones'a karşı ayaklanırlar. Ne gariptir ki, ayaklanmanın ardından Napoléon önderliğindeki domuzlar daha baskıcı çıkarlar. Orwell'in belki de en etkileyici eseri olan Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te ise totaliter rejimin kontrolünde olan bir toplum anlatılır. Okyanusya'daki Parti ve onun lideri Büyük Birader'in diktatörlüğünde keskin sınıf ayrımcılıklarına maruz ve çok katı kurallar altında topluma hükmedilir. Dış Parti üyesi Winston Smith ise içten içe yaşantısından nefret etmektedir. Partiye karşı ayaklamaya kalkışınca da, yakayı ele verir ve vahşice bir rehabilitasyona tabi tutulup Parti'nin ilkelerine boyun eğmeye zorlanır. Her iki romanda da her ne pahasına olursa olsun otoritelerin güçlerini, iktidarlarını korumak amacıyla kullandıklarını görürüz. İktidarın nüfusa hükmetmesi, işçi sınıfını hor görmesi ve temel ihtiyaçları bile asgariye indirmesi totaliter bir yönetimin yıkıcılığını gözler önüne koymaktadır.

¹⁶George Orwell; 1984, çev: Nuran Akgören, Can Yay., 15. bs., İst., 2007, s.67.

¹⁷Erhanlı, Agm., URL: <http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=227>, (Erişim Tarihi:27.04.2009)

Hayvan Çiftliği’nde iktidarın nüfusu kontrolü hileli ve gaddarcadır. Örneğin, diğer hayvanların düşüncelerini kontrol altında tutmak için domuzlar şarkıları kullanırlar. Domuzlar, diğer aciz hayvanlara “*Dört ayak iyi, iki ayak kötü.*” ilkesini benimsetirler ve bunu çok seven koyunlar, saatlerce bu özdeyiş için buldukları şarkıyı meler dururlar.¹⁸ İlk domuzlar, diğer hayvanlara dört ayak üzerinde her ne varsa iyi, iki ayak üzerinde her ne varsa ki özellikle insanların kötü ve düşman olduğunu öğretirler. Her ne zaman ki domuzlar güçlenir, diğer hayvanlara insanlarla ticarete başlamaları gerektiğini söylerler ve şarkıyı “*Dört ayak iyi, iki ayak daha iyi.*”¹⁹ şeklinde değiştirirler. Şarkı söyleyen koyunlarda susturulunca herhangi bir olası protestonun da önünde geçilmiş olunur. Şarkıları lehine bir araç olarak kullanan domuzlar böylece diğer hayvanların düşüncelerini etkilemeyi başarırlar. Buna ek olarak domuzlar, Çiftçi Jones’a karşı isyanı tetikleyen bazı temel sloganlar kullanırlar. Bu Yedi Emir olarak anılan sloganlar, hayvanlara ne için savaştıklarını hatırlatır ve onların morallerini yükselterek bir arada rahatça yaşamaları imkânını tanır. Ancak ne yazık ki, domuzlar güçlerini koruyup baskılarını arttırmak için bu emirleri de işlerine geldiği şekilde değiştirmeye başlarlar.

Romanın hemen her bölümünde, kan kaybetmeye başlayan devrime ait Yedi Emir’in bir ilkesi değişikliğe uğrayarak yozlaşır. Örneğin, “*Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmeyecek.*” emrinin sonuna “*sebepsiz yere*” ibaresi eklenir.²⁰ Bu şekilde zamanla tüm emirler değiştirilir ve nihayetinde biri dışında hepsi kaldırılır. O da nihai haliyle eşitlik ilkesidir: “*Bütün hayvanlar eşittir ama bazı hayvanlar öbürlerinden daha eşittir.*”²¹ Sonrasında Hayvan Çiftliği’nin ismi tekrar eski adı olan Beylik Çiftliği’ne döner ve bir zamanlar ayrıldığı insanların medeniyetine yeniden dâhil olur. Ancak bu sefer düşük sınıf hayvanlarını daha az yemek ile daha çok çalıştıran bir çiftlik olarak dönmüştür insanlık medeniyetine; öyle ki “*eşit çalışanların cumhuriyeti*”, diğer çiftlik sahipleri için örnek alınabilecek güzel bir “*dışlanmış işçi sınıfı*” modeli olmuştur.

Alt başlığında “Bir Peri Masalı” olarak adlandırdığı romanını Orwell, verdiği bu isme yaraşan bir sonla bitirir. Zira romanın ana karakterleri domuzlar ve onların bazen

¹⁸Orwell, Hayvan Çiftliği, s.50.

¹⁹Orwell, Hayvan Çiftliği, s.146.

²⁰Orwell, Hayvan Çiftliği, s.108.

²¹Orwell, Hayvan Çiftliği, s.147

düşmanı bazen can dostu olan insanlar hikâyesinin sonunda gayet mutludurlar. Çünkü söz verdikleri sözüm ona devrim gerçekleştirilmiştir. İşte böylesi çarpıcı bir finalle Hayvan Çiftliği eserini sonlandıran yazar, bir devrime yapılan ihaneti bize anlatır. Hayvan Çiftliği’ndeki hayvanları diğer komşu çiftliklerden ayıran ilkeler yozlaştırılmıştır. Domuzlar ilkeleri kendi ihtiyaçlarına göre değiştirmişlerdir ve hayvanlar bunu fark ettiklerinde ise artık çok geç olmuştur. Domuzlar çoktan onları köleleştirmiş ve zorba insanoğlunun tarafına geçmişlerdir. Hatta domuzların lideri Napoléon, çiftlikte işler yolunda gitmezde kontrolünü kaybederse diye, köpek yavruları eğiterek zalimce bir disiplin yöntemi edinmiştir kendine. “İngiltere’nin Hayvanları” şarkısını yasakladığını açıkladığı toplantıda dört domuz yavrusu bu yasağı protesto etmeye çalışmış ancak Napoléon’un sağında ve solunda duran, eğittiği köpekler, aniden ayağa kalkmış ve hırlayarak domuzcuklara gözdağı vermişlerdir. Domuzcuklar ise çaresiz susup yerlerine oturmuşlardır.²² Bu sahneden de anlaşılacağı üzere Napoléon eğittiği köpekleri kendi amaçları için, kendi kurallarını yavaş yavaş diğer hayvanlara dayatmak için kullanır ve bu kurallara uymayanlar ise ölümle cezalandırılır. Sonunda domuzların yalanları ve kötü davranışları altında sindirilen hayvanlar, özgürlüklerini kazanma fikrini bile önemsemez hale gelirler.

Aynı şekilde, Okyanusya ülkesinde de hükümet toplum üzerindeki kontrolünü propagandalar ve birtakım zorlamalar ile sağlama almıştır. Benzeri amaçla, şarkılar yerine, toplumun düşüncelerini etkilemek için iktidar, yenikonuş adında bir lisan geliştirmiştir. yenikonuş ile Parti, insanlar tarafından düşünülmesini istemediği şeylerin kesin olarak önlemini almış olur. Hayvan Çiftliği’nde olduğu gibi burada da, yani Okyanusya’da da bazı ilkeler vardır. Yedi Emir’in ahırın duvarına yazıldığı gibi, Parti’nin ilkeleri de Doğruluk Bakanlığı’nın binasına şaşalı bir şekilde yazılıdır. Ancak bu ilkeler, domuzların yaptıklarının aksine, ihtiyaç halinde partinin ihtiyaçlarına göre değiştirilmezler. Parti yanlışlarını başka bir yoldan, tarihi değiştirerek, daha doğrusu tarihi olayların kaydedildiği arşivleri değiştirerek yapar.

Partinin toplumu bir arada ve kontrol altında tutma yollarından biri de Düşünce Polisi’dir. Düşünce Polisi her zaman ve her yerdedir. Nasıl ve ne şekilde sizi izlediğini bilemezsiniz ve eğer bir düşünce suçu işlediyseniz, er ya da geç, yakalanacağınız

²²Orwell, Hayvan Çiftliği, s.71.

kesindir.²³ İşte bu korku Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'teki insanların içine öyle işlemiştir ki, değil partinin kurallarını çiğnemek, bunu düşünemezler bile. Bu durumu Winston'ın günlüğünde de görmek mümkündür.

Tekrar Hayvan Çiftliği'ne bakacak olursak, çiftlikteki sınıf ayrımcılığının ve alt sınıflara tanınan hakların, Okyanusya'daki sınıf ayrımcılığına çok benzemekle birlikte, bazı önemsiz farklılıkların da olduğunu görebiliriz. Örneğin, çiftlikte domuzlar ve diğer hayvanlar vardır. Domuzlar çiftliğin düşünen, lider sınıfını oluştururken, diğer tüm hayvanlar çalışan yani işçi sınıfını oluştururlar. Her iki sınıfında eğitim almasına olanak tanınırken, sadece domuz yavrularının ileri seviye ve gelişmiş bir eğitim almalarına izin verilir. Bu haliyle domuzlar, iktidarlarını devredecekleri gelecek nesilleri yetiştirmiş olurlar. Bunun dışında tüm hayvanların işleri bittikten sonra bir arada yaşamlarına ve dilediklerince vakit geçirmelerine izin verilir.

Çiftliktekenden biraz farklı olarak Okyanusya'da sınıflar üçe ayrılır. İç Parti üyeleri, Dış Parti üyeleri ve proletarya yani işçi sınıf. Burada yönetimde İç Parti üyeleri bulunur ve lüks bir yaşam sürerler. İkinci kademedede ise eğitilmiş, çalışan sınıf bulunur. Ancak çalışan bu sınıf çiftlikteki işçi sınıfı gibi değildir. Çünkü oradaki karakterler kadar özgür bırakılmazlar. Bu sınıftakiler kendi sınıfından veya başka sınıftan kimselerle bireysel olarak görüşemez, vakit geçiremezler; hatta tek başlarına dahi olsa eğlenemez, bir düşünmeyi gerektirecek eylemde bulunamazlar. Bu sınıfa ait üyeler eğer çalışmıyor, yemek yemiyor ve uyumuyor iseler, mutlaka partinin düzenlediği bir eğlencede bulunuyorlar demektir. Çünkü dış partide üyeler başıboş ve yalnız bırakılmazlar. Proletarya olarak anılan diğer en alt sınıf ise partinin isteklerine karşı gelmedikçe, bir arada ve dilediklerince yaşamakta serbesttirler. Çünkü tıpkı çiftliğin diğer hayvanları gibi, proletarya da eğitimsizdir ve sadece partinin çıkarlarına hizmet için çalışan değersiz topluluklardan oluşmaktadırlar.

Yazarın iki eseri arasında göze çarpan son ve önemli bir diğer benzerlik ise karakterlerin yaşam koşullarıdır. Çiftlikteki iktidar sahibi domuzlar zaman ilerledikçe güçlerini arttırırlar. Buna paralel olarak diğer hayvanlar üzerindeki baskıyı da arttırırlar. Kendileri ahırdan ayrılıp çiftlik evine yerleşirler. Mutfakta yemek yer, yataklarda uyurlar. Fakat sadece hayati ihtiyaçları karşılanan diğer hayvanların harap ahır damındaki sefil yaşamları aynen devam eder. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te de durum

²³Orwell, 1984, s.24.

pek farklı değildir. Lüks hayatın bütün nimetlerinden faydalanan iç parti üyelerinin dışında kalanlar, dış parti üyeleri ve proletarya, oldukça kısıtlı imkânlar ve şartlar dâhilinde zavallı bir hayat sürdürmektedirler. Eşyaların kalitesiz, yiyeceklerin ise yapay olduğu Okyanusya’da her sınıf kendi içerisinde eşit şartlar altında yaşamaya zorlanır.

Özetle, aynı kalemden çıkmış iki eserin de özü aynı temaları işler; sınıf ayrımcılığının olduğu ve özellikle işçi sınıfının kötü muameleye maruz kaldığı, temel ihtiyaçlarının bile çok azının karşılandığı totaliter rejimlerde, toplumların ne denli yıkımlara maruz kalabileceğinin eleştirisini ve uyarısını yaparlar. Çağdaşlarının deyimiyle “*Orwell'in Swift tarzında yazdığı Hayvanlar Çiftliği ve 1949 yılında yayınladığı Bin Dokuz Yüz Seksen Dört adlı romanları gelecek ile ilgili düşüncelerini yansıtan bir çeşit vasiyetname niteliği taşır.*”²⁴

2.4 Sineklerin Tanrısı

2.4.1. Olay örgüsü

Kızgın savaşın ortasında, bir grup okul öğrencisini İngiltere'den çıkarmak isteyen bir uçak tropikal ıssız bir adaya düşer. Çocuklardan ikisi, Ralph ve Domuzcuk, sahilde bir deniz kabuğu bulurlar ve Domuzcuk bunu diğer çocukları toplamak için bir düdük olarak kullanabileceklerini düşünür. İlk toplantıda, çocuklar bir lider seçmek ve bir kurtuluş yolu belirlemek için karar alırlar. Ralph'i liderleri olarak belirlerler ve Ralph da diğer bir çocuğu, Jack'i tüm grup için ava çıkacak olan çocukların başı yapar.

Ralph, Jack ve bir diğer çocuk Simon, adayı keşfe çıkarlar. Döndüklerinde Ralph adanın çevresinden geçen gemilerin dikkatini çekmek için bir işaret ateşi yakmalarının şart olduğunu belirtir. Çocuklar, Domuzcuk'un gözlük camlarını kullanarak güneş ışıklarının da yardımıyla kuru birkaç ağaç parçasını tutuşturmayı başarırlar. Yanan ateşi gözlemekten çok oyuna vakit ayırınca çocuklar, ateş ormana sıçrar. Kurumuş ağaçlarla kaplı koca bir alan bir anda tutuşur ve kontrol edilemez bir hal alır. Bu arada ise oyun oynayan gruptaki en küçük çocuklardan biri kaybolmuştur; muhtemelen, çıkan yangında yanarak ölmüştür.

İlk zamanlar, etraflarında yetişkinler olmadan oynayıp suda vakit geçirmekten ibaret olan hayatlarından memnundurlar çocuklar. Ama Ralph her defasında işaret ateşini yanar durumda tutmaktan ve barınak olarak kullanacakları kulübeler yapmaktan

²⁴Meydan Larousse Ansiklopedisi, Cilt No: 15, s.209.

bahsetmektedir. Bu arada vahşi bir domuz avında olan avcılar başarısızlığa uğramışlardır ancak liderleri Jack'in akli gitgide büyüyen avcılık isteğiyle karmakarışıktır.

Bir gün ufuk çizgisinde bir gemiyi fark eden Ralph ve Domuzcuk, tıpkı korktukları gibi, işaret ateşinin sönmüş olduğunu görürler. Oysa bu ateşi yanar durumda tutmak avcılarının sorumluluğundadır. Kızgın Ralph, Jack'e yanaşır ancak o avını öldürdüğü ilk macerasından yeni dönmüştür ve tüm avcılar adeta garip bir cinnetin içerisinde, vahşice bir dansın ortasındadırlar. Domuzcuk, sönen ateşten ötürü Jack'i suçlamaktadır. Ralph düdük olarak kullandıkları deniz kabuğuna üfler ve etrafında toplananları kurallara uymaları konusunda azarlar. Toplantı alanında bazı çocukların bir korku içerisinde oldukları açığa çıkar. Korkmuş olan bu küçük çocuklar daha en başından beri kâbuslar görmekteydiler ve artık birçok diğer çocuk da bir çeşit canavarın adada pusu gezdiğine inanmışlardır. Yaşça biraz daha büyük olanlar, küçükleri mantıklıca düşünmeye, eğer varsa böyle bir canavarın gün boyunca nerede saklanıyor olabileceğini sorarak onları ikna etmeye çalışırlar. Tam da bu sırada küçüklerden biri, diğerlerini de korkuttuğu üzere, canavarın denizin içinde saklandığını söyleyiverir.

Toplantıdan kısa bir süre sonra, birkaç askeri uçak adanın üzerinde savaşıyor. Aşağılarda adanın bir yerinde uyumakta olan çocuklar ise bulutların içindeki bu çarpışmaların farkında bile değildirler. Paraşütle atlayan bir kişi ise ölü şekilde işaret ateşinin bulunduğu tepeye düşer. Geceleri ateşin yandığından emin olmak için sorumluluk verilmiş ikizler, Sam ve Eric, uykuludurlar ve paraşütlü adamın düştüğünü görmezler. İkizler uyandıklarında paraşütün devasa karaltısını görür ve çıkardığı garip dalgalanma sesini duyarlar. Adadaki canavarın yakında olduğunu düşünen ikizler, korku içerisinde kampa dönerler ve canavarın onlara saldırdığını söylerler.

Çocuklar canavarı aramak için bir avcı grubu oluştururlar. Jack ve Ralph, zaten anlaşmazlık içerisinde olan ikisi, tepeye doğru çıkarlar. Uzaktan paraşütün karaltısını görürler ve bunun iri ve biçimsiz bir goril olduğunu düşünürler. Gruptakiler, Jack ve Ralph'in diğerlerine de söylediği üzere bir toplantı yaparlar. Jack, Ralph'in bir korkak olduğunu ve görevinden alınması gerektiğini söyler, ancak diğer çocuklar onun iktidardan alınmasını reddederler. Jack kızgın bir şekilde sahile iner ve tüm avcılarını etrafına toplar. Ralph ise kalan diğer çocukları, bu kez tepe yerine sahilde olmak üzere, yeni bir işaret ateşi yakmak için bir araya getirir. Bu teklif önce kabul edilir fakat daha

görev bitmeden birçoğu Jack'in grubuna katılmak için ayrılırlar.

Jack, kendisinin yeni avcı grubunun lideri olduğunu ilan eder ve bu durumu dışı bir domuzu boğazlayarak adeta bir tören havasında kutlarlar. Daha sonra ise avcılar dışı domuzun başını kesip sivri bir kazığa oturtarak ormanın içine, canavara bir kurban olarak sunarlar. Bir gün Simon etrafını sineklerin kapladığı kanlı kelle ile karşılaşınca kötü bir düşe dalar ve kafanın kendisi ile konuştuğunu zanneder. Sineklerin Tanrısı'nı temsil eden kafa, Simon'a, onun kendisinden (kafadan) kaçamayacağını fısıldar, çünkü kendisinin her insanın içinde olduğunu söyler. Sonrasında ise Simon bayılır. Ayıldığı zaman ise hemen dağa tırmanmaya başlar ve ölü paraşütçüyü görür. O an anlar ki gerçekte canavar diye bir şey yok, bu sadece her çocuğun kendi içerisinde var olan uydurmacadan ibaret bir şeydir. Bu gördüğünü diğer çocuklara anlatmak için Simon sahile doğru inmeye başlar. Fakat diğerleri, buna Ralph ve Domuzcuk da dâhil olmak üzere, Jack'in düzenlediği korkunç şöenin tam ortasındadırlar ve Simon'ın ormandan kendilerine doğru gelen karartısını gördüklerinde, sorgusuz sualsiz hepsi birden onun üzerine atlarlar ve çıplak elleri ve dişleriyle Simon'ı oracıkta öldürüverirler.

Ertesi sabah Ralph ve Domuzcuk ne yaptıklarını tartışmakta iken Jack'in avcıları onlara ve yanlarındaki birkaç çocuğa saldırarak Domuzcuk'un gözlüğünü çalarlar. Ralph'in tarafındakiler Jack'in barınağına giderek onu akıllı davranmaya ikna etmeye çalışırlar ancak Jack avcılarına gelenleri bağlamalarını söyler ve Ralph ile kavgaya tutuşurlar. Bu arada Roger isimli çocuk tepeden iri bir kaya parçasını yuvarlayıp Domuzcuk'u öldürür ve deniz kabuğunu da parçalar. Ralph mızraklardan zar zor kaçarak kendini kurtarır.

O geceyi ve diğer günü saklanarak geçirir Ralph. Çünkü avcılar onu öldürmek için peşindedirler. Jack ve diğer çocuklarsa ormanı ateşe vererek Ralph'i saklandığı yerden çıkarmak için uğraşmaktadırlar. Ralph ise dışı domuzun başını bulup yok ettiği yerinde saklanmaktadır. Ancak ateş onu yerinden çıkarak sahile doğru, avcıların onu öldürmek için beklediklerini bildiği yere gitmeye zorlar. Ralph çaresizlik içinde kıvranırken bir anda, karşısında bekleyen bir deniz subayını görür. Subay ve mürettebatının bulunduğu gemi ormandaki ateşi fark etmiş ve adaya gelmişlerdir. Bir süre sonra diğer çocuklarda sahile gelirler ve iz sürmeleri subayın önünde bitiverir. Kana susamış, vahşi çocukların bu garip davranışları karşısında şaşırılmış olan deniz subayı, Ralph'den durumu açıklamasını ister. Ralph güvende olmasının vermiş olduğu

rahatlık ve aynı zamanda eziklikle birlikte, adada olanları düşününce birden ağlamaya başlar. Diğerleri de hıçkırıklar içinde Ralph'e katılırlar. Bunu gören subay arkasını döner, ta ki çocuklar kendilerine olan hâkimiyetlerini tekrar kazanana kadar.

2.4.2. Karakterler

Ralph: Ralph Sineklerin Tanrısı'nın atletik, karizmatik kahramanıdır. Romanın başlarında çocukların seçilmiş lideri olan Ralph ayrıca romanda düzenin, medeniyetin ve yaratıcı liderliğin yegâne temsilidir. Diğer bütün çocuklar başlangıçta oyun, eğlence ve iş yapmaya isteksiz olarak gözüксе de Ralph kurtarıma şanslarını arttırma yollarını arttırmak için düşünmeye ve kulübe tarzında evler yapmaya başlar. Bu nedendendir ki, Ralph'in gücü ve diğer çocuklar üzerindeki etkisi romanın başlarında kesindir. Fakat grup, roman boyunca ilkel ve vahşi içgüdülere teslim olmaya başlayınca Ralph'in çocuklar üzerindeki gücü azalırken Jack'in hâkimiyeti artar. Sonunda Domuzcuk hariç birçok çocuk Ralph'in grubunu Jack için terk eder ve Ralph, Jack'in kabilesi tarafından avlanmak üzere yalnız bırakılır. Ralph'in medeniyete ve ahlâki değerlere bağlılığı güçlüydü ve tek amacı kurtarılmak ve de ardından yetişkinlerin toplumuna geri dönmektir. Bir bakıma onun bu isteğindeki güç, Ralph'in kendini Jack'in avcılarından korumak için Sineklerin Tanrısı'nı yere attığı ve bağlı olduğu kazığı kaldırdığı zaman Ralph'e roman sonunda ahlâki bir zafer verir.²⁵

Romanın önceki bölümlerinde, Ralph diğer çocukların neden barbarizm ve kan kokan temel içgüdülere teslim olduklarını anlayamaz. Avcıların şarkı söyleyerek dans etmesi Ralph'e kafa karıştırıcı ve rahatsız edici gelir. Fakat roman ilerledikçe, Ralph, Simon gibi vahşetin bütün çocuklarda var olduğunu anlar. Ralph bu vahşetin kendisini etkisi altına almasına izin vermeyecek şekilde şartlanır ve kendisi korumak için Jack'in grubuna girer. Ralph ilk defa vahşi bir domuz avlar, ne var ki şiddet ve vahşetin zevkini ve heyecanını tecrübe eder. Jack'in verdiği ziyafete katıldığı zaman çılgınlıkla kavrulur, grupla beraber heyecanla dans eder ve Simon'u öldürmek için gruba katılır. İçinde var olan şeytani tanrı, diğer bütün insanoğlunda olduğu gibi Ralph için de trajiktir ve onu bir süreliğine de olsa, acı bir umutsuzluğun içerisine atar. Fakat bu tanrı, Sineklerin Tanrısı'nı romanın sonunda demoralize eder ve Ralph'in hikâyesi yarı trajik olarak

²⁵Howard S. Babb; The Novels of William Golding, The Ohio State Univ. Press, ISBN:0-8142-0187-3, 1970, s.23.

biter: Kurtarılmasına ve topluma tekrar döndürülmesine rağmen, donanma askerini gördüğü zaman insan doğasındaki şeytani vahşetin farkındalığının ağırlığıyla ağlamaya başlar.

Jack: Kararlı, inatçı, kendi egosuyla çılgına dönmüş olan Jack vahşetin, şiddetin ve güce sahip olma arzusunun baş temsilidir, kısaca Ralph'in anti-tezidir. Romanın başlangıcından beri Jack birçok şey arasından sadece güce sahip olmayı ister. Ralph'e karşı seçimi kaybettiği zaman deliye döner ve grup içindeki inatçılığının sınırlarını zorlar. Başlarda Jack toplumun kendine empoze ettiği ahlâki davranış ve saygınlığı korur. İlk defa bir domuzla karşılaştığı zaman ise onu öldüremez. Fakat daha sonra öldürme olayına kendine şartlandırır ve kendisine biçtiği görevi tamamlamak için yüzünü boyayarak kendini kan düşkünü barbar bir mahlûkata çevirir. Jack ne kadar çok barbar olursa, grubun geri kalanını da o kadar fazla kontrol altına alır. Zira adadaki canavardan korkan çocuklar Jack'in usta avcılığına ve öldürme gücüne sığınır. ²⁶ Gerçekten de, Ralph, Simon ve Domuzcuk dışında kalan grup etik sınırlamalardan kurtularak, vahşet ve şiddetin peşinden giderler. Kısacası Jack'i takip ederler. Jack'in otorite ve şiddet tutkusu yakın ilişkilidir, çünkü her ikisi de onun güçlü ve şaşalı hissetmesini sağlar. Romanın sonlarında Jack çocukların canavar vb. korkularını onları kontrol etmek için kullanmayı da öğrenmiştir. Bu ise dinin ve batıl inançların gücü elde etmek ve sürdürmek için nasıl kullanıldığını okuyucuya hatırlatır.

Simon: Ralph ve Jack medeniyet ve vahşetin zıt kutupları arasında dursa da Simon diğer bütün çocuklardan farklı bir pozisyonda yer almaktadır. Simon bir çeşit yaradılıştan, derin bir şekilde doğayla bağlantılı olan ve Jack'de bulunan şeytani duyguların tersine ilahi bir iyiliği temsil eder. Diğer çocuklar medeniyetin artık var olmadığı adada bir andan sonra etik davranışlarını terk ederler. Çünkü onlar yaradılıştan gelen etik bir ahlâka sahip değildirler. Daha ziyade, yanlış davranışların cezalandırılmasından dolayı yetişkin dünyası, onları ahlâki olarak davranmaya şartlandırmıştır. Öyle ki, av dansına katıldığını gördüğümüzden dolayı, görünüşte medeni olan Ralph ve Domuzcuk'unda sosyal şartlanmanın bir ürünü olduklarını söyleyebiliriz. Golding'in fikrine göre insanın medeniyete karşı dürtüsü, şiddete ve vahşete olan dürtüsü kadar köklü değildir. Adadaki diğer çocuklardan farklı olarak Simon suç veya pişmanlıktan dolayı değil de, etik değerlerin doğuştan olduğuna

²⁶Göktürk, Age., s.156.

inandığı için etik bir şekilde hareket eder. Küçük çocuklara kibar bir şekilde davranır. Sineklerin Tanrısı ile canavar tarafından ortaya çıkan problemin farkına varan ilk kişide yine o olur. Çünkü adadaki canavar gerçek değildir sadece insanların içine girip canlandırabileceği soyut bir canavardır. Son olarak, doğuştan gelen ve insanın içinde bulunan kötülük fikri, romanın temel problemini ve ahlâki sonucunu oluşturur. Bu şeytani düşüncenin aksine, Simon var olan insani iyiliği temsil eder. Ne var ki, diğer çocukların elinde onun vahşi bir şekilde öldürülmesi, insanın doğasında bol bulunan kötülüğün arasındaki az bulunan iyiliği gösterir. Çünkü bir İsa figürü²⁷ olarak karşımıza çıkan Simon'ın öldürülmesi ile ilgili Göktürk'ün değerlendirmesi son derece isabetlidir:

“Bu ölüm, bir gerçeği dile getiren aydınlanmış insanın, gerçeğe gözü kapalı sürülerce cezalandırılması, tarihte birçok aydın düşünürün, peygamberin alinyazısıdır.”²⁸

Domuzcuk: Romanın kısa boylu ve şişman karakteridir. Fiziksel olarak zayıf olan, gözleri iyi görmediğinden gözlük kullanan ve sürekli bir astım rahatsızlığından yakınan karakter esasen yetişkin dünyasını temsil eder. Dış dünyadaki aklın ve düzenin sembolü olan bu karakter Ralph'in de bir nevi akıl hocasıdır.²⁹ Adaya ayak bastığı ilk günden itibaren burada kuralları olan uygar bir toplum kurulması için uğraşır. Ateş fikrini ortaya atan ilk kişi de odur. Adada bir ateşin yanmasıyla çok ilgili olan Domuzcuk'un bundaki ısrarı geldiği uygar topluma tekrar dönebilmek içindir. Gözlüğünün çalınip kırılmasıyla nerdeyse tümüyle kör olan ve savunmasız kalan Domuzcuk, bu olayların akabinde de Roger tarafından öldürülür. Böylece adadaki aklın gereği olan uygar toplum düzeni ve kurallar da yıkılmış olur.³⁰

2.4.3 Üslûp

Sineklerin Tanrısı ilk bakışta basit tarzda yazılmış bir romanmış gibi aldatıcı bir tarafa sahiptir. “*Sineklerin Tanrısı'nın başlangıcını okuyanlar, bu kitabı ıssız bir adada*

²⁷Göktürk, Age., s.159.

²⁸Göktürk, Age., s.157.

²⁹Göktürk, Age., s.155.

³⁰Babb, Age., s.22.

*çocukların serüvenlerini anlatan, küçükler için yazılmış bir öykü, R.M. Ballantyne'in 1858'de yazdığı ünlü çocuk kitabı Coral Island'ın (Mercan Adası) çağdaş bir uygulaması sanırlar.*³¹ diyerek çevirisini yaptığı romanın sonsözüne bu cümleleri ekleyen Mina Urgan da bahsi geçen duruma dikkat çekmektedir.

Eser, çocukların maceralarını konu alan basit bir öykü gibi çabucak okunabilir. Yazarın anlatım şeklide basittir; olaylar düzgünce seyreder ve eserdeki atmosfer kolayca ve çabucak değişebilir. Karakterlerin soy isimlerine gerek duyulmadan sadece isimleri verilir, romanın bölüm başlıkları o sahnede neler yaşanacağını anlatır niteliktedir ve yazar hikâyedeki olayların gelişimi ile ilgili yorumlardan kaçınan bir yaklaşım sergiler. Bu basitliğine rağmen Golding'in ortaya koyduğu eser olağanüstüdür. Çünkü bunca basitliğin altında anlamlar ve sembollerle dolu, akıllarda derin etkiler bırakan etik, politik, sosyal ve kişisel temalarla dolu bir dünya yatar.³² Mina Urgan'a göre; "*Hatta Sineklerin Tanrısı'na roman demek de yersizdir; çünkü bu kitap bir roman değil, gerçekçi bir anlatımla yazılmış olmakla beraber, bir alegoridir, yani simgesel anlamları olan bir öyküdür.*"³³ şeklinde yorumlanabilir.

Semboller ve gerçekler dünyası arasında bir yerde duran eser,³⁴ ayrıca oldukça iyi bir kurguya sahiptir. Öngörüler, betimlemeler, geri dönüşler, semboller ve tekrarlar romanı sıkıca bir arada tutan unsurlardır. Örneğin; çocukların İngiltere'yi terk etmesine ve tüm bu olayların başlamasına sebep olan savaştır ve romanın ortasında uçakların savaşması ve ölü paraşütçünün adaya düşme sahnesi savaşın hız kesmeden devam ettiğini anlatır okuyucuya. Romanın sonunda gelen silahlı deniz subayı ve savaş gemisi de savaşın hala sürdüğünün kanıtıdır. Romandaki kusursuz olay örgüsünün diğer güzel bir örneği ise sivil hayatın iki önemli sembolü olan deniz kabuğu ve gözlüktür. Ne zamanki medeni toplumun kuralları ihlal edilir, gözlük kırılır ve çalınır, deniz kabuğu ise parçalanır; gözlüğü kullanan ve deniz kabuğunu taşıyan Domuzcuk da öldürülür. Roman boyunca belli aralıklarla tekrarlanan vahşi avlar ve kabile dansları, giderek dozunu arttırır ve açıkça şeytani bir hal almaya başladığı okuyucuya sezdirilir. Tüm bu olayların dışında Sineklerin Tanrısı da hikâyeyi ve olayları bir arada tutan diğer önemli

³¹William Golding; *Sineklerin Tanrısı*, çev: Mina Urgan, Türkiye İş Bankası Yay., 8. bs., İst., 2006, s.248.

³²Babb, Age., s.7.

³³Golding, Age., s.248

³⁴Babb, Age., s.28.

bir unsurdur. “İngilizlerin Beelzebub dedikleri şeytanın Kutsal Kitap’taki İbranice adı, Sineklerin Tanrısı anlamına gelen Ba-al-z-bub olduğu içinde Golding kitabına bu adı vermiştir.”³⁵

İlk domuzun öldürüldükten sonra ormanın içinde bir sopanın ucunda dikili bırakılan kafası, Simon'ın avcılarının elinde ölmeden kısa bir süre önce karşılaştığı son şey olacaktır. Aynı şekilde hikâyenin sonunda öldürülmemek için avcılarının elinden kaçan Ralph de bu kafayı görecektir ve gerektiği üzere onu yere fırlatarak ezip kıracaktır. Ateş ise olay örgüsünü bütünleyen bir diğer simgedir.³⁶ Zira yazar, dağın zirvesinde yakılan ve kontrol edilemeyerek birinci canın kurban verilmesine neden olan ilk ateşi, aynı zamanda bundan sonra yakılacak ateşler ve kıyılacak canlar için de bir sinyal olarak kullanır. Sonrasında yakılan, uygarlığa uzanan yolda tek kurtuluş ümitleri olacak ikinci ateş³⁷ ise ilgilenen kimse olmadığı için söner ve adadakilerin muhtemel ilk kurtuluş ümitlerini de beraberinde söndürmüş olur. Ralph işaretlerinin yok olduğuna, Jack ise avdan elde ettikleri etleri kızartamayacaklarından dolayı ateşin sönmesinden endişe duyar ve üzülürler. Medeni toplumun ve ateşten de edindiğimiz izlenime göre aynı zamanda karanlık adadan da kurtuluşun simgesi olan gözlük, Jack tarafından çalındığı için Ralph'in kurtuluş umutları tükenmiştir. Avcılar ise Ralph'i saklandığı ağaçlıklardan çıkarmak için çalılıkları tutuşturmuşlardır. Ancak şeytani bir amaç için yakılmış olan bu son ateş, onlara kurtuluşu getirerek adadan çıkışlarının ve sivil yaşama tekrar dönüşlerinin işareti olacaktır. Ve acıdır ki yazarın son ironisi de burada tekerrür eder okuyucuya; çünkü adadaki ateşi görüp gelen bir kruvazördür. Akşit bu durumu kitabında şöyle yorumlar:

“Böylece Golding sonunda, gene ada-dünya karşıtlığı yardımıyla, en çarpıcı anlamı katar romanına; Dışarıdaki dünya da, kötülüğün sağduyuyu, düzeni, umudu, bilgeliği, insanlığı yok ettiği şu adadan pek başka değildir.”³⁸

³⁵Golding, Age., s.255.

³⁶Babb, Age., s.13.

³⁷Göktürk, Age., s.155.

³⁸Göktürk, Age., s.160.

Bu son sahneden de açıkça anlaşılacağı gibi Golding'in basit bir çocuk hikâyesinden öte olan bu romanı, sahip olduğu başarıyı gerçekten hak ediyor.

2.5 Hayvan Çiftliği ve Sineklerin Tanrısı

George Orwell, Hayvan Çiftliği'nde bir grup hayvanın insanlara karşı ayaklanışını ve sonunda da domuzların insanlarıkini aratmayacak diktatörlükleriyle son buluşunun hikâyesini anlatır. William Golding ise Sineklerin Tanrısı'nda bir adaya düşen çocukların Ralph isimli karakter önderliğinde birilerin gelip onları bulana kadar zor geçen hayatta kalma mücadelelerini konu edinir. Gerek öykü, karakter ve semboller açısından olsun gerekse yazılış amaçları bakımından her iki öyküde birbirine çok benzerdir ancak bir takım farklılıkları da vardır elbet.

Öncelikle her iki eserde bir sınıf sistemi üzerine kuruludur. Hayvan Çiftliği'nde iki lider vardır; Napaleon ile Snowball ve her ikisi de domuzdur. Mevcut hayvanların içerisinde en zeki olanlar domuzlardır ve bu sınıf sisteminde en tepededirler. Sineklerin Tanrısı'nda ise bir lider vardır o da Ralph. Ralph ise daha sonra Jack isimli çocuğa avcılarının başına liderleri olarak atar. Golding'in adasında ise büyük çocuklar birinci, küçükler ise ikinci sıradadır bu sınıf sisteminde.

Hayvan Çiftliği'nin başlangıcında Koca Reis isimli domuzun bir düşü vardır ve bu düşe göre hayvanlar bir gün tüm dünyayı kontrol edebilecek ve nasıl diliyorlarsa öyle yaşayabileceklerdir. Sineklerin Tanrısı'nda ise ada tıpkı bir cenneti andırır ve birileri gelip onları kurtarana denk, çocuklar burada gönüllerince eğleneceklerdir. Fakat ne yazık ki her iki romanda hazin bir sonla biter; domuzlar tamamen kontrolü ele geçirdiklerinde hayvanlar insanların kontrolünde olduğu zamanlardan çok daha kötü koşullar altında yaşamaya başlamışlardır artık. Çocuklar ise adadaki günlerinin sonlarına yaklaştıklarında artık birbirlerinden nefret ediyor, hatta birbirlerini öldürüyorlardır. Ancak her iki eserin karakterleri arasında ufak bir farklılık bulunmaktadır. Zira Hayvan Çiftliği'nde alt sınıfa mensup hayvanlar çalışıp didinirken Sineklerin Tanrısı'nda çalışanlar üst sınıfa mensup olanlardır. Ancak çocuklarda alt ve üst sınıflar dilediğince yiyeceğe sahipken buna karşılık çalışan ve alt sınıfa mensup olan hayvanların yiyeceği domuzlarınkinden çok azdır. İnsanlar zamanında sadece yaşamlarına yetecek kadar yiyeceğe sahip olan hayvanlar, domuzlar zamanında daha çok hasat kaldırmalarına rağmen belki de insanların verdiğiinden daha az yiyeceğe sahiptirler şu an.

Hayvan Çiftliği'nde hayvanlar elektrik üretilip kışın ahırlarını ısıtılmak amacıyla bir yel değirmeni yapmaya çalışırlar. Defalarca yapılan yel değirmeni, bir şekilde defalarca yıkılır. Nihayetinde bir daha yıkılmaksızın yapılmış olan yel değirmeni ise elektrik üretmek için değil, mısırları öğütmek için kullanılır.

Sineklerin Tanrısı'nda ise fırtınalardan korunmak için barınaklar yapılması kararlaştırılır. Herkesin başta kabul ettiği bu işlerden zamanla bıkan çocuklar, işi bırakıp yemek ve eğlencenin olduğu avcılar grubuna geçerler. Ralph ve Simon'a bırakılan barınakların sonu yıkılmak olur. Hayvanlara, onların özlemini duyduğu daha iyi bir yaşamın sembolü olan yel değirmenlerinin yıkılması hayvanların da hayalinin yıkılması olur. Aynı şekilde medeniyeti sembolize eden barınakların yıkılması da bir bakıma adadaki az da olsa var olan medeniyetin yok olması anlamına gelir.

Romanlar arasındaki diğer bir benzerlik ise her ikisinde de ölümlerin olmasıdır. Hayvan Çiftliği'nde Napoléon, emirlerine karşı gelenleri yahut da rakibi Snowball ile bir şekilde ilgili olanları, eğittiği köpekleri aracılığıyla vahşice öldürtür. Sineklerin Tanrısı'ndaysa Jack ve emrindeki avcılar Ralph ve arkadaşlarını sırasıyla tek tek ve gaddarca öldürmeye çalışırlar ve Ralph dışında, başarılı da olurlar maalesef. Ralph'in kurtuluşu ise tamamen şanstır. Bunun dışında adadaki çocuklar zaman zaman yemek ihtiyaçlarını gidermek, zaman zaman da Sineklerin Tanrısı'na kurban etmek için hayvanları da vahşice katlederler. İşte bu noktada iki eser birbirinden ayrılır. Çünkü Hayvan Çiftliği'nin karakterleri olan hayvanlar hiçbir zaman bir insanoğlunu öyle ya da böyle öldürmeyi düşünmezler. İnsanlarla olan bir savaşlarında genç bir çiftçiye öldürdüklerini sandıklarında ise çok korkarlar. Yani Orwell, romanında iktidardakileri çıkarları uğruna birbirlerine öldürtürken, Golding ise çıkarın yanında daha birçok sebepten, özellikle insanoğlunun ruhundaki potansiyel kötülükten ötürü, karakterlerine çevresindeki her türlü canlıyı gaddarca yok etme rolünü uygun görür.

Eserler arasındaki benzerlikler bu kadarla da sınırlı değil elbette. İnsanlardan nefret eden hayvanlar onların bir gün tekrar gelip çiftliklerini ellerinden alacaklarından korkmaktadırlar. Napoleon'da bu korkuyu lehine kullanarak hayvanları sürekli olarak çalıştırır. Jack ise canavardan korkan küçük çocuklara, kendisinin ve avcılarının canavarı bulup yok edeceğine dair sözler vererek önce onları yanına çeker sonra da yine bu durumu kullanarak canavar için avlar düzenleyerek onları yanında tutar.

İki roman arasındaki bizce son benzerlik ise yine karakterlerle ilgilidir. Hayvan Çiftliği’nde domuzlar öykünün sonuna gelindiğinde artık neredeyse insan olmuşlardır. Onlar gibi giyinir, iki ayaküstünde yürür, yatakta uyur ve alkol kullanırlar. Hatta kâğıt oynayan domuzları diğer hayvanlar tanıyamazlar. Sineklerin Tanrısı’nda da adaya ilk geldiklerinde bir kilise veya okuldan çıktıkları anlaşılan çocukların, öykünün sonuna doğru bir barbardan, ilkel kabilelere ait bir vahşiden farkları kalmamıştır.

“Kan dökmenin, öldürme tutkusunun, et tadının verdiği ilkel baş dönmesi içinde Jack ile çevresindekiler, adada gerçekleştirilmeye çalışılan demokratik düzenden, uygar ölçülerden koparak, ilkel bir barbarlığa gitgide daha çok gömülürler. Yüzlerine gövdelerine boyalar, kanlar sürerler, böylece içleri gibi dış görünüşleri de değişikliğe uğrar, korkunç bir benlik kazanırlar.”³⁹

diyen Göktürk, Golding’in eserinde adadaki son günlerine yaklaştıklarında çocuklardaki değişimi bu sözleriyle özetler.

Kısaca şunu söyleyebiliriz ki, Rus Devrimini yeren Orwell’in Hayvan Çiftliği ile ütopyya⁽⁴⁰⁾ karşı bir anti-ütopya olan Golding’in Sineklerin Tanrısı ufak tefek farklılıklar dışında birbirine çok yakın iki başyapıttır.

2.6. Sineklerin Tanrısı ve Bin Dokuz Yüz Seksen Dört

Hem George Orwell’in Bin Dokuz Yüz Seksen Dört’ü hem William Golding’in Sineklerin Tanrısı aynı şekilde korkunç ve ümitsiz bir toplumun tablosunu çizerler; tabi ki kendilerine özgü bir yöntemle. Sineklerin Tanrısı insanoğlunun iç dünyasını ve ne kadar yozlaşabileceğini gözler önüne sererken Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, insanoğlu için hiçbir ümidin kalmadığı gaddar bir gelecek portresi resmeder.

Sineklerin Tanrısı diğer birçok yönden de Bin Dokuz Yüz Seksen Dört’e benzer. Başta da belirttiğimiz gibi her iki eserde de insanlık en kötü haliyle ve en karamsar bakış açısıyla sunulur okura. Örneğin, her iki eserde bir karakter üzerine odaklanır. Bu karakter diğerlerinden farklıdır ve olumsuzlukları gün yüzüne çıkaran veya okura sunan

³⁹Göktürk, Age., s.156.

⁴⁰Ütopya kelimesi ideal ama yeryüzünde bulunmayan bir hayat tarzı, bir ülke veya yeri anlatan eserler için kullanılır.

bozulmamış, doğru bir karakterdir. Sineklerin Tanrısı'nda bu karakter Ralph ismini alırken Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te Winston Smith'tir. Ve romanların sonuna gelindikçe bu ana karakterlerde de çözümler meydana gelir. Winston partiye tamamen boyun eğmiş bir üyeye dönüşürken Ralph de ateşi ne için yaktıklarını unuttur. Ancak burada eserler ufak bir farklılık gösterir. Zira Ralph, adadaki düzene alışmaya başladığından ateşin anlamını unuttur ve Domuzcuk ona yeniden hatırlatır. Ancak Winston korkularıyla yüzleştirilip işkence edilerek, zoraki de olsa, sonunda parti tarafından asimile edilir.

Benzerlikleri olduğu kadar, romanların farklılıkları da bulunmaktadır. Mesela Sineklerin Tanrısı'nda insanoğlunun yozlaşması en düşük seviyede izlenir. Bir adada mahsur kalan çocukların, İngiltere'den ve yetişkinlerin belirlediği kurallardan uzakta, tekrar ilkel benliklerine dönmeleri betimlenir. Basit bir şekilde canları ne isterse onu yaparak yaşarlar; buna birilerini öldürmek de dâhildir. Bunun yanında Bin Dokuz Yüz Seksen Dört ise, bir toplumun çoğunluğu sefalet çekerken küçük bir grubun gücü elinde tutarak dilediğince yaşamalarını tasvir eder. Dünya korkunç ve ümitsiz bir durumun içindedir, çünkü Parti'nin kurallarının dışına çıkmak mümkün değildir. Zira çift-düşün partinin düşürülmesini veya partinin başarısız olmasını kesinkes engellemektedir. Zaten tüm hikâye ana karakterin partiye sabotaj isteklerini konu alır ancak bu isteğinde hiçbir zaman başarıya ulaşamayacaktır.

Hikâyeye bir bütün olarak baktığımızda ise Sineklerin Tanrısı'nın bazı sebeplerden dolayı daha korkunç bir toplumu resmettiğini görürüz. Sineklerin Tanrısı'ndaki ümitsizlik Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'ten daha fazladır, çünkü insan doğasının korkunç durumunu konu alır. Çocuklar bir süre adada kaldıktan ve kendilerini çevreleyen büyüklerin sıkıcı kurallarından kurtulduktan sonra artık benliklerinde en ufak bir ahlâk kısıntısı kalmaz ve kolayca cana kıyabilir bir vaziyet alırlar. Bu da okuyucuda, eğer mantık ve toplum öğretilerinden uzaklaşırsak, etik değerlerimizi de kolayca kaybedebileceğimiz korkusunu açığa çıkartır. Böylece Sineklerin Tanrısı'nda tanımlanan insan portresine göre, insanoğlu hiçbir zaman korkunç cinayetler ve toplumsal yozlaşmadan kaçamayacak, kurtulamayacaktır. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te ise herhangi bir güç tarafından idare edilmediği sürece insan doğası genel olarak iyi bir şekilde resmedilir. Bunu Winston'ın sıkça kullandığı *“Eğer bir umut varsa*

proleterlerdedir” olduğu sözünden de anlayabiliriz.⁴¹ Ancak parti açısından olaya bakıldığında bunun mümkün olamayacağı düşünülmektedir, çünkü partiye göre kendisi kusursuzdur. Fakat kitabı okuyan okuyucu, Parti’nin sandığı gibi hiç de kusursuz olmadığını görür ve bir hata yapacağına inanır. Bu da proleterlerin ayaklanması için fırsat olacaktır. Böylece insanın doğasında iyilik olduğu varsayılınca, az da olsa her zaman ümit de olacaktır.

Özetle Golding’in *Sineklerin Tanrısı* ve Orwell’in *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*’ü birçok açıdan önemli benzerlikler ve farklılıklar içermekle birlikte, iki eser arasındaki en önemli fark *Sineklerin Tanrısı*’nın insan doğasındaki yozlaşmayı mutlak bir ümitsizlikle okuyucuya sunarken, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*’ün bu yozlaşma ve ümitsizliği politik sistemde aramasıdır. Bu nedenledir ki *Sineklerin Tanrısı*’nın çok daha korkunç bir toplumu resmetmiş olduğunu söyleyebiliriz.

2.7. Karanlığın Yüreği

2.7.1. Olay örgüsü

“Karanlığın Yüreği” denizci Marlow ve Kongo nehri yolculuğu boyunca tanışacağı idealist kişiliğiyle ün yapmış olan Kurtz etrafında gelişir. Marlow, Kongo’da ticaret yapan bir Belçika şirketinden nehir botu kaptanlığı yapmak üzere iş devralır. Afrika’ya ve sonra da Kongo’ya yolculuğu sırasında Marlow, şirketin istasyonlarında yaygın olan yetersizlikler ve vahşiliklerle karşılaşır. Bölgenin yerlileri, şirketin bünyesinde çalıştırılmak için zorlanmakta ve şirket simsarlarının elinde aşırı çalıştırılmaktan, kötü muameleden acı çekmekte hatta çoğu zaman ölmektedirler.

Halasının yüksek makamlardaki tanıdıklarının yardımıyla işi alan Marlow merkez istasyona varır, burada bozuk ve komplocu bir karaktere sahip olan genel müdürle tanışır. Vapurunun batırılmış olduğunu görür ve tamiri için gerekli olan parçaları bir kaç ay bekler. Kurtz’a olan ilgisi de bu zaman içerisinde gelişir. Müdür ve en iyi adamı tuğlacıbaşı, Kurtz’u onların şirketteki pozisyonuna olan bir tehdit olarak görmektedirler. Yükseklerden birilerinin emriyle buraya gönderilen Marlow’un da onun bir yandaşı olduğunu zannederler. Marlow, uzunca bir bekleyişin ardından, sonunda gemisini tamir için gerekli olan parçaları temin eder. Marlow, müdür, bir kaç şirket temsilcisi ki, nereye giderlerse yanlarında tahtadan, uzun sopalar taşıdıkları için Marlow

⁴¹Orwell, 1984, s.66.

onlara “seyyah” der ve yerlilerden oluşan mürettebat ile nehirdeki uzun ve zor yolculuklarına çıkarlar. Balta girmemiş orman ve bunaltıcı sessizlik güvertedeki herkesi biraz tedirgin yapar ve bazen, tesadüfî ortaya çıkan bir yerli köyünün belirtisi veya davulların sesi seyyahları cinnetliğe kadar götürür.

Marlow ve mürettebatı, yakacak odun istiflenmiş bir barakada üzerinde kendilerine ait olduğu ve tedbirli yaklaşımları gerektiğini yazan bir not bulurlar. Notun ardından, odunları almış olarak tekrar nehre açılan buharlı gemi, ormanın iç kısımlarından ok atan karaltılar halindeki yerliler tarafından saldırıya uğrar. Afrikalı dümenci, Marlow’un yerlileri vapurun buhar sireniyle korkutup kaçırmamasından önce, bir mızrakla öldürülür. Çok fazla zaman geçmeden Marlow ve arkadaşları, Kurtz’un da ölmüş olacağı endişesiyle, onun iç kısımdaki istasyonuna varırlar. Fakat onları sahilde karşılayan genç bir Rus tacir, her şeyin yolunda olduğunu ve odunları oraya kendisinin koyduğunu bildirir. Rus tacir, Marlow ile bir sohbeti anında Kurtz’un, kendi fikirlerini genişlettiğini ve normal insanlar gibi aynı ahlâki ve moral yargılarına sahip olamayacağını iddia ederek onu över. Ayrıca yine Rus tacirin söylediğine göre Kurtz, kendini yerliler arasında bir Tanrı olarak ilan etmiştir. Bunun avantajını kullanarak da fildişi arayışı içerisinde çevre bölgelere gayri insani, vahşi saldırılar düzenlemektedir. Evinin çevresindeki çiti donatan bir kaç kafa koleksiyonu da onun izlediği bu yola tanıklık etmektedir. Bu sırada ise yerliler, Kurtz’u istasyon dışındaki kalabalık ağaçlığın içinden bir sedyede getirirler ve yerli savaşıclardan oluşan büyük bir grup da onlarla çıkagelir. Kurtz, onlarla konuştuktan sonra yerliler ağaçların arasında tekrar kaybolur.

Müdür oldukça hasta olan Kurtz’u vapurdaki güverteye götürür. Sonrasında ise Kurtz’un metresi olduğu anlaşılan güzel, yerli bir kadın sahilde görünür ve gemiye doğru dikkatlice bakar. Sonra da görüldüğü gibi kaybolur yine. Rus tacir, ağzını sıkı tutacağı üzerine yemin ettirdikten sonra, Marlow’a bazı itiraflarda bulunur. Bunlardan biri de onlara yapılan yerli saldırısıyla ilgilidir. Kurtz’un kendi planlarıyla baş başa kalabilmesi amacıyla vapura saldırı emri verdiğini ve böylece Marlow ve beraberindekileri korkutarak geri dönmelerini sağlamaya çalıştığını açıklar. Rus tacir, daha sonra müdürün memnuniyetsizliğinden çekinerek bir kanoyla ayrılır. Aynı şekilde Kurtz da bir gece yarısı gözden kaybolur ve bunu fark eden Marlow onu aramaya çıkar. Kurtz’u yerlilerin kampına sürünerek giderken bulur. Marlow, Kurtz’u durdurur ve

gemiye geri dönmesi için ikna eder. Ertesi gün nehrin aşağı yönüne doğru hareket ederler fakat Kurtz'un sağlığı hızlı bir şekilde kötüye gitmektedir.

Marlow gemiyi idare ederken bir taraftan da Kurtz'un söylediklerini dinler ve Kurtz ölmeden önce, Marlow'a “*Bütün hayvanların kökünü kazıyın!*” mesajıyla biten bir risale emanet eder. Bu sırada vapur bozulur ve tamir için durmak zorunda kalırlar. Kurtz ise kafası karışmış bir şekilde, Marlow'un huzurunda son sözlerini söyleyerek can verir; ‘*Dehşet! Dehşet!..*’. Marlow da daha sonra hasta olur ve zar zor hayatta kalır. Sonunda Avrupa'ya döner ve uzun bir dinlenmenin ardından Kurtz'un nişanlısını görmeye gider. Ölümünün üzerinden bir yıl geçmesine rağmen Kurtz'un nişanlısı hala yas tutmakta, onu erdem ve başarı abidesi olarak övmektedir. Marlow'a ölmeden önceki son sözlerinin ne olduğunu sorması üzerine Marlow, onun hayallerini gerçeğin kendisiyle yıkmak istemez. Gerçekler yerine, Kurtz'un son sözlerinin kendisinin (nişanlısının) ismi olduğunu söyler.

2.7.2 Karakterler

Marlow: Karanlığın Yüreği'nin ana karakteridir. Bağımsız fikirli ve genelde çevresindeki insanlara şüpheyle bakan bir kişiliğe sahiptir. Ayrıca usta bir hikâyeci, etkili ve güzel söz söyleyen, dinleyicilerini hikâyesine çekebilen bir özelliğe sahiptir. Marlow birçok Avrupalı dostlarıyla aynı önyargıları paylaşmasına rağmen, dünya hakkında birçok tecrübeye sahiptir. Ayrıca kendisinin sömürgeciliğe kuşkulu bir şekilde bakmasını sağlayacak kadar çok ve aşağılık beyaz adamla karşılaşmıştır.

Marlow sıradan biri değildir ve çelişkili bir yönü vardır. Atalarının davranışlarını sergilemesine karşın uygar dünyanın insanından da nefret etmektedir. Anlayışlı, dürüst, bağımsız fikirli, yetenekli biri olarak klasik bir görüntü sergileyen Marlow, öte yandan hayal kırıklığına uğramış, yıpratılmıştır. Yaşadıkları onu bezgin, şüpheli ve klinik bir hale sokmuştur. Artık yaşamından ve çevresindekilerden hiçbir haz almayan Marlow için hayat çekilmez bir hal almıştır.

Kurtz: İç istasyonun şefidir ve Marlow'un macerasında asıl ana unsurdur. Kurtz birçok kabiliyete sahiptir. Özellikle diğer insanlara hükmedecek kadar hünerlidir ve aynı zamanda iyi bir müzisyen ve iyi bir ressamdır. Kurtz kelimelerin gücünü anlayabilen biridir ve onun sözleri, hitap kabiliyetiyle asıl vermek istediği korkutucu mesajı gizlemektedir. Hatta Marlow'a da bir muamma gibi görünmesine rağmen, Kurtz hayatındaki insanlar üzerinde çok güçlü bir etki bırakmaktadır. Kurtz'un çöküşü,

Avrupa kolonisinin icra ettiği riyakâr kuralları görmezlikten gelme isteğinin bir sonucu olarak görünür. Kurtz, dikkat çekmeden yerlilerle aşırı bir yakınlık kurarak kendini dünyanın dışına atmıştır ve bu bağlamda, vahşi derecede başarılı olmuştur fakat beyaz dostlarının gazabına da hedef olmuştur.

Karizmatik kişiliği ve başarısıyla romandaki kişiler için önplana çıkan Kurtz, okuyucu için de sömürünün kalbi olarak önem kazanır. İngiliz bir anne ve Fransız bir babanın evladı olan Kurtz, aslen bütün Avrupa'nın çocuğudur ve onun tüm yaptıkları, bir bakıma Avrupalının yaptıkları demektir.⁴²

Genel Müdür: Şirketin Afrika'daki merkez istasyonunun şefidir. Ortalama bir görünüm ve yeteneğe sahiptir. Oradaki herkesten daha uzun ve sağlıklı yaşamayı başarmış tek kişidir. Çevresindekiler üzerinde rahatsız edici bir izlenim bırakan müdür, bu durumu çevresindekileri kontrol etmek için de kullanacak kadar akıllıdır. Kurtz'un başarısını kıskanan genel müdür, en az onun kadar karanlık bir tarafa da sahiptir.

Tuğlacıbaşı: Marlow'un merkez istasyonda karşılaştığı kişilerden biri olan tuğlacıbaşı genel müdürün gözde elemanıdır ve bir bakıma şirketin casusu gibi görünmektedir. Zira hiçbir tuğla üretiminde bulunmamıştır bugüne dek ve üretim yapabilmesi içinde gerekli hiçbir malzemeye de sahip değildir. Ufak tefek yapıda, hoşgörülü bir insan olan tuğlacıbaşı, çevresindekilere de bunu hissettirerek onların da hoşnut olmasına katkıda bulunmaktadır.

2.7.3. Üslûp

Karanlığın Yüreği insan ruhunun karanlıklarına yapılan bir gözlemdir aslında. Conrad bu eserinde zamanının güncel sorunlarını, insanların gerçek hisleriyle anlatmaya çalışmaktadır. “*Marlow, insanlıktan çıkmış ticaret temsilcisi Kurtz'un kimliğinde Avrupa sömürgeciliğinin içyüzünü gösterirken, yazar bizi kendi ruhunun labirentlerine, bilinçaltının derinliklerine, yalan ile suçun karanlığına götürüyor*”.⁴³

Roman boyunca işlenen tüm yapı, atmosfer ve sembollerde Conrad, insanın karanlık iç dünyasının bir başka yönünü keşfeder. Hikâyelerini değişik ağızlardan okuyucuya sunarak eserlerine farklı, sağlam bir teknik kazandırmayı seven yazar, *Karanlığın Yüreği*'nde de bundan vazgeçmez. “... Conrad, anlatıma uyguladığı değişik

⁴²Jale Parla; Don Kişot'tan Bugüne Roman, İletişim Yay., 8. bs., İst., 2008, s.175.

⁴³Conrad, Age., Arka kapak.

bakış açıları, değişik anlatıcılar, anlatım zamanında değişiklikler ile romanına büyük bir teknik incelikte kazandırır.”⁴⁴

Bu kısa romandaki çoklu anlatıcıların en çok konuşturulanı hikâyedeki bir karakterdir. Anlatımın çoğunluğu, adı Marlow olan bu karakter üzerinden gerçekleştirilir. Marlow'un hikâyesini konu alan kısım ise birinci ağızdan, isimsiz bir kişilik tarafından okuyucuya aktarılır. Üçüncü bir bakış açısı ise Conrad'ın kendisi ile karşımıza çıkar ve tüm öyküyü okuyucuya anlatır, önemli detayları aktarıp önemsizleri geçirir. Bu üç baskın anlatımın yanında bir de her biri Kurtz hakkında farklı bir bakış açısına sahip romanın ana karakterlerinin şahsi anlatımlarına yer verir yazar. Çoğunlukla çelişkiler içeren bu farklı bakış açıları aynı zamanda yorumlara da açıktır. Peki, hangi anlatım güvenilirdir? Hangi anlatıcı ya da karaktere itimat edilebilir? Conrad bu soruların cevabını okuyucularına bırakırken, romandaki çok çeşitli ve farklı bakış açılarına yer vermesinin ardındaki sırda böylelikle aydınlanmış olur.

Çoklu bakış açısı⁴⁵ ile okuyucuyu karanlığın derinliklerini sorgulamaya iten Conrad, aynı üslubu devam ettirerek bize, aynı zamanda, hikâye içinde hikâye anlatır. Üç bölüme ayırabileceğimiz *Karanlığın Yüreği*'nde yazar olaydan olaya, bir zamanda başka bir zamana ve yere geçiş yapar. “...hiç farkında olmaksızın olayların gidişinden sapmakta, aniden susmakta, dinleyicilerine hitap etmekte, hiç bağlantı kurmadan sonraki olaylara atlamakta, çoktan anlatmış olduğu şeyleri yeniden gündeme getirmektedir.”⁴⁶

Bu durum ise romanda bir belirsizliğin hâkim olmasına sebep olur ve okuyucu bir noktada takılı kalır, ta ki geride bırakılan olayın hikâyeye dâhil olup onu bütünlemesine değin. Bütün bir romana hâkim olan bu değişken hava, karanlık ve soğuk olduğu kadar oldukça da karamsar bir atmosferi yansıtır.

"Uzarlarda, ormanın koyu sınırında kıpırdayan kara insan figürleri güçlölkle seçiliyordu, nehrin kıyısında da uzun mızraklarına yaslanmış iki

⁴⁴Göktürk, Age., s.135.

⁴⁵Parla, Age., s.172.

⁴⁶Conrad, Age., s.23.

bronz vücut, benekli posttan başlıkları ve savaşçı edalarıyla, ama heykel gibi dimdik, güneşte duruyorlardı.”⁴⁷

Bu cümledeki tasvirler Conrad'ın karanlık tarzını açıkça ortaya koyar.

Romanın bütününe hâkim olan ve bir anlamda onun da temelini oluşturan sembol olan karanlık hava, Conrad'ın bir zamanlar bizzat gemi kaptanı olarak Afrika'da bulunması ve bu korkuları orada yaşamış olmasından kaynaklanmaktadır. Yazar bu durumu ayrıca, romanın iki önemli karakteri Marlow ve Kurtz'u sembolleştirerek okuyucuya sunar. Kurtz balta girmemiş vahşi ormanların içinde yaşayan başına buyruk bir vahşi yaratığı temsil ederken, onun karşısındaki Marlow bu yabani hayata bir türlü ayak uyduramamış saf uygarlığı temsil eder. Ayrıca Kurtz, aynı zamanda standart kurallar ve politikalara ayak uydurmayan beyaz adamın Afrika'daki düşüşünü temsil etmektedir.⁴⁸ Çünkü yerlileri evcilleştirememiş aksine kendisi onlardan daha yabani bir varlık olup çıkmıştır. “*Ahlâki çöküşün düşünülebilecek bütün evrelerini geriye doğru bir bir terk eden Kurtz, ilkel kültürlerin barbarlık aşamasına kadar iner.*”⁴⁹

Romanın iki büyük sembolünü birbirleri ile yakınlaştıran yazar, okuyucuya apaçık bir kıyaslama yapma şansı tanır. Fakat ne var ki, Conrad bu kıyaslamayı Afrika'da bulunduğu zamanlarda yapmış ve görmüştür ki, gerçek vahşi yaratık her bireyin yahut sözüm ona medeni her toplumun kendi içerisinde. Yani karanlık olan karanlığın yüreği değil, insanın yüreğidir.

2.8. Karanlığın Yüreği ve Sineklerin Tanrısı

Keskin birer zekânın ürünü olan Conrad'ın Karanlığın Yüreği ve Golding'ın Sineklerin Tanrısı önemli benzerlik ve beraberinde bazı farklılıklara sahiptir. Benzer sorunlara ve temellere sahip bu iki romanın önce benzer yönlerini incelemekte fayda var.

Karanlığın Yüreği'nde işlenen birçok tema aynı şekilde Sineklerin Tanrısı'nda da işlenmektedir. Örneğin, ilk eserde olduğu gibi ikinci eserde de medeniyet ve

⁴⁷Conrad, Age., s.144.

⁴⁸Parla, Age., s.269.

⁴⁹Conrad, Age., s.25

karşıdaki ilkellik teması karakterler aracılığıyla⁵⁰ işlenmektedir. İki eserde, insanın içinde karanlık bir kalbin bulunduğu ancak bunun medeni toplumların beraberliğinde bastırıldığını vurgulamaktadır. Her ne zaman ki kişi kendini toplumdan soyutlarsa, içindeki karanlık taraf da serbest kalacaktır. Mesela *Karanlığın Yüreği*'ndeki ana karakter Marlow'un, Thames ile başlayıp *Karanlığın Yüreği*'ne ilerleyen yolculuğu medeniyetten kopmasıyla başlamıştır. Varılan karanlık ise toplumsal etik değerlerin yok olup vahşetin kol gezdiği bir yerdir. *Sineklerin Tanrısı*'nda da bir adaya düşen çocuklar, adada kaldıkça uzaklaştıkları medeniyetin kurallarını unutmuş ve gün be gün ilkelleşmeye başlamışlardır.

İki roman arasındaki diğer benzerlik ise iyi ve kötü karakterler arasındadır. Çünkü romanların kötü karakterleri kendini karanlığa teslim ederken, iyi karakterleri bu durumun farkında olarak yeniden medeni topluma dönmenin yolunu ararlar. Örneğin, *Karanlığın Yüreği*'nde Kurtz karakteri yüreğini karanlığa teslim etmiş ve barbarlığı serbest bırakmıştır. Her ne kadar ahlâki değerlere önem veren biri olarak görünse de medeni toplumdan uzaklaştıkça, Kurtz tüm değerlerini yitirmiştir. Marlow karakteri de aynı şekilde toplumdan uzaklaşır ancak Kurtz gibi, ahlâki değerlerinden kopmaz. *Sineklerin Tanrısı*'nda ise medeniyetten uzaklaştığında ilkel bir benliğe bürünen Jack'tir. Ralph ise yüreğinin karanlık kısmına kolayca teslim olmaz; ölümle burun buruna geldiğinde ise diğer çocukların, özellikle de Jack'in, yüreklerinin karanlık kısmına nasıl yenik düştüklerini korkuyla fark eder.

Özetle belirtmek gerekirse, hem Conrad hem de Golding karakterlerinde ahlâksızlık ve vahşiliği gözler önüne sererler. Bir zamanlar bir medeniyete, bir topluma ait kişilerden birer canavar yaratan bu yazarlar önemli bir noktayı işaret ederler; Kötülük her insanın içinde vardır ve sınırlamalardan uzaklaşmak, aç gözlü olmak veya ahlâki değerlerini yitirmek, bu canavarın açığa çıkmasına sebep olur. Ancak unutmamak gerekir ki ne *Karanlığın Yüreği*, ne de *Sineklerin Tanrısı* toplumlara ya da ona ait insanlara addedilmiş değildir. Her iki romanın da üzerinde durduğu nokta, kişilerin toplumdan uzaklaştıkça içindeki gizli canavarın gün yüzüne çıkacağı korkusudur. Bu yüzden ki birçok yönden birbirine benzer olan bu iki eserinde nihai söylemleri birdir; içimizde bir yerlerde saklı olan canavarı gizli yerinde tutabilmek için gerekli önlemleri almalıyız.

⁵⁰Babb, Age., s.9.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MEKÂN VE ZAMAN ÇÖZÜMLEMELERİ

3.1. Mekân Çözümleri

3.1.1. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, birçok ülkeden oluşan ve Okyanusya olarak adlandırılan yerde ve yine bu ülkenin merkezi sayılabilecek olan Londra'da geçer. Yıl 1984'tür ve Londra, insanların sahip oldukları tüm düşüncelerin, ruhlarının ve özgürlüklerinin kontrol altında olduğu ve yozlaştırıldığı korkunç bir yer haline gelmiştir. Romandaki bu ülke ayrıca sürekli devam eden bir savaşın içerisinde. Romanın ana karakteri Winston Smith, II. Dünya Savaşından önce doğmuştur. Açlık ve sefalet, siyasi çatışmalara şahit olarak büyümüştür. Sahip olduğu anılar ise çocukluğuna ait gerçek duygu ve tatların bulunduğu, aslında belki de hiç var olmamış, bir zamana aittir ve aklında sahip olduğu başka bir geçmiş bulunmamaktadır, günlük yaşamın rutinliği dışında.

Orwell'in Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te üzerinde durduğu Okyanusya ülkeleri kitlelerin ve baskının yaşandığı yerlerdir. Bu ülkelerin, kendi acımasız politikaları neticesinde bu hale geldiğinin bilinmesi de okuyucu için önemlidir. Çünkü yazarın üzerinde durduğu bu noktalar; savaşlar, aile yapısının ortadan kaldırılması, düşünce suçlarının buharlaştırılması, tarihi arşivlerin partinin emellerine hizmet edecek şekilde sürekli değiştirilmesi gibi olayların hepsi oldukça gerçekçidir. Orwell'in geleceğe dair bu öngörüler, aslında onun, diktatör devlet adamlarının yönetimindeki toplumların sonunun nereye varacağına ait uyarılardır.

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te, sahip oldukları politikalar nedeniyle dünya ülkeleri üç grupta birleşmişlerdir. Bunlar Okyanusya, Avrasya ve Doğu Asya'dır. Yazarın bu gruplaşmayı II. Dünya Savaşı sonunda başlayan Soğuk Savaş dönemine ait gözlemlerinden dolayı oluşturduğunu söylemek pek de yanlış olmaz. Romandaki bu üç ülkede de totaliter hükümetler yönetimdedir. Bu üç ülkeyi, dolayısıyla tüm dünyayı savaş halinde resmeden Orwell, sadece korkunç bir dünya yaratmakla kalmaz, Winston'ın da bu karanlık ülkeden başka yere kaçma ümitlerini de yok etmiş olur. Böylelikle Winston'ı ya da tüm insanlığı, muhtemel korkunç gelecekleri ile yüzleştirir.

Üç ülkeden biri olan Okyanusya'da toplum da üçe ayrılmıştır. Yönetimdekilerin olduğu İç Parti, eğitilmiş çalışanların olduğu Dış Parti ve proletarya, yani işçi sınıfı. Bir sosyalist olarak Orwell'in romanında böylesi bir yapılanmaya değinmesinin temel sebebi elbette ki sınıf ayrımcılığını vurgulamaktır. Çünkü yazara göre sınıf ayrımcılığı

sadece kavga ve karmaşaya yol açar. Tıpkı Stalin Rusya'sı veya Hitler Almanya'sında olduğu gibi, yönetimdekiler ve beraberlerindeki elit sınıf olarak adlandırılan sayıca çok az kimselerin, halkın geriye kalan büyük çoğunluğundan çok daha iyi şartlarda yaşaması er ya da geç bir kaosa neden olacaktır. Ancak yine aynı yazara göre, Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te de belirttiği gibi, bu kaoslar hiçbir zaman bir aydınlanmaya veyahut da ayaklanmaya neden olmayacaktır.

3.1.2. Hayvan Çiftliği

Yeni bir hükümetin önce cesurca nasıl kurulduğunun, sonra da nasıl yozlaştığının öyküsü olan George Orwell'in Hayvan Çiftliği'nde mekân oldukça önemlidir. Romanın öyküsünü ilginç kıldığı kadar, karakterlerini de etkiler.

Sıradan hayvanların kendilerine yapılanlara daha fazla dayanamayarak ayaklanmalarını konu edinir roman. Bu hayvan ayaklanması sadece bir kişiye yönelik de değil tüm insanlara karşı yapılmıştır. Böylece domuzların iktidar olduğu yeni bir hükümet kurulmuş olur. Bu yeni hükümet ve toplumun olduğu çiftlikte her şeyin adaletli ve yolunda yürümesini sağlamak içinde bir takım kesin kurallar belirlenmiştir. Örneğin, hiçbir hayvan insanların evine girmeyecek, yataklarında uyumayacaktır. Ancak kuralları belirleyen domuzlar bu kuralları ihlal edince, hükümet adil olmaktan çıkıp hızla yozlaşmaya başlayacaktır. Sıradan hayvanların bu özgürlük arayışları da iyi bir öyküye konu olacaktır. Bahsettiğimiz tüm bu olaylar için çiftlik oldukça ideal bir yerdir. Çünkü Koca Reis'in ideallerini gerçekleştirip arzu edilen toplumu kurmak için gerçek dünyadan ayrılmış bu çiftlik uygun bir mekândır. Yirminci yüzyılın modern hayatından bağımsız, ayrı olan bu çiftlikten başka bir mekânda anlatılmak istenseydi eğer, belki de romanın hiçbir anlamı kalmayacaktı ya da karakterler bu kadar iyi bir şekilde roman ile bütünleşmeyeceklerdi. Bu durum okuyucunun romanı anlamasını zorlaştıracaktı.

Roman eğer böyle kırsal bir alanda vuku bulmasaydı, Napoléon da daha ayaklanmanın en başından beri peşinde olduğu gücü bu kadar kolay ve çabuk elde edemeyebilirdi. Zira çiftlik yerine bir şehir veya kasabada olsaydı bu hayvanlar, Napoléon onlara liderlik edip üzerlerinde egemenlik sağlamakta bu kadar başarılı olamayabilir ve hatta bu isyan hiç gerçekleşmeyebilirdi de.

Sonuç olarak, Orwell tarafından kaleme alınan Hayvan Çiftliği'nin, zaman ilerledikçe kanun veya kuralların nasıl kişiselleştirilebileceğini güzel bir dille anlatan

başarılı bir roman olduğunu rahatlıkla görebiliriz. Ayrıca kurgulanan mekânın, olayların gelişiminde ve karakterlerin davranışları üzerinde önemi olduğu kesindir. Her ne kadar karakterler insanlar olmasa da, az birazcık hırsla, kişilerin başlarına ne denli ciddi sorunlar açacağını okur, Orwell'in bu eserinde gayet açık ve net görür.

3.1.3. Karanlığın Yüreği

Yirminci yüzyıl edebiyat dünyasında, üzerinde en çok durulması gereken mekânlardan biri, belki de Karanlığın Yüreği'ne konu olandır. Romanda Marlow karakteri Kongo nehrindeki yolculuğunu anlatır, yani mekân Kongo nehridir ya da kabaca Afrika'dır. Balta girmemiş ormanlar, kocaman ağaçlar, sis, ürkütücü karanlık hepsi anlatıcının bakış açısıyla okura anlatılır.

Özünü insanın içindeki karanlığın oluşturduğu romanda, bu karanlığa çok uyan bir çevre ile hikâyesini sağlamlaştıran Conrad, adeta dehasını gözler önüne serer. Çünkü romanda bahsedilen karanlık sadece Afrika ve Afrikalılarla sınırlı değildir. Bunu ise romanın ilk anlatıcısının Thames nehrini överek anlattığı sahnede, Marlow'un birdenbire ağızından dökülen şu sözleriyle anlamak mümkündür: “İşte burası, dünyanın en karanlık yerlerinden biri.”⁵¹ Zira roman boyunca anlattığı anılarıyla sık sık zamandan zamana, olaydan olaya ve bir yerden başka bir yere geçen Marlow aslında bir kıyaslama içerisindedir. Sıkça Kongo nehri ve Afrika'dan bahsederken, aynı zamanda Thames nehri ve Avrupa'dan da bahsetmektedir. Afrikalı vahşi yerlileri anlatırken, Avrupalı Kurtz'u ve onun gaddarlıklarını da gözlemler ve aktarır okuyucusuna.

Birbirinden çok farklıymış gibi görünen iki kıtayı ve onun insanlarını paralel bir bakış açısıyla okuruna anlatan Conrad, romanda karanlığın yüreğine olan yolculuğu anlatmaz aslında; karanlığın kendisini anlatır, tanımlar. Avrupalının keşfe çıktığı Afrika ilkel ve karanlık bir yerdir. Peki, Avrupa'daki karanlığı kim, nasıl keşfedip giderecektir? Güç, para ve menfaat uğruna yaşayan Kurtz'un Afrikalı yerlilerin kafasını bir kazığa geçirip adeta bir koleksiyon yapması hangi “karanlık” tanımı ile açıklanabilir?

İşte okurun aklına bu soruları yerleştiren yazarın amacı, karanlığın mekânlarda değil, insanların içinde olduğunu anlatmaktır. Ve yazar bu amacını olabilecek en iyi mekânı kullanarak okurunun yüreğine işler.

⁵¹Conrad, Age., s.34.

3.1.4. Sineklerin Tanrısı

Sineklerin Tanrısı olay-mekân kavramlarının birbiri ile çok bağıntılı olduğu romanlardan biridir. Çünkü bütün hikâye ıssız bir adada mahsur kalan, toplum ve medeniyetten uzaktaki çocukların başından geçenleri anlatır. Zaten Golding de romanında adanın tüm yerlerini bütün detaylarıyla anlatır, adeta okura adayı resmeder. Böylelikle okur romanda anlatılan tüm olaylara daha hâkim bir gözle bakmış olur. Fakat yazar bunu hemen yapmaz, okur adayı, çocukların keşfetmesiyle paralel keşfeder ve karakterlerle aynı heyecanı da paylaşmış olur.

Mesela, adanın doğal yapısını kullanarak kendi sistemlerini kurmaya çalışan çocuklar sayesinde okur da adayı keşfeder. Dağ, sinyal ateşi için; gölet, içinde yüzmek için; kumsal ise toplanma alanı olarak kullanılır. Adanın diğer tarafındaki ağaçlık alanlara da değinen yazar, okuruna sıkça adadan bahsederek mekânın önemini de vurgulamış olur. Zira ada gerçek dünyanın bir yansımasıdır aslında.

Somut bir mekân olarak adanın bu bahsettiğimiz öneminin dışında soyut olarak “*ada ortamının*” önemi de ağır basar. 19. ve 20. Yüzyıl romanlarına sıkça konu olan adanın Golding’in eserindeki önemine Göktürk’ün yaklaşımı şöyledir:

“Bir ıssız ada ortamı, hem bu ilkel kötülüğü açığa çıkmaya çağırarak yırtıcı çevre olarak, hem de dünyadaki uygarlık baskısından uzak bir ortam olarak Golding’in amacına çok uygun düşer. Bu niteliğiyle ada, dünyanın karşıtı olur, yazar da bu karşıtlıktan hem romanın kuruluşunda, hem de kafasındaki ahlâksal amacı dile getirmekte yararlanır. Burada, adanın dışa kapalılık, sınırlanmışlık, kendine yeterlilik gibi özellikleri Golding’in işlediği insanlık durumuna kesin dış çizgiler kazandırdığı gibi, konunun, kişiliklerin, olay örgüsünün gelişmesini etkileyerek romanın kuruluşuna da katkıda bulunur.”⁵²

Kısacası, adada yaşananlar okurun kendi dünyasında yaşadıklarından farklı değildir. Çocukların mekânı olarak adada mümkün olan her türlü olay ve eylem, aynı şekilde okuyucunun mekânı olan gerçek, dış dünyada da gerçekleşmesi muhtemel olan olay ve eylemler anlamına gelmektedir.

⁵²Göktürk, Age., s.158.

3.2. Zaman Çözümlemeleri

3.2.1. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört

Adından da anlaşılacağı gibi romandaki olaylar 1984 yılında cereyan etmektedir. Yer ise Okyanusya ülkesinin birinci hava üssü olan Londra'dır. Ancak roman yazıldığı 1948 yılı itibariyle bir bilim-kurgu özelliği taşımaktadır ve romanın yazarı Orwell'in kitabında işlediği zaman teması, sanılanın aksine sadece geleceğe dair tahminlerden ibaret değildir.

Orwell, Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te karanlık bir gelecek resmeder. Zira bu zamanda teknoloji çok ilerlemiştir. Tele-ekran denilen makineler aracılığıyla insanlar her an her yerde gözetlenir olmuşlardır. Bireysellik ve bireysel ilişkiler, eğlenceler vb. gibi her şey yasaklanmıştır. Yanı sıra aile diye bir yapıya da müsaade edilmeyen bir zamandır. Okyanusya'da dış parti mensubu kişiler yalnızdır ve yemek-içmek, uyumak ve çalışmak dışında vakitleri yoktur. Belirtilen bu üç eylemin dışında ise bireyler partinin düzenlediği eğlencelere katılmak zorundadırlar. Kısacası 1984 yılında insanlar çalışan köleler olmuşlardır. Fakat yine de Orwell'in romanında zamanın başka bir önemi vardır. Çünkü yazarın önemseydiği zaman 1984 yılının kendisi değildir. Onun önemseydiği ve okuruna kavratmaya çalıştığı partinin zaman kavramı üzerindeki kontrolüdür. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te parti Doğruluk Bakanlığı aracılığıyla ki burası romanın ana karakteri Winston'ın da çalıştığı yerdir, tarihi sürekli olarak değiştirmekle meşguldür. Önce geçmişte olmuş sahte bir olay üretir, sonra da bunu yayınlar. Akabinde ise arşivdeki tüm kayıtları değiştirerek olayın gerçekten de olduğu izlenimini verir. Bunun aksini ispat edebilecek geriye tek bir şey kalmıştır; bireylerin hafızaları.

Ancak Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'teki insanlar hafızalarına güvenmemeleri yönünde de koşullandırılmışlardır. Partinin söylediği her şeye dair, elinde belgeleri vardır ve zaten insanların etrafları partinin ne söylediğini sorgulamayanlarla çevrilidir. İnsanlar hafızalarına güvenmemeleri gerektiğinin farkındadırlar ve er ya da geç, parti ne derse otomatikman kabul edecek duruma gelirler. Örneğin, bir protesto anında savaşın Avrasya'ya değil Doğu Asya'ya karşı olduğu açıklanır. Alandaki kalabalık ve konuşmacı söylemlerini, sorgusuz sualsiz, hemen bu yönde değiştirirler. Değişiklikler

çok hızlı ve kusursuz gerçekleştirilir. Öyle ki protestoculardan hiç kimse, hiçbir şekilde bu bilgidен şüphe etmez.⁵³

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'ün insanları kişiselliklerini ve özgür düşünme yeteneklerini yitirmişlerdir. İşte roman içinde yaşadığımız bu dünyamızın kötüye giden öyküsüdür. Zira Orwell, Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te bir tahminde değil uyarıda bulunmaktadır. Çünkü gerçeğin ne olduğunu algılamak çeşitli faktörlere bağlıdır ve bunların ne olduğunu bilmek ve hatırlamak gerçekten çok önemlidir.

3.2.2. Hayvan Çiftliği

Hayvan Çiftliği'ndeki olaylar ve bu olayların temelini oluşturan tarihi oluşumların zamanı belirtilmez romanda. Zaman hiçbir şekilde okura hissettirilmez. Bu belirsiz zaman, zaten ilk bakışta bir çiftlikteki hayvanların komik hikâyelerini anlatan herhangi bir fablın⁽⁵⁴⁾ genel özelliklerindendir.

Ancak biliyoruz ki, Orwell'in bu eserde eleştirdiği 1917 Rus Devriminden başlayıp II. Dünya Savaşına kadar uzanan uzun bir süreçtir. Bu da bizim için yaklaşık bir asır öncesini gösterse de kitabın yazarı için olayların güncel olduğu bir vakte denk gelir eser. Aynı zamanda eserin zaten bir eleştiri olduğunu düşünürsek, Orwell'in olayları tarihleriyle birlikte bir tarihi kaynakmış gibi sunmak yerine, zamana bağlı kalmaksızın okuyucusuna vermek istediği mesajı kendi yeri ve zamanı içinde bizlere sunması gayet anlaşılır ve açıklanabilir bir durumdur.

Bunlardan farklı olarak hayvanların bir araya geldiği toplantıların genelde akşam vakitleri yapılmasının dışında, roman süresince sürekli olarak tekrar eden belli başlı bir zaman dilimine yahut da zaman kavramının varlığına rastlanmaz.

3.2.3. Karanlığın Yüreği

Golding'in Sineklerin Tanrısı, Orwell'in Hayvan Çiftliği'nde olduğu gibi Joseph Conrad'ın kaleme aldığı Karanlığın Yüreği'nde de kesin bir zaman belirtilmediği gibi olayların yazarın kendi hayatından alıntılar olduğu bellidir. Ancak başta belirttiğimiz iki yazarın aksine Conrad yaşadıklarını aynen eserine yansıtmıştır. Çünkü biliyoruz ki, yazarın kendi günlüğünde de belirttiği üzere, Conrad 1890'a tekabül eden bir yıl

⁵³Orwell, 1984, s.157.

⁵⁴Şiir veya düzyazı formunda, insan davranışı ve konumunun hayvanlar, kuşlar veya cansız nesneler yoluyla temsil edildiği, kısa ahlâki veya politik masal.

boyunca Kongo’da yaşamıştır. Karanlığın Yüreği adlı eserindeki olaylarla, kullandığı dil ise gerçek hayattaki günlüğü ile hemen hemen aynıdır. Bu nedenle Karanlığın Yüreği’nin, yazarın gerçek hayatında yaşadıklarının öyküsü olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Vardığımız bu sonuç eserin 19. yüzyılın sonlarında geçtiğini ve o yılların dünyasını anlattığını gösterse de, yazarın bunu eserinde açıkça belirttiğini söyleyemeyiz. Zaten zamanın net olmadığı romanda olaylar ve işlenişi düzgün ve sıralı değildir.⁵⁵ Bu durumu özellikle romanın anlatıcılarından biri olan Marlow’un konuşmalarından çıkartabiliriz. Çünkü yolculuğu boyunca Marlow sık sık geçmişine döner ve dün ile bugünü arasında bağlantılar kurarak, kendince Afrika’daki zamanda yolculuğunu okura aktarır. “*O nehirden yukarı yol almak, bitki örtüsünü coştugu, büyük ağaçların kral olduğu dünyanın ilk günlerine seyahat etmek gibiydi.*”⁵⁶ diyen Marlow, içerisine ilerlediği ilkeliliği böylesi bir zaman tanımlamasıyla belirtir okuyucusuna ve adeta zamandan sıyrılmış⁵⁷ olur.

“*İçlerinden birinin bile bizim sayısız asırlar sonunda elde ettiğimiz zaman kavramı hakkında en ufak bir fikri olduğunu sanmıyorum. Onlar hala zamanın başlangıcına aitlerdi.*”⁵⁸ cümlesiyle bir yönden zamana verdiği önemi gösteren Marlow, bir yandan da karanlığın içindekiler (vahşiler) için zaman kavramının bir önemi olmadığını da okuruna vurgulamış olur.

3.2.4. Sineklerin Tanrısı

Sineklerin Tanrısı’nda tıpkı George Orwell’in Hayvan Çiftliği’nde olduğu gibi belirli bir zamandan bahsedilmez. Ancak yazarın yaşantısından edindiğimiz bilgilere göre hikâye II. Dünya Savaşı zamanlarını aslen tarif etmektedir. Zira kitabı aslından Türkçe’ye çeviren yazarlardan biri olan Mina Urgan’ın da şu sözleri bunu doğrular durumdadır; “*Sineklerin Tanrısı, İkinci Dünya Savaşından kısa bir süre sonra, bu*

⁵⁵Parla, Age., s.268.

⁵⁶Conrad, Age., s.92.

⁵⁷Parla, Age., s.267.

⁵⁸Conrad, Age., s.105.

*savaşta yıllarca çarpışan insanların birbirlerine nasıl kıydıklarını kendi gözleriyle görüp, birçok umutlarını yitiren biri tarafından yazılmıştır.*⁵⁹

Dış dünya ile tek bağlantı oluşturabilecek olan çocukları taşıyan uçak, bir bombanın isabet etmesi sonucunda adaya düşmüş ve tüm yetişkinlerde ölmüştür. Böylece yazar, okura kesin bir zamanı belirtebilecek unsurları da romandan ayıklamış olur. Bu bağlamda romandaki adada bir “*duran-zaman biçimi*”⁶⁰ mevcuttur diyebiliriz. Romanın geriye kalanından elde edebileceğimiz tek şey olayların bir başka dünya savaşına denk gelen bir süreçte geçtiğidir. Ancak bu kez savaş sadece uçaklardan veya gemilerden ibaret değildir, aynı zamanda bir nükleer savaştır.

Yazıldığı yıl itibariyle var olmayan bir nükleer savaş anlatan roman bu haliyle hafiften bir bilimkurguyu andırsa da, olay-zaman ilişkisinin en belirgin olduğu nokta belki de burasıdır. Zira zaman ilerledikçe dünyayı ve üzerinde yaşayan insanoğlunu daha karanlık bir gelecek beklemektedir. Çocukların adada kaldıkları zaman boyunca daha vahşi bir yere dönüşen ada, deniz subayının geldiği gerçek dünyadan farklı değildir. Kısacası adada geçirdikleri zaman, çocukların sadece uygar benliklerini yitirmelerine

sebeb

olmuştur.

⁵⁹Golding, Age., s.258.

⁶⁰Göktürk, Age., s.159.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ESERLER VE TOPLUMSAL YERĞİ

Eserlerdeki toplumsal yergi öğelerini incelemeden önce, söz konusu eserlerle alâkalı birtakım kavramları açıklamanın yazarları ve yergilerini anlamamız açısından bizlere kolaylık sağlayacağı kanaatindeyim. Yaklaşık aynı zaman diliminde yaşamış, birbirinin çağdaşı diyebileceğimiz bu üç İngiliz yazarın öncelikli hedefleri toplumlar ve onların politik rejimleridir.

Bilindiği üzere insanlar bir arada, toplu halde yaşarlar. Her toplumun kendine ait kuralları olur ve bu kurallar o toplumdaki tüm bireyleri etkiler. Aynı şekilde bireyler de yaşadıkları toplumu etkilerler. Bu karşılıklı etkileşimin neticesinde o toplumun kendine has bir yaşam tarzı, bir kültürü meydana gelir. Bu ortak kültür, bir de tinsel motifler ile kaynaşınca ortaya medeniyetler çıkar. Ayrıca tinsel motifler gibi, yönetim şekilleri de medeniyetlerin gelişiminde, yaşamasında önemli rol oynarlar. İşte bizimde toplumsal yergi açısından ele alacağımız kavramlar genel anlamda bu yönetim şekilleri ile ilgili olanlardır. Çünkü üç yazarımızın dört eserinde de rejim sorunları öncelikle göze çarpmaktadır.

Doğrudan ve sert bir dille yönetim rejimini yahut da rejimlerini eleştiren ilk yazarımız George Orwell'dir. Özellikle komünizmi eleştiren yazar, kapitalizmi ve totalitarizmi de eleştirmeyi ihmal etmez. İkinci yazarımız Joseph Conrad ise emperyalizmi, yani sömürgeciliği yerer. Son olarak ise William Golding, benzer olarak yine diktatörlük rejimini ve demokrasiyi kıyaslar.

Bu rejimleri öncelikle sözlük anlamlarına göre ve alfabetik olarak ele aldığımızda, sözlükte karşımıza çıkan ilk tanım emperyalizme ait oluyor. Türk Dil Kurumu çevrimiçi sözlüğünde⁽⁶¹⁾ *emperyalizm* şu şekilde tanımlanmaktadır:

“1. Bir ülkenin sömürü temeline dayanarak başka bir ülkeyi siyasi ve iktisadi egemenliği altına alıp yayılması veya yayılmak istemesi. 2. Uluslararası sermaye dışsattımıyla tanımlanan, sanayi sermayesi ile banka sermayesinin birleşip mali sermayeyi oluşturduğu kapitalizmin en yüksek aşaması.”

İkinci olarak ise *kapitalist sistemin* kelime anlamına baktığımızda “1. Üretim araçlarının sahipliğinin ve denetiminin kârını en çoklamak amacındaki özel kesimin

⁶¹URL: <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, (Erişim Tarihi:15.07.2009)

elinde olduğu serbest rekabete dayalı iktisadi ve sosyal sistem. 2. Stalin'in tanımladığı beş toplum biçiminden biri olup, üretim araçları mülkiyetinin kapitalist sınıfın elinde olduğu, ücretli emeğe dayalı toplum.” açıklamasını görürüz.

Komünizm kelimesinin izahı ise şöyledir: “1- Bütün insanların eşitliği ve eşit haklılığı ilkesine dayanan; gelecekte, sınıfsız bir toplumda, eşit yaşama koşulları içinde herkese gereksinmesine göre ilkesini gerçekleştirmeyi erek olarak koyan toplum öğretisi. 2- (Marksçılıkta): Özel mülkiyetin kaldırılması, üretim araçları ve ürünlerde ortaklık, sınıfların ortadan kalkması yoluyla sağlanan ekonomik, siyasal ve toplumsal eşitlik.”

Sonrasında gelen *totaliter rejim* için “Demokratik hak ve özgürlüklerin baskı altında tutulduğu, bütün yetkilerin bir elde veya küçük bir yönetici grubunun elinde toplandığı demokratik olmayan (devlet düzeni), bütüncül.” tanımlaması yapılmıştır.

Bu çalışmamızdaki amaç rejimleri değil eserlerin içeriklerini ve yergilerini değerlendirmek olduğundan yukarıda kelime anlamlarını açıkladığımız kavramlarının detaylarına veya kavramlar hakkında şahısların görüşlerine yer vermeyeceğiz. Fakat eserleri detaylıca incelemeden evvel, yazarların bu kavramları ele alışına ve üslûplarına kabaca bir değinmekte fayda var.

Doğdukları zaman ve toplumlarının birer aynası sayabileceğimiz bu dört sosyolojik⁶² eserden ikisinin altında imzası bulunan Orwell, çalışmamız boyunca sıkça değindiğimiz üzere, sosyalist bir yazardır. Ne var ki, her iki eserinde de sosyalizmi, özellikle Rus sosyalizmini eleştiren yazar adeta bunun aksini ispatlamaya çalışmaktadır.

Hayvan Çiftliği adlı ilk eserde yazar, savaş ve savaş sonrası ortaya çıkan toplumsal gelişmeleri yansıtır. Birkaç istisna dışında, doğrudan savaş ile ilgili betimlemelere fazla yer vermez. Özellikle, savaş sonrası devrimin getirdiği olumsuzluklara ve insanlar üzerindeki etkilerine değinir. Eserde birey ve toplum tahlili yapılır, karakter analizleri bulunur. Orwell, ele aldığı sorunları işlerken bizzat yaşadıklarını da olaylara katar. Toplumdaki bir bireyin veya kurumun bozulmasıyla, toplumda telafisi olmayan sorunların ortaya çıktığı görülür. Ayrıca bu sorunların birbirleriyle ilişkili olduğu anlatılır. Devrim sonrası ekonomik problemlerin doğması, ekonominin bireylere zarar vermesi, bireylerin yozlaşması, etik değerlerin kaybolması vb. gibi birçok sorun bağıntılı olarak gözler önüne serilir. Orwell bunları ortaya

⁶²Berna Moran; Roman Sanatı, İletişim Yay., 14. bs., İst., 2005, s.83.

koyarken de bol bol hiciv ve alegori⁽⁶³⁾ kullanır. Mevcut sorunların çözümünü ise toplumsal bilincin ve beraberliğin oluşmasında görür. Aksi halde sonucun, başlangıçtan önceki durumdan çok daha yıkıcı olacağını okuruna anlatamaya çalışır.

İkinci eseri olan Bin Dokuz Yüz Seksen Dört adlı romanında da yazarın değindiği temalar az çok aynıdır. Kişiler, olaylar ve mekânlar da benzerlik arz etmektedir. Ancak bu kez yazarın üslubu biraz daha serttir. Yazıldığı zamana göre bir bilim-kurgu olarak kabul edilebilecek romanda bu kez, I. ve II. Dünya Savaşları ile büyük bir ekonomik krizin, özellikle Rus toplumu ile diğer birkaç Avrupa toplumu üzerindeki olumsuz etkileri anlatılır. Toplumun yaşadığı bu tarz sorunlu dönemlerde, toplum ve devlet yapısında meydana gelen bozulmalar ile yozlaşmalara dikkat çekilir. Orwell, bu tür toplumsal ve siyasi problemleri ortaya koyma yoluna giderken farklı metotlar kullanır. Eleştirisini iktidarlar üzerinde yoğunlaştırır. Bu eserde iktidarın toplumu kontrol etme yöntemleri üzerinde oldukça fazla durulduğu söylenebilir. Bunu yaparken de yazar, çok isabetli tespitler ve benzetimlerde bulunur. Eserde baskıcı bir toplumdaki bireyler, hisleri, ihtirasları, umutları kısaca tüm psikolojik yönleriyle tasvir edilir. Kişi ve toplum analizlerine önem verilen romanda inanılmayacak ölçüde garip olaylara ve eylemlere rastlanır. Bunun en net örneklerini ise düşünce suçu ve yenikonus isimli yeni lisan da görürüz. Birey maddi ve manevi ihtiyaçlarını en asgari ölçüde gideren bir toplum ögesi konumundadır. Aile, arkadaşlık ve din kavramları yozlaştırılmış, toplumu bir arada tutan işlevlerini yitirmişlerdir. Özetle yazarın ilk eserinde vermek istediği mesajı, Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te daha bariz hissederiz; mevcut sorunların giderilmesi ve özgür bir geleceğin çözüm yolu toplumsal bilincin ve beraberliğin oluşmasında yatar.

Karanlığın Yüreği ile çalışmamıza konu olan ikinci yazar Conrad ise, daha çok emperyalizm (sömürgecilik) üzerinde durur. Ancak eserinde sadece emperyalizmden söz etmez. Aynı zamanda problemlerle karşılaşan bireylerin kişisel sorunlarını, yaşadıkları ikilemleri, kendilerini gerçekleştirmeye yönelik çabalarını da bizlere anlatır. Orwell gibi Conrad da bu kısa romanında kişi ve toplum, daha doğrusu uygarlık tahlillerinde bulunur ve yine aynı şekilde olayların içine bizzat şahit olduğu yaşantılarını

⁶³Çoğunlukla dini, politik ve psikolojik olaylara işaret eden kişi, aksiyon ve sahnelerin sistematik bir biçimde sembolik olduğu eserlere işaret eder, “mecazın genişletilmiş şekli” olarak tanımlanır.

ekler. Yazara göre toplumsal sorunların temelinde bireyler vardır. Bunun içinde eserde kullandığı karakterlerinin toplumsal yönü yanında ruhsal özelliklerini de betimler. Eserinde bireyin önce toplumsal yönünü ve yaşamını ele alır, daha sonra da onun bireysel ve psikolojik yönünü irdeler. Bireyin bu yönünü anlatmak için de onun ihtiraslarını, ikilemelerini, ruhsal bozukluklarını kullanır.

Yazar, asıl üzerinde durduğu emperyalizmi ise çok çarpıcı insan manzaraları ile eleştirir. Medeniyet götürmek kisvesi altında gelişmiş toplumların, gelişmemiş toplumlar üzerindeki emellerini, yine bu toplumlar üzerinde meydana getirdikleri maddi-manevi yıkımları akıcı bir olay örgüsüyle anlatır. Anlatımını ise farklı kişilerin ağzından ve karmaşık bir dil ile yapan yazar, okuyucusunu düşünmeye itecek bir yöntem de geliştirir kendince. Gerek toplumların gerekse insanların içlerindeki karanlık tarafı gün ışığına çıkartan, maddeciliğin vardığı son noktayı gözler önüne seren yazar, kasvetli eserini maalesef umutsuzlukla noktalar. Romanın sonunda kesin bir yargının, sorunun veya çözüm yolunun belirtildiğini söylemek zordur. *“Karanlığın Yüreği’nin vermek istediği ders nedir? Bu kısa romanın ana amacı nedir? Uzun yıllar boyu okunmaya devam eden diğer edebi eserlerde olduğu gibi, Karanlığın Yüreği’nde de bu soruların cevabı açık seçik ortada değildir.”*⁶⁴ diyen Yiğiter’in tespiti, bizim de şu an için eser hakkındaki son sözlerimize ışık tutmaktadır.

Çalışmamızdaki son eser Sineklerin Tanrısı ve onun yazarı Golding’in izlediği yol ve anlattıkları da büyük ölçüde bize Conrad’ın eserini anımsatır. Conrad gibi o da, medeni ve ilkel toplum kavramlarını irdeler, içlerindeki mevcut karanlığı anlatır. Toplumun bireyler üzerindeki etkisine ve aynı şekilde bireylerin topluma olan etkilerinden bahseder. Eleştirilerini daha çok toplumun kuralları üzerinde yoğunlaştırır ve bu kurallarının uygulanmaması sonucunda neler olacağından yakını. Bunu ise nerdeyse romanda adı geçen her cisme bir sembol yükleyerek, müthiş bir alegori olarak okuyucusuna sunar. Kuralları olmayan bir toplumda meydana gelebilecek deformeleri, bu boşluktan faydalanarak kendi egemenliklerini kuran baskıcı rejimlerin neden olacağı felaketleri okuyucusuyla paylaşır Golding. Yazara göre birey maddi ve manevi gereksinimlerini karşılayabildiği, gelişimini içinde tamamlayabildiği ölçüde toplumun bir ögesi olur. Bu yüzden ki, birey içinde yaşadığı toplumdan birebir etkilenir ve

⁶⁴Kemalettin Yiğiter, İngiliz Romanı’nın Kısa Bir Değerlendirilmesi ve William M. Thackeray’de Toplumsal Yergi, Aktif Yay., İst., 2006, s.21.

toplumu da etkiler. Romandaki bireylerin de toplumdan etkilendiği ve toplumu etkilediği görülür. Özellikle romanın iki ana karakteri, bu etkileşimlerin temelini oluşturur.

Golding ile ilgili düşüncelerimizi de yine Yiğiter'in şu sözleriyle sonlandırabiliriz:

“Yirminci yüzyılın önemli yazarlarından William Golding’in düşünce dünyası da bir bakıma, tıpkı Conrad gibi yaşamı paylaştığımız dünyada özgürlüklerin nasıl tahrip edildiğini, güç ve sermayenin insan hukukunu hiçe sayan acımasızlığını, hatta barbarlığını yansıtmaktadır.”⁶⁵

Kısacası eserlerin bütününe bakıldığında göze çarpan en belirgin nokta, gerek toplumsal gerekse bireysel sorunların çözümünün yine bireylerin ve onların meydana getirdiği toplumların değerleri ile çözülebileceğinde öngörülür. Zira “*Yaşamlarını sürdürmek, birçok temel çıkarlarını gerçekleştirmek için işbirliği yapan, aynı toprak parçası üzerinde birlikte yaşayan ve ortak bir ekini olan insan kümesi.*” diye Türk Dil Kurumu çevrimiçi sözlükte tanımlandığı kadarıyla, bir ortak kültüre sahip olan toplum yani insanlar için çözüm, yine ortak bilinç ve eylemde yatar.

Buraya kadar kabaca tanımlamaya çalıştığımız eserler ve yazarlarının görüşleriyle ilgili detaylı incelemeler ve araştırmalara, bu konunun akabinde ki başlıklarda yer verilecektir. Eserin adı başlığı altında ele alınacak toplumsal yergilerde ayırım yapılmaksızın sosyolojik, politik, ailevi, dini vb. diğer konular hakkında yazarın eleştirilerine yer verilecektir.

4.1. Hayvan Çiftliği’nde Toplumsal Yergi

Geride bıraktığımız yüzyıla baktığımızda edebiyat tarihine iz bırakan birçok önemli eser görebiliriz. Kuşkusuz ki bu etkileyici eserlerden en önemli biri de George Orwell’in Hayvan Çiftliği’dir. Zira romanı okuyan herhangi biri için eserin değişik kaynaklardan faydalandığını fark etmek çok da zor değildir. Katı politikalar ve sosyal olgular eserin meydana gelmesinde önemli rol oynamaktadır. Eserin böylesine etkileyici olmasına damgasını vuran politik eleştirilerin kaynağında yazarın içinde bulunduğu çağın mevcut politikalarının olduğu elbette yadsınamaz bir durumdur. Romanın ilk

⁶⁵Yiğiter, Age., s.22.

sayfasından son sayfasına kadar gerçek olaylar ve insanlarla alâkalı paralellikler görmek, Orwell'in Hayvan Çiftliği'ni yazarken içinde yaşadığı zamana ve sürece ait olaylardan ve insanlardan oldukça etkilendiğinin açık bir kanıtıdır.⁶⁶ Bu bağlamda Orwell'in Hayvan Çiftliği'ndeki politik ve toplumsal yergilerine değinirken zamanının siyasi ve toplumsal olaylarına da, ara ara, kısaca değinmek yerinde olacaktır.

Hayvan Çiftliği'nin yazılmasında ve yayımlanmasında soğuk savaş döneminin etkisini tartışmadan önce, bu dönemin yazar üzerindeki etkilerine, biraz değinmek gerekir. Katıldığı İspanya İç Savaşında ölümcül bir darbe⁶⁷ alan yazar, ardından savunduğu sosyalist idealler tarafından da aldatılır. Bunlar da yazarın Hayvan Çiftliği'ni yazması için gereken ilk kıvılcımlar olur. İki dünya savaşı, akabinde soğuk savaş dönemini yaşayan bir yazar için eserini yazmak çok da zamanını almayacaktır. Böylece Orwell, yahut da gerçek ismiyle Eric Blair, her ne kadar evveliyatında kendini sosyalist olarak deklare etmişse de, komünizme uzanan yolda Rusya'nın politikalarını sert bir dille eleştireceği Hayvan Çiftliği'ni iki ay gibi kısa bir zamanda tamamlayacaktır. Yaşadığı savaşlar, anavatanı İngiltere ve onun sömürgelerinde edindiği acı tecrübeler olmasaydı, yazarın böylesi çarpıcı bir eseri hem de böylesi kısa bir zamanda kaleme alması, belki de hiç mümkün olmayacaktı.

Hayvan Çiftliği yazıldığı yıl olan 1945'in önemli sosyal ve politik olaylarının bir aynası gibidir. “Bir Peri Masalı” olarak kaleme aldığı eserinde Orwell, bir grup hayvanın, sahipleri olan Bay Jones'un emri altında acımasızca nasıl çalıştırıldıklarını anlatır evvela. Bay Jones çiftliğindeki hayvanlarına karşı ilgisiz, kimi zamanda onlara gaddarca davranan bir kişidir.

Yine bir gün Bay Jones'un hayvanlarına karşı ilgisiz olup onları aç bıraktığı bir akşamda hayvanların devrimi patlak verir. Yazarın kaleminde bu şekliyle hayat bulan devrim, esasen Orwell'in 1917 Bolşevik Devrimi, nam-ı diğer Büyük Ekim Devrimi'ne bir göndermesidir. Devrim öncesi Çarlık Rusya'sında yönetimde olan II. Çar Nikolay, romandaki Bay Jones gibi, himayesindeki halkın yaşantısıyla alâkadar olmamış ve onların sorunlarına gereken ilgiyi göstermemiştir. Buna karşın halk ise, sonsuz bir özgürlük ve adalet vaat eden sosyalistlerin çevresinde toplanmaya başlamış ve onların söyledikleriyle yakından ilgilenmişlerdir. Giderek belirgin hale gelen devrimin ayak

⁶⁶Moran, Age., s.84.

⁶⁷Aylin Parakos, “Bin Dokuz Yüz Seksen Dört”, *Sert Sessiz Dergi*, Sayı: 6 Haziran 2008, s.41.

seslerini duymayan Rus Çarı, 1917 Ekiminde sosyalistler tarafından tahtından indirilmiştir.⁶⁸

Orwell'in ustaca resmettiği bu tablo yetersiz bir yönetimin neticesinde halkın en ufak bir umut ışığı adına kimlerin ardından gideceğini göstermesinden ötürü oldukça anlamlıdır. Zira yazarın burada yerdiği sadece yönetimin becerisizliği değildir. Adalet ve özgürlük arayışında olan halkın gözünün kör olması da yazarın yakındığı bir diğer durumdur. Çünkü bu körlük umutla ilerledikleri yolda, onlara ışık getirmek yerine şahsi menfaatlerine yenilen önderleri liderliğinde onları daha da karanlığa götürecektir. Orwell bu eleştirisinin ilk ışıklarını ise bize devrimin öncesinde hayvanları bir araya toplayarak, onlara devrim hayallerini anlatan, devrimi öğreten, Koca Reis figürü aracılığıyla yansıtır. Orwell'in bu eserindeki Koca Reis aslında Karl Marks'tan başkası değildir. Nasıl ki Karl Marks komünizm öğretisini ortaya koyup, sonsuz bir adalet ve özgürlük adına tüm dünya işçilerini birlik olmaya çağırdıysa, eserdeki Koca Reis'te aynısını yapar. Bir akşam çiftlikteki tüm hayvanları çevresine toplayan Koca Reis, onlara sonsuz bir adalet ve özgürlüğün olduğu hayali bir dünya çizer. Bu öyle bir dünyadır ki, bu dünya da efendileri olan zorba insanlar yoktur. Zengin-fakir ayrımı olmayan, tüm dünya hayvanlarının barış ve bolluk içerisinde yaşadıkları bir yerdir burası. Çünkü burası tüm hayvanlara aittir ve burada tüm hayvanlar eşittir. İşte bunları vaat ederek hayvanları birlik olup ayaklanmaya çağıran Koca Reis, Animalizm öğretisini de çiftlik hayvanlarına aşılarmış olur. Orwell, eserinde sosyalizme ihanetle suçladığı domuzlar gibi, bir domuz olarak hayat verdiği Koca Reis'i aslında diğer domuzlar kadar acımasızca yemez. Bir sosyalist olarak kendisinin de inandığı gibi, aslında suçlu olan sosyalizm değildir; suç, ona ihanet eden insanoğlunun kendisindedir. Çünkü karşısında olduğu kötü durumu telafi ettikten sonra, kendisi o kötülüğün yerini almıştır. Yazar bu fikrini ortaya koymak ve Koca Reis'i, dolayısıyla Karl Marks'ın sosyalizm teorisini aklamak için de, Animalizmin öğreticisi Koca Reis'in konuşmasında bu duruma da değinmeden edemez. Hayallerini süsleyen dünyayı çevresindeki hayvanlara bir güzel resmeden yaşlı domuz, konuşmasını yoldaşlarına bir uyarı niteliğindeki şu sözleriyle bitirir:

⁶⁸Werth, Age., s.18.

“Daha fazla bir şey söyleyecek değilim. Yalnız tekrarlamak istediğim bir nokta var: İnsan’a ve onun başının altından çıkan tüm uğursuzluklara karşı düşmanca davranmanın göreviniz olduğunu hiçbir zaman akıldan çıkarmayın. İki ayaklılar düşmanımızdır. Dört ayaklılar ve kanatlılar dostumuzdur. Şunu da unutmayın ki, İnsan’a karşı savaşırken sonunda ona benzememeliyiz. Onu alt ettiğiniz zaman bile, onun kötü alışkanlıklarını benimsemeye kalkmayın. Hiçbir hayvan asla bir evde yaşamamalı, yatakta yatmamalı, giysi giymemeli, içki ve sigara içmemeli, paraya el sürmemeli, ticaretle uğraşmamalı. İnsan’ın bütün alışkanlıkları kötüdür...”⁶⁹

Yazarın bu görüşü aslında tamamen kendine ait değildir. Zira Karl Marks da benzeri bir endişe karşısında yapılması gerekeni Manifesto adlı eserinde dile getirmiştir ve bir bakıma sosyalistleri uyarmıştır.⁷⁰

Koca Reis’in Marks’ı anımsatması, elbette ki öğretisi olan Animalizmin de bize Komünizmi anımsatması gerektiğinin bir önkoşuludur. Zira yaşlı domuzun konuşmasında sıkça bahsettiği eşitlik, özgürlük, kardeşlik gibi kavramlar tipik komünizm söylemleridir⁷¹ ve sosyal yapı, sınıf farkları ve çatışan güçler Marksist eleştirinin değer ölçütleri⁷² arasındadır. Çiftlik hayvanlarının aklına ayaklanma fikrini koyan coşkulu konuşmada, bu sözlerin seçilmiş olması elbette ki tesadüf olamaz. Her ne zaman Hayvan Çiftliği’nin adı anılsa hepimizin aklına gelen ilk şey eşitlik kavramının Orwell usulü tanımıdır kuşkusuz. Çünkü sosyalizmin en büyük iddiası olan “*herkese eşitlik*” söyleminin romanın sonuna geldiğinde aldığı hal, romanın en can alıcı noktalarından birini oluşturur. Bir zamanlar İspanya İç Savaşında sosyalizm için canını ortaya koyan yazar, eşitliğe getirdiği bu yeni tabirle de adeta sosyalistlerden intikamını alır; deyim yerindeyse, bu kez kendisi, sosyalizmin canına okur. Bu deyimiyse yazar aslında direkt olarak bir fikri ya da o fikrin yandaşlarını hedef almamıştır. Daha doğrusu bu sadece sosyalizm ve sosyalistlere yapılmış bir eleştiri değildir. Tıpkı yazarın Bin Dokuz Yüz Seksen Dört adlı eserinde olduğu gibi, yazar burada da karanlık bir ütopya

⁶⁹Orwell, Hayvan Çiftliği, s.25.

⁷⁰Bulaç, Age., s.70.

⁷¹Bulaç, Age., s.191.

⁷²Moran, Age., s.88.

çizer. İsmi, cismi veya fikri ne olursa olsun bir kişinin ya da bir grubun gücü ele geçirdikten sonra ideallerinden vazgeçerek içindeki karanlığa teslim oluşunu gözler önüne serer. Orwell'in burada yaptığı hem bireyler hem de toplumlar adına bir özeleştirici niteliği taşımaktadır aslında. Böylece yazar sadece komünizm fikrini değil, bu fikrin ardından gözü kapalı giden toplumu da eleştirilerine dâhil eder.

Yazarın Koca Reis ve Karl Marks arasında kurduğu son ilgi ise, tıpkı Marks gibi her an olabilir ümidiyle beklediği devrimin gerçekleştiğini görmeden, yaşlı domuzun da hayata gözlerini yumması olur.

Koca Reis'in ölmesi yazarın asıl eleştirisi oklarını yağdırdığı bölümlerin başlamasına denk gelir. Devrimin fikir babası ölmüştür, ancak öğretileri geride bıraktığı genç domuzların akıllarını çelmiştir. Yaşlı domuzun ölmenden önce söylediklerini toparlayarak Animalizm isminde bir öğretiye dönüştürmüşlerdir ve artık tek çıkış yolu olarak bu öğretiyi görmektedirler. Zor koşullarda karın tokluğuna çalışan tüm hayvanlar için bu fikirler adeta bir güneş gibi üstlerine doğmuştur. Ve nihayetinde tüm gün çalıştırdıktan sonra aç olarak ağılda unutuldukları bir akşamda, hayvanlar ayaklanarak devrimi gerçekleştirirler. Bu planlı bir eylem değildir, ancak istenilen olmuş ve devrim başarıyla gerçekleştirilmiştir. Yazarın burada 1917 Bolşevikler Devrimi'ne atıfta bulunduğu ve ayrıca zamanın olayları ile devrimin gerçekleşme nedenlerini belirtmiştir. Bunları tekrardan yinelemeye gerek yoktur ancak böyle kısaca bir değinmek, Ekim Devrimi'nin akabinde ki olayları anlamamıza katkı sağlayacaktır. Çünkü zor koşullara daha fazla dayanamayarak isyan eden hayvanlar, I. Dünya Savaşı gibi son derece yıkıcı bir savaşta tüm varlıklarını, yakınlarını ve umutlarını yitirerek son çareyi komünizm denen rejimde gören Rus halkından başkası değildir. İki yüz küsur yıllık çarlık rejimine son veren bu ayaklanma, tükenmek üzere olan bir toplumu yeniden bir araya getiren olgu durumuna gelmiştir. Bunun sonucunda, benzer durumdaki diğer ülkelerde de halklar, benzer devrimler gerçekleştirmek üzere ayaklanmış, başarısızlıkla sonuçlananlar olmasına karşın, çoğu toplumlar baskıcı bir devletin ve sınıf ayrımcılıklarının olmadığını vaat eden yirminci yüzyılın bu yeni ideolojisini tek kurtuluşları olarak görmüşler ve hayata geçirmişlerdir.⁷³ İşte Orwell'in eserinde neden başka bir komünist ülkeyi değil de Rusya'yı hedef aldığının cevabı bu olaylarda yatmaktadır. Rusya'da gerçekleşen 1917 Ekiminin bu sosyalist devrimi diğer ülke

⁷³Bulaç, Age., s.65.

insanları içinde bir kurtuluş umudu olarak görülmüştür. Peki, perişan haldeki bir halkın, bu durumundan kurtuluş çareleri araması eleştirilecek bir durum mudur? Bu sorunun cevabını da yazar, yine bizzat yaşadığı olaylar ve tarihe paralel olarak ele aldığı eserinde bize veriyor.

Kuşkusuz hiçbir yazarın, hiçbir toplumu ve onun içinde bulunduğu kötü durumdan kurtuluş çabalarını küçümsemeye, alaya almaya yahut da eleştirmeye hakkı yoktur. Hayvan Çiftliği'nde de yazarın böyle bir tutumuna rastlamayız zaten. Koca Reis'in Animalizm fikrinden başlayıp hayvanların ayaklanmalarına kadar ilerleyen süreçte her şey gayet normaldir. Yazarın "Bir Peri Masalı" dediği süreç de sanıyoruz ki buraya kadar olan olaylardan oluşmaktadır. Zira diktatör insanoğluna karşı kazanılan bu zaferin mutluluğu fazla sürmeyecektir. Umulmadık bir zamanda vuku bulan bu başarılı devrimin neticesinde domuzlar hemen önplana çıkarlar. Devrim fikrinin hemcinsleri olan bir domuzdan çıkmasından mıdır bilinmez, Napoléon ve Snowball isimli iki genç domuz liderlik vasfına soyunurlar. Animalizm öğretisinin tam olarak uygulanması ve hiçbir hayvan tarafından unutulmaması için aralarında yedi temel ilke belirlerler ve bunları ağılın bir duvarına kocaman harflerle yazarlar. Devrimin ilk zamanlarında her şey yolundadır. Tüm hayvanlar beklenildiği gibi eşit koşullarda çalışır ve karşılığını eşit olarak alırlar. Akşamları ise hepsi bir araya gelerek Koca Reis'in düşünde gördüğünü söylediği bir şarkıyı kendilerine adeta marş edinirler ve sürekli heyecanla söyleyip coşarlar. Fakat zaman ilerledikçe hayvanların refahı için düşünüp kafa yoran iki domuz arasında farklı fikirler baş göstermeye başlar. Daha fazla kazanç ve dolayısıyla daha fazla refah için bir yel değirmeni inşa etmeleri gerektiğini savunan Snowball'a, Napoléon isimli domuz karşı çıkar. Yel değirmeninin gereksiz olduğunu savunur. Ancak Snowball'un değirmen hakkındaki coşkulu konuşmaları diğer hayvanları kendinden yana çeker. Yel değirmeninin kaçınılmaz bir süreç olduğunu anlayan ve bunun da Snowball'a güç ve ün kazandıracığını fark eden Napoléon, eğitmek ve okuma-yazma öğretmek amacıyla birkaç küçük köpek yavrusunu yanına alır ve bir süreliğine ortaldan kaybolur. Buraya kadar gelen olaylara baktığımızda, bu olayların tarihi gerçeklerle ne denli örtüştüğünü kolaylıkla fark edebiliriz.

Bize komünizmin babası Marks'ı hatırlatan Koca Reis gibi Snowball ve Napoléon isimli domuzlarda Rus tarihinin iki liderini getirir aklımıza. Bunlar 1917'deki devrimin gerçekleşmesine katkıda bulunan Lev Troçki ve Joseph Stalin'dir. Tıpkı

Hayvan Çiftliği'nde olduğu gibi, devrimin gerçekleşmesinden sonra her iki lider de komünizmi ülkeye yaymak ve temellerini sağlama oturtmak için çalışırlar. Ancak zamanın koşulları nedeniyle günden güne fikirleri çelişen iki lider birbirlerine karşı görüş bildirmeye başlarlar. Karl Marks'ın sıkı bir takipçisi olan Troçki, eserdeki ismiyle Snowball, Rus halkına söz verdikleri refah yaşam için gerekli şartları sağlamakla kafa yorarken, muhalifi Stalin ise bireysel arzularına yenilmiştir. Nihayetinde çevresindeki fırsatçıların da desteğini alan Stalin,⁷⁴ önce Troçki'yi zamanın Komünist Partisinden dışlar, sonrasında ise onu Rusya'dan sınır dışı eder. II. Dünya Savaşının son şiddetiyle sürdüğü bir zamanda, 1941 yılının Temmuz ayında sürgün olduğu Kanada'da bir suikasta kurban gider Troçki. Birçok araştırmacıya göre suikastı yapan KGB, yaptıran ise Stalin'in kendisidir.⁷⁵ Ancak Orwell de bu durumdan şüphe ediyor olmalı ki, eserinde bu duruma da değinmeden edemez. Stalin'i resmettiği Napoléon, Troçki'yi temsil eden Snowball karakteri kadar zeki, dürüst ve iyi bir konuşmacı değildir. Bilakis bencil, dolandırıcı, gaddardır ve bozuk bir karaktere sahiptir. İsteddiği tek şey hayvanların değil, kendi refahı ve arzularının doyumudur. Ve bu doyumunu yaşamak adına yapamayacağı şey yoktur. Zira hikâye de, Napoléon'un eğitmek bahanesiyle birkaç yavru köpeği yanına alıp gözden kayborduğu sahne, Snowball'un yine coşkulu bir konuşması sırasında, azgın birkaç köpeğin aniden belirip ona saldırarak çiftliğin dışına kovalamasıyla yeniden başlar. Ardından sahneye tekrar Napoléon çıkar ve Snowball'u hainlikle suçlayarak hak ettiği cezayı gördüğünü söyler. Bu sahneden sonra ise bir daha Snowball'u gören olmaz, ancak ölüp ölmediği de muallâkta kalır, tıpkı Troçki suikastının gerçek faili gibi. Yazarın bu akılcı alegorisinin yanında bir diğer benzetmesini de KGB ve Snowball'u kovalayan köpekler arasında görebiliriz. Stalin Rusya'sında sosyalizmin sözüm ona düzenini bozmaya çalıştıkları söylenerek ajan, provokatör vb. suçlarla itham edilenleri sürgüne gönderen, kimi zamansa maaile, onları katleden Stalin'in ajanları,⁷⁶ usta yazar Orwell'in kaleminde de, hak ettiği, aynı gaddar tasvirinden kurtulamaz. Toplumun iyiliği adına toplumun mensuplarını cezalandıran bir anlayış yahut kimsenin, bu yaptığına sosyalizm demesi elbette yazarca kabul edilebilir

⁷⁴John Lewis Gaddis; Soğuk Savaş: Pazarlıklar, Casuslar, Yalanlar, Gerçek, çev: Dilek Cenkçiler, Yapı Kredi Yay., 1. bs., İst., 2008, s.19.

⁷⁵Gaddis, Age., s.92.

⁷⁶Gaddis, Age., s.92.

bir durum değildir. Devrimin çıkış noktası sosyalizm olsa da, hâlihazırda geline nokta bir diktatörlük rejiminden başka bir şey değildir artık. Zaten yazarın Stalin'i temsilen çizdiği domuz figürüne Napoléon ismini vermesi de bizim bu tespitimizi doğrular niteliktedir. Çünkü Napoléon denilince akla ilk gelen Fransız Devriminin generali Napolyon Bonapart'tır.⁽⁷⁷⁾

Hayvan Çiftliği'nde Orwell, salt bir şekilde liderleri ve onların diktatörlüklerini eleştirmez sadece. Toplumu kullanarak onların sırtında yükselen diktatörler kadar, bu durumlarının farkında olmayanlar, sosyalizmin deyimiyle işçi sınıfı da, yazarın eleştirisi oklarına hedef aldıkları arasındadır. Bir zamanlar Snowball önderliğinde değişik birlikler ve kurullar kurarak yaşam standartlarını yükseltmeyi hedefleyen, canla başla okumayı-yazmayı öğrenen, birlik-beraberlik ve eşitlik adına görülmemiş bir istekle çalışan çiftlik hayvanları, Napoléon'un tek başına çiftliğin liderliğini üstlendiği bölümlerde, gün geçtikçe bu amaçlarını unuturlar, hatta vazgeçerler. Yazar, bu durumun sorumlusu olarak her ne kadar Napoléon'u gösterse de, hiç itiraz etmeden söylenenleri kabullenen ve harfiyen uygulayan çiftliğin diğer hayvanlarını da yermeden edemez.

Romanın geneline baktığımızda domuzlar dışında kalan çiftlik hayvanları arasında üç karakterin ön plana çıktığını görürüz; bunlar beyaz bir kısırak olan Mollie, yaşlı eşek Benjamin ve yük beygiri Boxer'dır. Bu üç karakterden en dikkat çekici olanı elbette ki Boxer'dır. Lideri Napoléon'a olan karşılıksız sadakati ve devrime olan inancı onun hiç durmadan çalışmasına neden olur. Yine var gücüyle çalıştığı bir zamanda aldığı ağır yaraya aldırmandan çalışmasına devam eden bu yük beygiri, güçten düşer. Onun bu haliyle işe yaramadığını gören Napoléon ise gözünü bile kırpmadan içki parası karşılığında onu bir at kasabına satar. Yazarın kaleminde Boxer, Rusya'daki sadık işçi sınıfını temsil eder. Sosyalizme olan inançları onları Stalin'in peşinden sürüklerken geldikleri noktaya baktıklarında, elde ettikleri tek şeyin eskisinden daha zor koşullarda, daha çok çalışmak olduğunu görmüştür Rus halkı. Ne var ki bu durum karşısında bile halk Stalin'i desteklemekten vazgeçmemiştir. Aksine Stalin'in propagandalarına kanarak devrimin başarısızlığını başkalarında görmüşlerdir. Ve bilinçsiz bir halkın desteğini elinde bulunduran bir diktatörün vardığı nihai nokta, kendisine karşı gelen

⁷⁷Napolyon Bonapart 1769 - 1821: Fransız Devrimi'nin generali, 1799 hükümet darbesinden sonra 1804'e kadar Fransa Konsülü olarak Fransa Cumhuriyeti'nin ilk başkanı, sonrasında da 1804 ile 1814 arasında Napolyon I adını alarak Fransa İmparatoru ve İtalya Kralı olmuştur.

800.000 kişiyi zalimce yok etmek olmuştur.⁷⁸ Zaten yazarın üzerinde durduğu halkın cehaletinin malum sonucudur bu ve bedeli çok ağır olmuştur. Romanın altıncı bölümünde domuzların ağıldan ayrılarak çiftlik evine taşınmaları ve artık Napoléon’dan sadece ismiyle değil, “Önder Napoléon” olarak bahsedilmesi yeni bir ayrımcılığın ve üst bir sınıfın işaretçileri olarak gelinen noktayı çok güzel özetlemektedir. Buraya kadar gelinen noktada yapılanları sindiren hayvanların, bundan sonra da yapacakları pek fazla bir şey kalmamıştır. Her ne kadar içlerinden bazıları Yedi Emir’e atıfta bulunarak yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu hatırlar gibi olsa da, bunları da Napoléon’un propagandacısı Squealer, kelime oyunları ile kandırarak Yedi Emir’e ters hiçbir olayın gerçekleşmediğine hayvanları ikna eder. İkna edilemeyenler ise, bir sebepten ötürü, malum köpeklerin dişlerinde can verirler.⁷⁹

Her şeye rağmen Orwell, Yedi Emir’in yozlaşması sürecini öylesine güzel işler ki, gerçek hayatta toplumun neden Stalin gibi bir diktatörün peşinden gittiğini okuyucuya adeta hissettirir. Bunu, yazarın, yediği toplumdan bir özür dilemesi mi olarak görmeli yoksa bu hatalarını yine cahilliklerine bağışlayıp onları bir nevi günahsız kullar olarak mı gösterme çabasıdır; bilemeyiz. Ancak “*Bütün hayvanlar eşittir.*” sloganıyla çıkılan yolda varılan son nokta “*Bütün hayvanlar eşittir ama bazı hayvanlar öbürlerinden daha eşittir.*”⁸⁰ şeklini almıştır. Celal Üster’in de dediği gibi “*Bir baskı biçiminin yerini başka bir baskı biçimi almıştır.*”⁸¹ Kısacası yazar, açık bir şekilde, cahil insanların akıllarının ne denli kolay çelinebildiğini, fikirlerinin değiştirilmeye ne denli müsait olduklarını eleştirmiş; daha düne kadar, karşı mücadele verdikleri bir konuda bilinçsizce tersine çark edişlerini acı bir öyküde anlatmıştır.

Eserde göze batan diğer bir karakter Benjamin, bir nevi Boxer’ın antitezi gibidir. Zira ona göre Animalizm hiçbir şeyi değiştirmeyecektir:

“Yel değirmeni olsa da, olmasa da, şu kötü hayatımızda değişen bir şey olmayacak.”⁸²

⁷⁸Bulaç, Age., s.68.

⁷⁹Orwell, Hayvan Çiftliği, s.102.

⁸⁰Orwell, Hayvan Çiftliği, s.147.

⁸¹Orwell, Hayvan Çiftliği, s.13.

⁸²Orwell, Hayvan Çiftliği, s.65.

İşte bu sözler, aslen yazarın da vurgulamak istediği nihai temadır. İnsanoğlunun elinde kimi zaman tok kimi zaman aç, durmadan çalışan hayvanlar, Animalizm fikri ile bir anlık bir ümide kapılıp isyan etmişlerdir. Fakat başlarına geçen hemcinsleri domuzlar, öyle bir düzen kurmuşlardır ki çiftlik hayvanları eski günlerini arar hale gelmişlerdir. İşte 1930'ların Rusya'sında da durum tek kelime ile budur. Çarlık rejimini deviren halk, beklediği refaha erişemediği gibi varını yoğunluğunu da sosyalist devlet anlayışı çerçevesinde yitirmiştir. Kadın-erkek ayrımı olmaksızın karın tokluğuna sürekli çalışmak zorunda kalmışlardır.⁸³

Son olarak ise Mollie karakteri üzerinde az da olsa durmakta fayda vardır. Yazarın bu karakterle ortaya koymak istediği yergi ise, bize göre, ne devrimi ne de başka bir şeyi umursayan insan tipidir. Bu tip insanlar sadece kendilerini umursar ve çıkarlarını düşünürler. Onlar için bir ülkenin çıkarı veya rejimi değil, kendi şahsi menfaatleri önemlidir. Bundan ötürüdür ki, Mollie karakteri de roman boyunca sık sık gözden kaybolur, hatta çoğu zaman komşu çiftliktekiler ile birlikte görüldüğü yönünde dedikodulara sebep olur.

Romanın sonuna gelindiğinde ise Orwell, son noktayı bu muhteşem esere yakışır şekilde koyar. Bu son sahnede komşu çiftliklerin sahipleri ve devrimin gerçekleştiği Beylik Çiftliğin yeni sahipleri domuzlar, bir aradadır. Ancak garip olan bir durum vardır ki o da, domuzlar da dâhil olmak üzere çiftlik sahiplerinin birbirinden ayırt edilemiyor olmasıdır. Üzerinde en çok durulması gereken sahne de bu çarpıcı finaldir sanırız. Çünkü yazar, en net eleştirisini yoruma meydan vermeyecek bir şekilde burada yapar. Devrimin gerçekleştiği Hayvan Çiftliği, önceki adıyla Beylik Çiftliği'nin Rusya olduğu kaçınılmaz olduğuna göre, komşu çiftliklerinde hangi ülkeler olduğu az çok tahmin edilebilir; bunlar ise kapitalist ve sömürgeci rejimlerin hüküm sürdüğü zamanın diğer büyük dünya devletleridir.⁸⁴ Aslında önemli olan ülkelerin adı da değildir yazar için, önemli olan rejimlerinin ne olduğudur. Çünkü yönetim olarak birbirinden oldukça farklı anlayışları bir araya getiren tek bir neden vardır; çıkar ve güç. Öyleyse, yani çıkar ve güç eğer ideolojileri farklı yönetimleri bir araya getirebiliyorsa, o zaman gerçek bir tek ideoloji vardır; o da güç. Ve bu güç reel dünyanın bir gerçeği olduğuna göre,

⁸³Werth, Age., s.27.

⁸⁴Gaddis, Age., s.84.

toplumların zaaflarından faydalanan otoritelerin de sürekli bu gücün peşinde olması normaldir. Kısacası güç oldukça onu kötü emelleri için kullanacak başka domuzlarda muhakkak olacaktır. İşte, özünde çok iyi olan sosyalizmin de başarıya ulaşmamasının yegâne nedeni bu güç gerçeğidir. Hatta yazarın, başından beri tekrarladığımız “Bir Peri Masalı” alt başlığını kullanması da, komünizm ideolojisini hiçbir zaman gerçekleşmeyecek hoş bir masaldan ibaret görüyor olmasındandır belki de. Zaten varılan noktada meydana çıkan tablo her şeyi özetlemektedir: Eskisinden daha beter bir yaşam, eskisinden daha beter liderler ve eskisinden daha beter bir vatan.

Özetle, geride bıraktığımız asırda yaşanmış olan bu olayların birbirleriyle bu kadar trajikomik örtüşmesinden midir, yoksa bu olayları bu kadar kusursuz ve yalın bir şekilde kurgulayan yazarın keskin gözlem gücü ve zekâsından mıdır bilinmez ama tartışılmaz gerçek, öyle ya da böyle, bu romanın son derece başarılı olduğudur. Bir devrimin kötü liderlerin elinde nasıl bir diktatörlüğe dönüştüğünün trajikomik öyküsüdür Hayvan Çiftliği. Romanda olup bitenleri tek bir cümle ile özetleyen, adeta bir özdeyiş haline gelen “*Bütün hayvanlar eşittir ama bazı hayvanlar öbürlerinden daha eşittir.*” sözü maalesef günümüzde de hala tazeliğini ve geçerliliğini korumaktadır.

4.2. Karanlığın Yüreği’nde Toplumsal Yergi

İçinde yaşadığımız yerküre durmadan değişen bir yer. Aynı şekilde üzerinde yaşayan canlılar da sürekli bir değişim içerisinde. Özellikle toplumların dilleri, yaşantıları, kıyafetleri, kısacası kültürleri sürekli değişmektedir. Uygarlıklar kurulup yok olmaktadır. Kuşkusuz bu değişimlerin her birinin farklı ya da benzer nedenleri vardır. Bu sebepler arasında doğa olaylarını, değişen iklim şartlarını, gelişen teknolojiyi vb. birçok başka nedeni saymak mümkündür. Ancak ne yazık ki bu değişimlerin en hızlı bir şekilde yaşanmasını sağlayan nedenlerden biri de, belki de en önemli olanı maalesef sömürgecilik anlayışıdır. Özellikle batılı toplumların kendilerini en medeni toplumlar addedip diğer ülkeleri medenileştirmek adına sömürmeleridir. Ayrıca gittikleri ülkelerde doğal kaynakları sömürmekle kalmayıp yerli halka zorla kendi kültürlerini dayatmışlardır. *Karanlığın Yüreği’nde* Joseph Conrad işte bu kavramları eserindeki ana karakterlerden biri olan denizci Marlow’un gözünden eleştirmiş, ayrıca bu sömürgecilik uğruna insanların ne kadar kötü olabileceklerini, insanların özündeki karanlığı, tıpkı William Golding’in *Sineklerin Tanrısı*’ndaki karanlık gibi, çarpıcı sahnelerle açığa çıkarmıştır. Roman boyunca yazar bir taraftan sömürgecilik anlayışını sorgularken bir

tarafından da kendilerinde bu hakkı gören toplumları oldukça etkileyici bir dille vermiştir.⁸⁵

“Altın arayıcıları da şöhrat avcıları da bu nehirden yola çıkmışlardı; ellerinde kılıç ve genellikle de meşaleyle, ülkedeki kudretin habercileri, kutsal ateşten birer kıvılcım taşıyanlar. Bu nehrin taşkınından bilinmeyen bir dünyanın gizemine ne yücelikler kaymadı ki!..”⁸⁶

Daha romanın en başında Nellie isimli bir gezi teknesinde, eserin ilk anlatıcısının yukarıdaki sözleri, yazarın ilk yergisini de zemin hazırlamış olur.⁸⁷ Anlatıcının dünyanın birçok gizemli yerine ışık götürmekle kutsadığı Thames nehrini, dolayısıyla da İngiltere’yi, Marlow isimli karakterin şu sözleri gölgeler; “*İşte burası, dünyanın karanlık yerlerinden biri.*”⁸⁸

Modern dünyanın şekillenmesinde çok önemli rol oynamış sömürgecilik düzeninin riyakârlığını romanın daha giriş kısımlarında yeren yazar, bu yergilerini de daha çok romanın anlatıcılarından biri olan Marlow aracılığıyla yapar. Ne hazindir ki, Marlow’un gözünden bakılan Avrupa’nın Afrika’yı istilası dramatik bir çark edişle noktalanacaktır. Romanın başlarında Avrupalının bakış açısıyla olayları gören Marlow, adına çalıştığı şirketin, bir taraftan fildişi sevkiyatıyla uğraşırken bir taraftan da yerli halkın ilkel kültürlerini düzelttiklerini düşünür ve kendisi de bu işin içinde yer aldığı için mutluluk duyar. Ona göre bu kahramanca bir süreçtir. Çünkü dünyanın birçok yerinde bu tür işler yürüten Avrupa ülkeleri keşfettikleri ilkel yerlere iş ve medeniyet de götürmektedirler. Yolculuğuna başlamadan evvel şirketin bir bürosunda asılı duran haritayı fark eden Marlow, Avrupalının dünyayı kendi aralarında nasıl paylaştıklarını övünerek anlatır:

⁸⁵Parla, Age., s.269.

⁸⁶Conrad, Age., s.34.

⁸⁷Parla, Age., s.174.

⁸⁸Conrad, Age., s.34.

“... harita gökkuşağının renklerine boyanmıştı. Kırmızılar ağırlıktaydı –kırmızıyı görmek her zaman iyidir, çünkü bu yerlerde gerçekten de iş yapıldığını bilirsiniz.”⁸⁹

19. yüzyıl haritalarında her rengin başka bir *gelişmiş* Avrupa ülkesini temsil ettiği bu renklerin⁽⁹⁰⁾ içinde kırmızının ağırlıklı olmasının romanın ana karakterinde yarattığı heyecan muazzamdır. Çünkü ona göre buralarda vahşiler eğitilmekte ve ticaret adına erdemli işler yapılmaktadır. Yerli halkı tanımlarken kullandığı ‘insani olmayan, canavar, korkunç’ gibi kelimeler ise onun kırmızı alanlarda gerçekten erdemli işler yapıldığına olan inancından gelmektedir.

Uygarlık götürmek bahanesiyle sömürgeleştirdikleri yerlerde küçük işletmeler kuran Avrupa insanı, bu işletmeleri de karanlık Kongo ve benzeri diğer yerlere ışık yayan müesseseler olarak görürler. Ve maalesef bu diğer yerler, batının dışında kalan ve sömürülmeye müsait bütün bir dünya karasını kapsamaktadır. İşte bu uygarlık maskesi, Avrupa toplumlarının sömürgelerindeki insanların dinlerini, dillerini ve kültürlerini değiştirme hakkını onlara tanımış olur. Fakat yazarın asıl yerdiği nokta, ne acıdır ki, bu uygarlık götürme masalına, Avrupa insanının da inanmış olmasıdır. Zira Marlow’un istasyona doğru olan seferinde, yerlilerle ilk karşılaşma anında hissettikleri bu çarpık düşüncenin bir örneğidir. Marlow’un korkuyla da karışık olarak düşündüğü ilk şey, onların insan olamayacakları yönündedir. Özellikle Afrikalı dümenci öldüğünde Marlow’un düşündükleri son derece anlamlıdır:

“Kara sahrada bir avuç kum kadar değeri olmayan bir vahşiye özlem duymam size tuhaf gelebilir”.⁹¹

Bir yerlinin ölmesinin bir Avrupalı için hiçbir şey ifade etmemesinin izahını yapmak bizler için oldukça zordur. Ancak bu durumun tek ve basit bir izahı vardır ‘erdemli insanlar’ için, o da korkudur. Çünkü Avrupalı için bu zulmün başka bir özrü

⁸⁹Conrad, Age., s.44.

⁹⁰19. yüzyıl haritalarında kırmızı renk İngiliz, mavi Fransız, yeşil İtalyan, turuncu Portekiz, mor da Alman topraklarını göstermek için kullanılırdı.

⁹¹Conrad, Age., s.125.

yoktur. Biz ise bunu onlardan sürekli korkan, onları devamlı olarak korkunç yaratıklara benzeten ana karakterin anlatımından çıkarabiliriz:

“Büyücünün, cadı adamın teki şüphesiz; şeytana yeterince benziyordu.”⁹²

Ayrıca Marlow, sömürüleri gösteren haritaya bakarken, Kongo’nun, dünyanın gizemini koruyan son yerlerden biri olduğunu da fark etmiş ve bir an önce bu gizemli yere gitmek için, içinde inanılmaz bir istek uyanmıştır. Fakat bu gizemli yer, aslında Avrupa’nın karanlık ve medenileşmemiş tarafının yüzüdür. Çünkü bahsettiğimiz üzere 1890’larda Afrika’nın birçok kısmı Avrupalının kültürel ya da politik kontrolü altındaydı. Avrupalı toplumlar ise kendi aralarında kaynaşıp kendilerine ait bir yaşam tarzı, bir dil, bir kültür oluşturmuyorlardı. *Medeniyet* taşıdıkları karanlık yerlerden çekilirken ise beraberlerinde yerli halkın etnik kültürlerini ve geleneklerini de götürüyorlardı. Daha doğrusu kendi kültürlerini empoze ettikten sonra görevlerini tamamlamış oluyorlardı. İşte 19. yüzyılda hızla yükselen bu sömürgecilik hareketinin sorgulamasını yapan yazar, eserinde şu soruya cevap arar: Neden bazı kültürler saygın kabul edilirlerken diğerleri kurtarılmayı bekleyen vahşi, karanlık unsurlardır? Cevap ise herkesin malumudur; Avrupalının üstünlüğü bir yalandan ibarettir ve gerçek olan, kendi çıkarları için gücünü, başka toplumları çürütmekte kullanıyor olmasıdır. Çünkü Avrupalının Afrika’da kontrolü ele geçirmesi neticesinde değişen yerli halkın davranışları, gelenekleri vb. bütün değerleri batı değerlerine benzemiştir. Her ne kadar Avrupa medeniyetinin amacı bir kültür karmaşası yaratmak olmasa da, vahşileri eğitmek adına çıktıkları bu yolda, yerli halkın psikolojik çöküntüler yaşamasına sebep olmuşlardır.

İşte Marlow’un yerlileri insandan saymayan ilk düşüncelerinden sıyrılması ve bu düşüncelerinden çark etmesi, Afrika karasında yaşananlara şahit olup olaylara yerli halkın gözünden bakmasıyla başlayacaktır. Marlow’u işe aldıratan halası, ona bu yeni işinde başarılar dilerken onu adeta bir havari olarak görüp sürekli olarak ona “*cahil milyonları kaba yaşamlarından kurtarmaktan*”⁹³ söz etmişti. Bu yüzden kendini bir erdem elçisi olarak hisseden Marlow’un da, tıpkı Nellie’deki anlatıcının ataları olan

⁹²Conrad, Age., s.153.

⁹³Conrad, Age., s.49.

İngilizlere hayran bakış açısındaki gibi, yerlileri insan olarak görmediği ilk halleri elbette ki kökenlerinden kaynaklanmaktadır diyebiliriz. Ancak macerası boyunca, keşif kılıfıyla yapılan istilalar sonucunda yerli halkın ilkel uygarlıklarına yapılanları görmek, onda buruk bir merhamet hissi uyandıracaktır. Onun insan demeye çekindiği, artık beyaz arkadaşlarıdır. Tuğlacıbaşı ve seyyahlar için sarf ettiği şu sözler, onun bakış açısındaki değişimin habercisidir:

“Her şey gibi, bu da gerçek dışıydı –her şeydeki göstermelik hayırseverlik gibi, sohbetleri gibi, yönetimleri gibi, iş dedikleri gösteri gibi. Oradaki tek gerçek duygu, fildişi bulunan bir trampa noktasına gönderilerek dönen paradan yüzde alma tutkusuydu.”⁹⁴

Avrupalının Afrika’yı keşfine bakış açısının gerçeği de aslen Conrad’ın bu dizelerinde yatıyordu; kahramanlık eşittir sömürüydü.

Avrupalının bu kendini üstün görme kompleksine yazar, bundan sonraki sahnelerde de eseri boyunca sıkça değinir ama bunu ulu orta değil, karakterlerinin ağzından dökülen üstü kapalı cümlelerle anlatır bize. Mesela, şirkettekilerin kendilerini “erdemliler ekibi” olarak görmesi ve tuğlacıbaşının Kurtz için yaptığı benzetmeler buna güzel bir örnektir:

“Merhametin, bilimin, gelişmenin ve daha kim bilir daha nelerin elçisidir. Biz...”

Avrupa’nın bize emanet ettiği davanın selameti için daha yüksek düzeyde zekâ, daha fazla anlayış ve amaçta birlik istiyoruz.”⁹⁵

Ayrıca Marlow’a da “Siz de yeni ekiptensiniz –erdemliler ekibi elbette.”⁹⁶ diye hitap eden tuğlacıbaşı, Avrupa’dan gelen hemen herkesi bu erdemliliğin bir parçası olarak gördüklerinin de bir itirafçısıdır.

Her ne kadar tuğlacıbaşı bunları söylese de, Marlow’a göre asıl erdemli olan ilkel benliklerinde inanılmaz bir öz disiplin sergileyen yerlilerdir:

⁹⁴Conrad, Age., s.72.

⁹⁵Conrad, Age., s.74.

⁹⁶Conrad, Age., s.75.

“Tüm kemiren açlıklarının kötülüğü ile neden bize saldırıp –otuza karşı beş kişiydik- tıka basa karınlarını doyurmadıklarına hala şaşıyorum.”.⁹⁷

“Evet, onlara herhangi bir insanoğluna baktığımız gözle, çetin bir sınavla karşı karşıya kaldıkları andaki güdülerini, dürtülerini, yeteneklerini, zaaflarını merak ederek bakıyordum. Özdenetim! Hangi özdenetim? Batıl bir inanç, tiksınme, sabır, korku mu; ya da bir tür ilkel onur muydu bu? Hiçbir korku açlığın önünde duramaz, hiçbir sabır onu ortadan kaldıramaz, açlığın olduğu yerde tiksınme de olmaz; iş, sizin ilkeler diye adlandırabileceğiniz batıl inançlara, itikatlara gelince; bunların rüzgârda savrulan saman tanesi kadar etkisi yoktur.”.⁹⁸

Gemideki yerli yahut Marlow’un deyimiyle yamyam mürettebat kolaylıkla hem onu hem de beyaz arkadaşlarını afiyetle yiyebilirdi. Onları engelleyen neydi diye Marlow düşünmeye başlar. “*Batıl bir inanç, tiksınme, sabır, korku mu; ya da bir tür ilkel onur muydu bu?*” sorusuna hiçbir yanıt verememiştir. Onların hangi sebeple kendilerini tuttuklarını hem anlayamaz hem de bir açıklama getirmekte zorlanır. Ona göre bu öyle bir erdemdir ki uygar insanda bulunmaz. Sonrasında Marlow, uygar insanı yeren şu sözlerle devam eder konuşmasına:

“Anlayamazsınız. Nasıl anlayasınız ki? Altınızdaki zemin sağlamken, etrafınız yüzünüze gülümsemeye, üzerinize titremeye hazır nazik komşularınız tarafından sarılmışken, kibarca polis ile kasabın arasında adımlarken, siz rezaletin, darağaçlarının tımarhanelerin kutsal dehşeti içindeyken...”.⁹⁹

Joseph Conrad her ne kadar bir Avrupalı da olsa, kısa romanı *Karanlığın Yüreği*’nde sömürge karşıtı bir tavır sergiler, Avrupalının bu kibirli halini kendine has

⁹⁷Conrad, Age., s.106.

⁹⁸Conrad, Age., s.107.

⁹⁹Conrad, Age., s.121.

bir incelikle yerer. Kùltürlerini ilerletip medeniyet götürmeyi vaat ettikleri Afrikalılardan daha vahşî değillerse bile, en az onlar kadar ilkel olduklarını resmeder. Merhametsiz ve açgözlü olarak gördüğü Avrupalıyı, yerli halkların kùltürlerini ve topraklarını yok etmekle itham eder. Bu şekilde iki farklı kùltürü de eserinde kıyaslamış olur yazar.

Bilindiği üzere sömürgeciliğin temel prensiplerinden biri de, sömürge durumunda olan ülkenin kùltürüne müdahale edip onu kendine benzetmektir. Oysa yazarın bizzat kendi yaşamından kaleme aldığı *Karanlığın Yüreği*'nde sömürenler, kendi tabirlerince, sömürgelerinin vahşî kimliklerine bürünmüş, hatta onlardan daha vahşî olmuşlardır. Bu anlamsız süreç, sömürgeci ülkelerin bu ikiyüzlülüğü, bizlerin akıllarında birçok sorular bırakır. Fakat öncelikle sorulması gereken, herhalde, bu medeni toplumların nasıl olurda diğer ülkeleri sömürme hakkını kendilerinde buldukları olurdu. Birkaç asır evvel sömürgecilik normal kabul edilen bir süreçti belki, ancak günümüzde sömürgeciliğin haksız bir egemenlik kurmanın zorbaca bir yolu olduğu açıkça görülmüştür. Ayrıca barbar ülkelere medeniyet taşıma işinin günümüzdeki diğer yansımaları ise birinci, ikinci, üçüncü dünya ülkeleri diye siyasi literatürde de sıkça kullanılan birtakım terimler olmuştur. Ne yazık ki günümüz insanları da tıpkı Marlow karakteri gibi, dünya üzerinde yaşayan üst düzey ve alt düzey insanlar yahut toplumlar olduğunu düşünmektedirler. Ancak Marlow karakteri, batı toplumundan olmasına karşın bu kavram kargaşasının ardındaki gerçeği fark etmiştir. Bir zamanlar Avrupa'nın da Afrika kadar karalıktaki olduğunu anlamış olan Marlow, mürettebatındaki yamyamların, kendilerini yememesi karşısında da oldukça şaşırmıştır. Zira bu yamyamlar isteklerine gem vurmasını beyaz adamlardan daha iyi bilmişlerdir. Böylece Marlow, kendi toplumunun insanların, en az barbar saydıkları yerliler kadar zalim hatta daha vahşî olduklarını saptamıştır. Bu öyle bir vahşiliktir ki, yerliler için bile bu kadarını düşünmek fazladır.

Sömürgecilik ile alâkalı yergilerini bununla da sınırlamayan yazar, kimlik sorununu da ele alır. Ancak burada da, eserin bütününe hâkim olan karmaşıklık vardır. Dıştan gelen baskıcı kùltürün mevcut yerli kùltürdeki insanların kimliklerini yitirmelerine sebep olması beklenirken bu kez kimliğini yitiren bir sömürgeci olan Bay Kurtz olmuştur. Kurtz, romanın kötü karakteri, böylesi bir iç istasyonun başındadır ve aklını fildişi ile bozmuştur. Kongo'nun yerli halkından elde edebildiği kadar fildişi

sömürmek uğraşındadır. İç istasyonun yeni üyesi Marlow, Kurtz'un ve diğer beyaz arkadaşlarının bu akıl almaz sömürü isteğini çoktan fark etmiştir. Bu farkındalığını ise bize şu sözleriyle anlatır:

“Ülkenin iç kısımlarındaki hazineyi söküp alma arzusundaydılar; bir kasayı patlatmak isteyen hırsızlarınkinden daha ahlâki bir gayeleri yoktu.”.¹⁰⁰

Bu hırsızların en yetenekli ve başarılısı olan Kurtz, iç istasyonda geçirdiği günler boyunca giderek bir vahşi gibi davranmaya başlamıştır. Kendisini bir tanrı gibi gördükleri bir yerli grubun arasında yaşayan Kurtz, daha fazla fildişi ihraç etmek maksadıyla bu durumu bir avantaj olarak kullanmıştır. Fakat zamanla kendini bu duruma iyice kaptıran Kurtz, kendini adeta yerlilerin üst sınıf bir kişisi olarak görmüş,¹⁰¹ hatta Avrupa’da nişanlısı olmasına rağmen, bir yerli kadınla evlenmiştir. Kendini yerlilerin geleneklerine kaptıran Kurtz, Avrupalı kimliğini yitirmeye başlamıştır. Bir yerli olmayan Bay Kurtz, tam olarak bir batılı da değildir artık.

Kurtz’daki bu kimlik yitimi aslen Avrupa’nın kimlik yitimidir. Çünkü yazara göre Kurtz, Avrupa’nın ta kendisi demektir:

“Annesi yarı İngiliz, babası yarı Fransız’mış. Kurtz’un meydana gelişine tüm Avrupa katkıda bulunmuş”.¹⁰²

Kendini kaybedip arzularına yenilen Kurtz, kendince farklı sebeplerden yerlileri öldürmüş ve kafataslarını evinin önündeki çitlere asmıştır. Bu da Afrika’yı sömürerek yerlileri bir köle gibi çalıştırıp binlercesinin ölmesine sebep olan Avrupa toplumlarının doyumsuz hırslarına net bir gönderme kabul edilebilir.

Romanın başında ‘medeniyetten’ bir kişi olarak Afrika karasına ayak basan Marlow, yerlileri canavar olarak gördüğünü söylemiştir. Romanın sonuna gelindiğinde ise Kurtz’u da alarak geldikleri medeniyete dönmek için buharlı gemiyle yola çıkarlar. Nehir kenarlarında bekleyen yerlileri korkutup kaçırmak için buharlının düdüğünü çalan Marlow, bu kez yerlilerin ve akabinde Afrika karasının gözündeki medeni insanı

¹⁰⁰Conrad, Age., s.85.

¹⁰¹Parla, Age., s.270.

¹⁰²Conrad, Age., s.123.

düşünür ve ikisi arasında birbirleri için bir fark bulunmadığını son kez ama daha net olarak anlar:

“... iki bin göz, öfkeli nehir canavarının korkunç kuyruğuyla suyu artan bir hiddetle şapırdatmasını, tokatlamasını, havaya kara dumanını üflemesini izledi.”.¹⁰³

“Yığınla asırlık ağaç başka bir dünyanın pislik parçasına, değişimin, fetihin, ticaretin, katliamların, lütufların öncüsüne sabırla bakarken, birbirinin aynısı açıklıklar, yine birbirleriyle aynı, tekdüze kıvrımlar, buharlı tekneimizin yanından akıp gitti.”.¹⁰⁴

Marlow’un uygar Avrupa ile barbar Afrika arasındaki ince çizgiyi bu kadar net gördüğü eve dönüş yolculuğunda, Kurtz ölür. Son sözleri “*Dehşet! Dehşet!..*” olur. Parla’nın deyimiyle: “*Dizginlenemeyen güç tutkusunu sonuna kadar yaşamış, delirmek ve ölmek pahasına insanlığın karanlık yüreğine bakmıştır. Lanetliliğinin farkında olduğu için de son sözleri, ‘dehşet, dehşet’ olmuştur.*”.¹⁰⁵

Özetle yazar, Karanlığın Yüreği ile sömürgeciliğin çelişen içyüzünü Marlow karakterinin gözünden hepimize ifşa etmiştir. Birçok Avrupalının gelir sağlamak ve ilkel yerli halkı medenileştirmek adına kahramanca olarak gördüğü şey, Afrika’nın istilasısıdır aslında. Yaşamlarına saygı gösterilecek eski ve ilkel bir uygarlık olarak değil, canavar olarak görülmüştür Afrikalılar. Fakat romanın sonunda, bu anlayışı yıkan Marlow’un Kongo yolculuğu olmuştur. Yolculuk, onun, asıl canavarın kim olduğunu fark etmesini sağlamıştır: “*Bu öngörülmemiş ortaklığı kabul etmem, bu işgal edilmiş karanlık ülkede bu adi ve açgözlü adamlar tarafından dayatılan karabasanları tercih etmem tuhaftır.*”¹⁰⁶ sözleri de bunun bir kahramanlık hareketi değil, işgal olduğunun çaresiz itirafı olarak gelmiştir.

¹⁰³Conrad, Age., s.156.

¹⁰⁴Conrad, Age., s.159.

¹⁰⁵Parla, Age., s.176.

¹⁰⁶Conrad, Age., s.158.

Her ne kadar karanlık Kongo aydınlık Avrupa ile kıyas edilse de, ikisi arasındaki benzerlikler küçümsenemeyecek ölçüdedir. Çünkü yerli halkın içinde keşfedip değiştirmeyi umdukları ilkel değerleri bizzat kendileri sergilemişlerdir. Uygar ve uygarlaşmamışın kıstasını yaparak sömürünün ardındaki ikiyüzlülüğü göstermeye çalışan yazar, bu amacıyla da oldukça başarılı olmuştur. Acıdır ki, 1890'lı yıllarda yazılmış olmasına rağmen, Conrad'ın bu kısa romanı, günümüze de ait birçok yargı ve yergiyi içinde hala barındırmaktadır. Sömürgecilik ve yayılmacılık ideolojileri şekil değiştirmiş olsalar da, maalesef günümüz dünyasında hissedilir derecede hala varlık göstermektedirler.

4.3. Sineklerin Tanrısı'nda Toplumsal Yergi

Medeniyet, toplumların gerek kurallarıyla gerekse yaşam tarzlarıyla ortaya koydukları ortak bir kültürdür. Bu kültüre giden yol olan medenileşmek ise insanoğlunun binlerce yılını almıştır. Eğer ki, bugün ki medeniyetler oluşmamış olsaydı, insanoğlu medenileşmemiş olsaydı, yeryüzü vahşet ve suçların kol gezdiği bir yer olurdu muhtemelen. William Golding'ın kaleminden çıkan Sineklerin Tanrısı da, insanoğlunun özünde var olan ve onun her bir duygusunda baskın şekilde kendini gösteren böylesi karanlık yanının portresini çizer bizler için. Söz konusu romanda yaşları altı ila on iki arasında değişen bir grup çocuğun ıssız bir adaya düştükten sonra, kendi aralarında, geldikleri toplumdakine benzer bir medeniyet kurma çabaları anlatılır. Ne yazık ki bu düzeni kurmak, sanılanın aksine, hiç de kolay olmayacaktır. Uygar bir toplum kurmak için uğraşan çocukların, romanın sonuna gelindiğinde vardıkları nokta salt bir ilkelik ve vahşilikten başka bir şey olmayacaktır.

Yazarın, eserdeki karakterleri olan çocuklar için, medeniyete uzanan yolda çabaladıkları mekân olarak seçtiği yer okyanusun ortasında, gözden uzak ıssız bir adadır. Bu haliyle ada, adeta çocukların geldikleri medeniyetin ve ona ait kuralların çocuklara ulaşamayacağı, dış dünyanın her türlü etkisinden sıyrılmış, başka bir küçük dünyadır. Dış dünyadan, yani yazarın yerdiği gerçek dünyadan farklı olarak, bu adada sadece çocukların yaşaması için elzem olan yiyecekler ve içecek mevcuttur. Modern toplumun başka hiçbir nimeti bu adada bulunmamaktadır; ne bir ev, ne bir barınak ne de bir yatak... Ancak bu minyatür dünya, Conrad'ın Karanlığın Yüreği adlı eserinde resmettiği balta girmemiş korkunç ve karanlık Afrika ormanlarına benzemez. Aksine cennetten bir köşedir sanki. Zaten yazarın, toplumu temsilen “küçük bir toplum” olarak

gördüğü çocukların da bu ıssız adaya düştüklerinde ki ilk izlenimleri bu yönde olmuştur:

“Bu, bizim adamız. Güzel bir ada. Çok eğleneceğiz, büyükler gelip bizi alıncaya kadar.”¹⁰⁷

Golding, adasındaki “küçük toplum” için çocukları uygun görmüştür. Çünkü çocuklar henüz toplumun değer yargılarıyla yoğrulmamış, doğruyu yanlıştan ayırt etme yetisine ermemişlerdir. Böylece düştükleri bu ıssız adada onlara yol gösterecek olan tek şey sahip oldukları güdüleridir, yani özleridir. Bu haliyle de yazar, alegorik romanı boyunca önemli birçok sembol kullanabilmiş, farklı karakterlere farklı semboller yüklemiştir. Mesela Ralph, romanın iyi karakteri, toplumun uygar yanını temsil eder. Adadaki küçükler için o bir yetişkindir ve kurallar koyup düzeni sağlamak adına seçilmiş otorite sahibi bir liderdir. Ralph adadaki ilk zamanlarında bu liderlik unvanını uygar bir düzen kurmak adına çalışmaktan yana kullanır. Fakat liderlik vasfı Jack kadar iyi olmayan Ralph, küçük çocukların birçoğunun işten bıkarak eğlenmek için avcılar grubuna katılmasına engel olamaz. Öte yandan Jack ise, doğuştan liderlik vasfını kendinde taşır; ancak o, merhametsizliğin ve kargaşanın bir sembolüdür. Etik ve uygar değerlerin temsilcisi olan Ralph’ın karşısında duran Jack’in yegâne amacı ise kuvvet ve zor kullanarak da olsa, adada kendi yönetimini kurmaktır. Bu amaçla önce bu liderlik vasfını kullanıp küçükleri yanına çeken Jack, hiçbir kurala bağlı kalmaksızın vahşice bir eğlence ortamı kurar hemen sonrasında. Yüzlerini boyarlar, hayvanları avlayıp işkence ederek öldürürler. Bazen de avladıkları hayvanları ormanın içinde bir yerde ‘adadaki canavara’ hediye olarak sunarlar. Böylece gün geçtikçe içlerindeki vahşi tarafı gün yüzüne çıkaran avcılar ve liderleri Jack’in son hedefleri, iyiliğin ve uygarlığın sembolü Ralph’i öldürmeye çalışmak olur.

Golding’in bu sahneyle vurgulamak istediği kanı, ahlâki değerler ile uygar dünyanın kurallarının aslında birer zorlama olduğudur. Çünkü bu değerlere sahip çıkacak birileri etrafta bulunmadığında, Jack ve avcılar örneğinde olduğu gibi, tezahür edecek ilk şey insanın içindeki barbarın gün yüzüne çıkacak olmasıdır. Kuşkusuz yazarın böyle bir kanıda olmasının yaşamıyla ve zamanının tarihi gerçekleriyle

¹⁰⁷Golding, *Age*, s.38.

yakından ilgisi vardır. II. Dünya Savaşı gibi insanlık tarihinin en kanlı savaşına tanık olmuş, hatta bizzat bu savaşta deniz kuvvetlerinde görev almış Golding için bunun aksini düşünmek zordur. Nerdeyse bütün dünya ülkelerinin katıldığı, sadece açgözlülüklerini tatmin etmek adına milyonların ölümüne¹⁰⁸ sebep oldukları bu yıkımda, rol alan ülke liderlerini yazar hoş görmemiştir. Hatta savaşı başlatanlar kadar buna olanak veren liderleri de eleştirmiştir yazar. Çünkü adalet ve kurallardan yana olan uysal Ralph, zulüm ve barbarlıktan yana duran diktatör Jack karşısında yeterince etkili olamamıştır. Başta kendi uygarlıklarını kurmaya gönüllü olan çocukları bir arada tutamamış ve Jack'in tarafına yönelmelerine sebep olmuştur. Destekçisi artan Jack ise, adada kendi kabilesini kurmuştur. Gücüne güç katan Jack'in adadaki otoritesi o kadar kuvvetli bir hal almıştır ki, Simon'ın öldürüldüğü gece avcıların partisinde olan Ralph bile, yapmaya çalıştıklarından vazgeçip Jack'in grubuna katılmanın en iyisi olacağını düşünmüştür bir ara.

Bu benzetmelerle yazar, içinde yaşadığımız dünyadaki zulmü ve kötülüğü de, Jack karakterinin içindeki kötülükle dışa vurmuş olur. Eserdeki bir diğer unsur şeytanminaresi medeniyetin ve düzenin güçlü bir sembolü¹⁰⁹ olurken, Domuzcuk ve gözlüğü ise aklın ve bilimin simgesi¹¹⁰ durumunda olmakla beraber, aslında uygar dünyadaki yetişkinlerin birçok vasfını kendinde bulunduran karakterdir. Güçlü önsezileri, ahlâka ve adalete olan düşkünlüğü, sorunlara getirdiği akılcı ve bilimsel çözümleri ve daha da önemlisi adadaki muhtemel uzun boylu misafirlikleri için herkesi bir araya getirme arzusuna sahip bir karakterdir Domuzcuk.

Adaya düştükleri romanın birinci bölümünde, şeytanminaresini toplantı yapmak ve kişilere konuşma hakkı vermek için kullanma fikrini ortaya atan ilk kişidir. Şeytanminaresi kimdeyse konuşma hakkı ondadır diyen Domuzcuk, bu haliyle adaya ve adadakilere söz hakkı ve demokrasi getirmiştir. Ne var ki bu demokrasi de, diğer tüm uygarlık unsurları gibi diktatör Jack tarafından yok edilecektir.

Jack, her ne kadar romanın göz önündeki kötü karakteri olsa da, onun yandaşı, romanın bir diğer kötü karakteri olan Roger ise, son merhalede, her insanın içinde var olan ilkelilik ile vahşiliği temsil eder ki, kana susamışlık ve barbarlık Roger'da hat

¹⁰⁸Gaddis, Age., s.18.

¹⁰⁹Babb, Age., s.8.

¹¹⁰Babb, Age., s.11.

safhadadır. Daha romanın ilk bölümlerinde küçük çocuklara taşlar fırlatan Roger, taşları isabet ettirememektedir. Aslında onu isabet ettirmekten alıkoyan şey geldiği dünyada var olan kurallardır.¹¹¹ Bu durumu ise okur olarak bizler eserin sonlarına geldiğimizde, Domuzcuk’u da öldüren Roger’ın şu sözlerinden anlarız:

“Canım isteseydi, gelmeme engel olamazdın.”¹¹²

Bu sözleri sarf eden Roger için artık kuralların olduğu baskıcı bir dünya yoktur. Onun yerini, dilediği her şeyi yapabileceği kuralsız, özgür bir dünya almıştır ve bu özgür dünyada yapılacakların bir sınırı bulunmamaktadır. Golding bu bakış açısıyla insanın, içindeki mevcut karanlığı uygarlığın kurallarıyla sınırlandırmadığı durumlarda, mevcut akıbetini bir kez daha gözler önüne serer. Zira romanın yayımlanmasından yaklaşık dokuz yıl evvel bitmiş olan bir dünya savaşı, kuralların ve değerlerin olmadığı bir dünyada diktatör liderlerin neler yapabileceklerini zaten tüm insanlığa acı bir şekilde, bizzat yaşatmıştır.

Romadaki en önemli sembollerden biri de elbette ki Sineklerin Tanrısı, yani canavarın fiziksel dışavurumu, insanın içindeki canavarı harekete geçiren, bir çeşit şeytani bir gücü temsil eden semboldür. Ayrıca İncil’deki Beelzebub kelimesinin literatürdeki adı olan Sineklerin Tanrısı, aslen şeytanın da ta kendisidir. Bu şeytanı fark edip gerçeği anlayan, insanın içindeki iyiliğin sembolü Simon için de İsa benzetmesi elbette ki yersiz olmayacaktır. Zira kitap baskıya girmeden evvel yazarın düzenlemeler yapmak için yayınevinin editörü ile yaptığı yazışmadaki şu cümle bu yöndeki düşüncemizi doğrulamaktadır:

“Sanırım katılacaksın (*yayınevinin editörüne hitaben*), bir tür vahiy iletmeliyim, aksi takdirde Simon, gerektiği kadar önemli bir figür olmayacak.”¹¹³

Başta bir cennet gibi olan ada, çocuklara eğlence ve özgürlük getirmenin yanı sıra, daha birçok imkânlar sunmuştur; yüzmek, oynamak, avlanmak vs. Ancak iddia

¹¹¹Babb, Age., s.13.

¹¹²Golding, Age., s.192.

¹¹³Günseren, Age., s.40.

edildiği üzere bir yılan kılığında adaya dadanan canavar, adadakilerin tüm huzurunu kaçırmış ve herkesin yüreğine bir korku salmıştır. Ralph ve Jack arasında kutuplaşma başlamış ve nihayetinde bu kutuplar arasında dengeleri sağlayan Simon'ın ya da İsa'nın ölmesiyle de ada tamamen karanlığa bürünmüştür. Cennet gibi olan adanın yerini artık bir cehennem almıştır.

Gerek romanın başlığını İncil'deki bir isimden alması, gerekse yazarın Simon karakteri için söyledikleri olsun, Sineklerin Tanrısı'nda dini bir alegori de görmek mümkündür aslında. Babası ateist¹¹⁴ olan Golding'in İncil'e atıfta bulunması şaşırtıcıdır ama Simon'sız bir adanın karanlığa bürünmesini İsa'nın öldürmesinden sonraki dünyanın haline benzetiyor olması, sanıyoruz ki dindar kesimler için hiç de yadırganacak bir durum değildir. Özetle, Simon doğuştan iyi olan bir karakterdir, bir nevi Roger'ın antitezidir. Kaldı ki, insanlık için doğuştan kötüdür yakıştırmayı yapmak da zaten haksızlık olurdu sanırız. Çoğunlukla bir başkasını incitme arzusu taşımaz insanoğlu, ta ki işin içine bencillik vb. duygular girene kadar. Asıl yozlaşma da bu duygularla birlikte başlar ve zamanla kişinin tüm benliğine hükmederek onu bir canavara dönüştürür. Zaten Simon'ın ölümüne de neden olan şey, çocukların canavar korkusudur. Gecenin bir yarısı ormanın içinden sürünerek gelen karaltıyı canavara benzeten çocuklar, korkaklıklarının sebep olduğu panik havasında bu cinayeti işlemişlerdir. Bu bakış açısıyla bakıldığında ise, Golding'in insanoğlunun içindeki karanlığa bakışı kimi zaman gerçekten de anlaşılabilir bir hal almaktadır bizler için.

Bu haliyle roman, aslında her insanoğlunun içinde var olan iki dürtünün çatışması etrafında gelişmektedir. Bunlar; etik değerler ile yasalara uyarak barış içinde ve iyi bir vatandaş olarak yaşamak yahut da istediklerini, şahsi arzularını derhal doyurmak ve başkaları üzerinde egemenlik kurarak dilediğince yaşamak dürtüleridir. Kısacası, yazar, medeni olma dürtüsünü iyilik, vahşi olma dürtüsünü de canavar ile sembolleştirip karşı karşıya getirmiştir.

Bunun en açık örneğini küçük çocuklarda görürüz. Çocuklar kendilerine fırsat tanındığında sıkıcı ve ağır işler görmek yerine hemen oyun ve eğlenceyi seçerler. Etraflarında onları gözetecek bir yetişkin olmadığı içinde kendilerine lider olarak, kendilerinden yaşça büyük diğer çocukları seçerler. Sonuç olarak ise, yetişkinlerin otoritesinden yoksun çocukların vardığı nokta barbarlık olur. Bu şekliyle kitabın yazarı

¹¹⁴Günseren, Age., s.7.

Golding, çocukların ilgi ve alâkalarını eserinde oldukça doğal ve başarılı bir şekilde resmetmiş olur. Karakterlerinin bu kadar gerçekçi olmasında, tıpkı babası gibi, hayatının büyük bir bölümünde öğretmenlik yapmasının da katkısı olduğu yadsınamaz.¹¹⁵ Çünkü romandaki çocuk karakterler de gerçek dünyadaki yaşlıları gibi çalışmaktan ziyade eğlenmekten hoşnut olmaktadır. Ancak bu masum sahnenin arkasında yatan gerçek oldukça çarpıcı bir tespittir bizim için. Zira çocukların hemen hepsi, kendi medeni toplumlarını kurmak için sıkıca çalışan Ralph'ın grubunu bırakıp, sadece eğlenmek için Jack'in ve avcılarının grubuna katılmışlardır. Bu çarpıcı sahneyi yazar, yine çocukların gözünden şu sözlerle bize aktarır:

“Ralph suda diz çöküp, çevresine bakındı:

‘Herkes nerede?’

...

Domuzcuk parmağıyla büyük kayanın ötesini gösterdi.

‘İşte oraya gittiler. Jack’in şölenine.’

Ralph tedirgindi:

‘Gitsinler’ dedi. ‘Umurumda değil.’

‘Sırf biraz et uğruna...’

Ralph, akıllıca konuştu:

‘Avcılık uğruna da’ dedi; ‘bir kabileymiş gibi davranmak uğruna da, yüzlerine savaş boyası sürmek uğruna da.’ ”.¹¹⁶

Eğlenmek ve gönüllerince avlanıp kan akıtmak için adadaki belki de tek kurtuluş ümitleri olan ateşten ve uygarlığın gereği diğer bütün işlerden bile vazgeçen çocuklar, bu tavırlarıyla hem kopup geldikleri roman ülkesinin insanlarını hem de sembolize ettikleri gerçek dünyada sürekli savaştan büyüklerinin yerini aratmamaktadırlar. Adada kaldıkları süreç içerisinde kurallara uyan, iyi huylu çocuklardan kana susamış birer vahşiye dönüşen çocukların, masumiyetlerini yitirmeleri ve artık uygar dünyaya dönmek istememeleri normaldir. Romanın sonuna gelindiğinde hayvanları avlayıp, işkence ederek öldüren yüzü boyalı vahşiler ile romanın başında lagünde yüzen o

¹¹⁵Günseren, Age., s.28.

¹¹⁶Golding, Age., s.178.

masum çocuklar arasında artık hiçbir benzerlik kalmamıştır. Elbette yazar masumiyetin bu yitirilişinden direkt olarak çocukları sorumlu tutmaz, gerçekte, bunu daha doğuştan herkesin içinde var olduğuna inandığı kötülüğe ve çocuklarında bu kötülüğün sesine kulak vermesine mal eder.¹¹⁷ Çünkü yazar, uygarlığın içimizdeki canavarı dizginleyebileceğini ima eder ama tamamen yok edeceğine inanmaz. Özellikle Simon’ın ormanda Sineklerin Tanrısı ile olan karşılaşması ve Sineklerin Tanrısı’nın ona söyledikleri de bu bağlamda oldukça önemlidir:

“Sana yardım edecek kimse yok. Ben varım ancak. Bense, canavarım.

...

Sen biliyordun, değil mi? Sizlerin bir parçası olduğumu biliyordun? Sizlere öyle yakın, öyle yakın, öyle yakınım ki! Her şeyin bozuk gitmesinin nedeniyim ben. Bunu biliyorsun, değil mi?”.¹¹⁸

Simon’ın bu gerçeği diğer çocuklara anlatmak için sahile dönmesi esnasında öldürülmesi, insanoğlunun içindeki karanlık gerçeğiyle yüzleşememesinin bir yergisi olarak da algılanabilir. Çünkü yazar, Simon’ın ölümünde bulunan Ralph ve Domuzcuk’un bu konuyla ilgili konuşmalarındaki isteksizliklerini, böylesi bir cinayette rol aldıklarını kabul etmeme yönündeki zorlamalarını, şu sözlerle bize anlatır:

“Biz ancak en sonunda katıldık. Karanlıkta hiç farkına varmamışlardır.

Zaten ben halkanın dışındaymışım, sen öyle dedin...

Ralph, ‘Ben de dışındaydım’ diye mırıldandı. ‘Ben de halkanın dışındayım.’

Domuzcuk başını eğerek, candan onayladı bu sözü:

‘Tamam. Biz halkanın dışındaydık. Biz hiçbir şey yapmadık, hiçbir şey görmedik’”.¹¹⁹

Romanın sonunda bir deniz subayı adaya ayak basınca, çocuklar derhal, tekrar eski düzenli ve uygar hallerine dönuverirler. Daha az önce Ralph’i öldürmek için her türlü barbarlığı yapan avcı çocuklar, deniz subayını görünce hemen uslu çocuklar gibi

¹¹⁷Babb, Age., s.17.

¹¹⁸Golding, Age., s.172.

¹¹⁹Golding, Age., s.190.

yan yana sıralanıverirler. Kısacası, yetişkinlerin yokluğunda, disiplin ve cezalardan uzakta kalan çocuklar, masumiyetlerini yitirerek içlerindeki vahşiye kulak verirler.

Özetle diyebiliriz ki, Sineklerin Tanrısı'nda Golding, çocukların hareketlerini, kararlarını ve düşünce tarzlarını çok başarılı bir şekilde işlemiştir. Bu kadar detaylı bir şekilde, hepsi altı ila on iki yaş arası çocuklar olan karakterleri üzerinde duran Golding'in amacı basittir; insanın içindeki şeytani yanı meydana çıkarmak ve bu yüzden kişinin kontrolünü kaybettiğinde ne kadar ilkelleşebileceğini bizlere göstermektir. Bu amacını gerçekleştirmesinin ise en inandırıcı ve kolay yolu henüz toplumun değer yargılarıyla şekillenmemiş, doğruyu yanlıştan ayırt etme yetisine ermemiş olan çocuklardır. Böylece çocuklar, düştükleri bu ıssız adada kendilerine yol gösterecek bir yetişkin aradıklarında bulacakları tek kimse, bir başka çocuk olacaktır. Ve çevrelerinde, onlara doğruları gösterecek bir yetişkin olmadıyındaysa duygularına yenik düşerek asileşecek, zalimleşecek ve masum hallerini yitirecekleridir.

Sonuç olarak, ilk bölümden son bölüme kadar son derece akıcı ve pürüzsüz bir şekilde seyreden olaylar sona yaklaştığında hepimizi şaşırtacak bir hal almıştır diyebiliriz. Romanın başındaki cennet gibi ada ve melekler kadar masum çocuklar kaybolmuş, yerlerine cehennemi aratmayacak bir ada ve katil çocuklar gelmiştir. Eserdeki bu muazzam çark-ediş her ne kadar etkileyici ise de, yazar en çarpıcı benzetmesini sona saklamıştır. Hepimiz, insanoğlunun adaya ayak basmasıyla Ralph'in kurtulmuş olmasına sevinmişken bu kez de bir başka düşünce bizi merakta bırakmaktadır; karaya ayak basan bir deniz subayıdır ve görülen o ki çocukların adaya düşmesine sebep olan atom bombalarının atıldığı savaş, dış dünyada olağan hızıyla hala sürmektedir. Yani bir savaşın içinden çıkan çocuklar, belki de çok daha büyük bir savaşın içine ilerleyeceklerdir. Kısacası dönecekleri medeniyet, geride bıraktıkları ilkel adadan pek farklı bir yer olmayacaktır.¹²⁰ Tıpkı Conrad'ın Kongo'dan ayrılıp Avrupa'ya dönmesindeki çark edişin anlamını yitirmişliği gibi, çocukların da bu geri dönüşleri, başka bir ıskelliğe yapılan beyhude bir yolculuk olacaktır.

¹²⁰Babb, Age., s.30.

4.4. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te Toplumsal Yergi

20. yüzyılın en popüler anti-ütopik romanlarından sayılan Bin Dokuz Yüz Seksen Dört,¹²¹ George Orwell'in kaleminden 1949 yılında çıkmıştır. Romanın yazıldığı yıl olan 1948'in son iki rakamının yer değiştirmesi ile adını almış olan eser, bireysel özgürlüklerin olmadığı bir dünyayı konu edinir. Winston, romanın ana karakteri, otuz dokuz yaşlarında sıradan bir karakterdir ve yaşadığı dünyadan bezmiş biridir. Partinin çıkarlarını korumak için geçmişin sürekli olarak değiştirildiği yer olan Doğruluk Bakanlığı'nda çalışır. Fakat Winston olup biten tüm yalanların farkındadır, çünkü yalanları gerçeğe çeviren odur. Bu durumda, onun, Büyük Birader yönetimindeki Okyanusya hükümetine karşı nefret dolu olmasının sebebidir. Winston'ın bu hoşnutsuzluğunun vardığı son nokta isyan etmek olur. İsyanı ilk adımı ise bir günlük satın alıp tutmaya başlayarak atar. Yapılan bu eylemin adı Düşünce Suçu'dur ve cezası ölümdür. Düşünce suçu, hükümete karşı yapılan tüm kötü eylemlere verilen genel bir isimdir. Winston ise birçok düşünce suçu işlemektedir ve er ya da geç yakalanacağını bilincindedir. Yakalanma korkusu, Winston'ı oldukça temkinli davranmaya zorlar. Çevresindeki herkesi partinin bir ajanı gibi görür. Özellikle onunla aynı binada çalışan ve sürekli onu izleyen işçi bir kızdan şüphe duymaktadır. Şüpheli kişiliğinin yanında, Winston geçmişle de çok yakından ilgili bir tavır sergilemektedir ki, bu geçmiş Okyanusya'nın diktatör bir rejimin eline geçmeden önceki özgür zamanlarına aittir. Bu yüzden tekrar aynı eskici dükkânına gidip bir cam küre alır ve bu da ayrı bir suç teşkil eder. Bu sırada yine iş yerindeki aynı kız tarafından takip edildiğini görür.

Bir gün yine isteyken onu takip eden kız, Winston'ın eline gizliden “*Seni seviyorum.*” yazan bir not ilişirir. Notu aldıktan sonra, Winston ve Julia buluşmak için bir plan yaparlar ve görüşüp gizli bir aşk yaşamaya başlarlar. Bu gizli aşk da hükümete karşı başka bir isyan niteliği taşımaktadır. Bir süre gizlice görüşerek aşklarını sürdüren çift, Winston'ın not defterini aldığı eskici dükkânının üst katını kiralamasıyla, dış dünyadan uzakta bu aşklarını yaşamaya başlarlar. Daha sonra çift, O'Brien isminde biriyle tanışır. O'Brien da kendinin başka bir isyancı olduğunu söyler ve onları evine davet eder.

O'Brien partinin bir ajanıdır ve görüldüğü gibi biri de değildir. Winston'a bir yoldaş olarak görünen O'Brien, aslında onun işkencecisi, terbiyecisi olacaktır.

¹²¹Parakos, Agm., s.38

O'Brien evinde, isyancıların kitabı olduğu söylenen bir kitabı okumaları için onlara verir. Kitabı alarak gizli odalarında okumaya başlayan çift, kısa bir süre sonra Düşünce Polisi tarafından yakalanır.

Onları ihbar eden antikacıdır ve görüldüğünden farklı olan bir diğer kişidir. Winston ile sohbet etmeyi seven, ona istediklerini temin eden bu yaşlı adam da aslında düşünce polisinin bir üyesidir. Winston ve Julia'yı ihbar edip yakalattıktan sonra yapacağı iş, antikacı dükkânında durup yeni kurbanını beklemek olacaktır. Yazarın bu noktada belirtmek istediği ise totaliter bir devlette kimseye güvenilemeyeceği, kimsenin dost olarak görülemeyeceğidir.

Sevgi Bakanlığına götürülen Winston ve Julia, burada birbirlerini bir daha göremezler. Sevgi Bakanlığında kaldığı süreçte ise romanın asıl çarpıcı bölümleri başlar. Burada O'Brien tarafından işkence edilerek iyileştirilmeye tabi tutulan Winston, partinin üstünlüğünü ve kurallarını kabul etmeye zorlanır.

Çünkü ne Büyük Birader ne de O'Brien onun partiye olan ihanetini affetmeyecektir. Sevgi Bakanlığının binlerce kapalı odasının birinin içinde tutuklu olan Winston'a, O'Brien'in yetkinleştirme dediği süreç boyunca söyledikleri son derece anlamlıdır:

“Sen bir yanlışsın. Silinmesi gereken bir lekesin.”.¹²²

“İçindeki her şey ölmüş olacak. Sevgi, arkadaşlık kurabilme yeteneklerin, yaşama sevincin yitmiş olacak, gülmeyeceksin, merak duymayacaksın, cesaret gösteremeyeceksin, onur duyamayacaksın. Bomboş olacaksın. Seni boşaltıp yerine kendimizi dolduracağız.”.¹²³

Bu sözleriyle komünizmin veya totalitarizmin özünü temsil eden O'Brien, ideolojilerinin kurbanlarının beynini yıkar ve içlerini bir bir boşaltır. Stalin dönemi Rusya'sında, Stalin ve yandaşları kendilerine karşı gelenleri nasıl hapse attırıp zorla suçlamaları kabul etmelerini sağlamış ve sonrasında da öldürmüşseler, O'Brien da romanda aynı şeyi yapar.

¹²²Orwell, 1984, s.223.

¹²³Orwell, 1984, s.224.

İşkence süresince partinin üstünlüğü anlatılır ve ondan ne istendiği Winston’a zorla kabul ettirilmeye çalışılır. Son olarak da Winston herkesin içine korku salan 101 no’lu odaya götürülür. Burada en büyük korkusuyla yüzleşen, içinde farelerin bulunduğu bir kafese kafası sokulacağı söylenen Winston her şeyi itiraf eder. Böylece O’Brien tarafından tamamen iyileştirilen Winston, mevcut düzeni ve partinin üstünlüğünü kabul etmiş bir şekilde, özgür bırakılır. Ruhunu esir bırakan Winston’ın artık bedeni özgürdür.

“Özgürlük iki kere ikinin dört ettiğini söyleyebilmektir”¹²⁴ diyen Winston, gördüğü işkenceler neticesinde iki kere ikinin beş olduğunu içtenlikle kabul etmiştir. Parti emeline ulaşmıştır, zira Winston artık yaşayan bir ölüdür. Ekim Devrimi sonrası Rusya’sını resmeden bu manzara sanıldığı gibi sadece bir abartıdan ibaret değildir. Çünkü devrim sonrası güçlenen Komünist Parti liderleri, emellerine ulaşmak adına onbinleri sürgüne göndermiş, işlemelikleri suçları işkence yoluyla onlara kabul ettirmiş ve nihayetinde de hemen hepsini öldürmüşlerdir.¹²⁵ Tarihin kaydettiği bu gerçekleri Orwell de, O’Brien aracılığıyla bizlere aynen aktarır:

“Daha sonraları, yirminci yüzyılda totaliterler vardı. Alman Nazileri ve Rus Komünistleri. Ruslar doğru yoldan ayrılanları, Engizisyon’dan daha şiddetli cezalandırdılar. Geçmişteki yanlışlardan öğrenmişlerdi; şehitler yaratılmamalıydı. Kurbanlarını mahkeme önüne çıkarmadan önce insanlık onurlarını öldürüyor, aç bırakarak, işkence ederek tüm dirençlerini kırıyorlardı. Sonuçta kendilerine ne söylenirse kabul ediyorlar, birbirlerini ele veriyor, birbirlerinin ardına gizleniyor, acıma dileniyorlardı.”¹²⁶

Yazar, tüm bu işkenceler, ölümler ve propagandaların arkasındaki isim olarak gördüğü Stalin’i ise Büyük Birader karakteri ile romanına katar. Kasvetli Okyanusya’yı yöneten totaliter Parti’nin başında Büyük Birader bulunmaktadır. Büyük Birader bir figürdür zira duvarlarda asılı posterlerinin dışında roman boyunca hiçbir varlığı bulunmamaktadır. Ancak bu poster de, birçokları gibi, Büyük Birader rejiminin,

¹²⁴Orwell, 1984, s.76.

¹²⁵Werth, Age., s.21.

¹²⁶Orwell, 1984, s.222.

vatandaşlarının yüreğine korku salarak toplumu denetim altında tutmak için kullandıkları bir propaganda yöntemidir. Bir diğeri ise, “*BÜYÜK BİRADER’İN GÖZÜ SENDE*” sözüdür, insanların içine korku salan sloganların en meşhurdur ve her posterin altında yazılıdır. Bunun dışında insanları kontrol altında tutmak ve suçlu olanları da yakalamak için Parti, daha birçok değişik yöntemler kullanmaktadır. Zaman zaman evlerin pencerelerini denetlemek için gezen helikopterler, ebeveynlerini ihbar eden çocuklar, gizli ajanlar da bunların bir parçasıdır.

Orwell’in üzerinde durduğu toplumu kontrol etme yöntemlerinin en göze çarpanıysa yenikonuş adı verilen Okyanusya’nın yeni dilidir. Bu yeni dilin kelime hazinesi ve yapısı çok zayıftır ve gün geçtikçe de bu yönde ilerlemek adına çalışmalar yapılmaktadır. Çünkü kelime sayısını azaltıp cümle yapısını basitleştiren parti, böyle yaparak insanları düşünmeye iten, onları isyana ya da mevcut durumlarını herhangi bir şekilde sorgulamaya iten kelimeleri kalıcı olarak dillerinden çıkartmayı hedeflemektedir. Dili zayıf olanların, düşüncelerinin de zayıf olacağını vurgulayan yazar, hemen her rejimde dili kullanarak halkı kandıranlara karşı dile sahip çıkmanın önemini anlatmaktadır. Benzer bir dil oyununu Hayvan Çiftliği’nde sergileyen liderlerin, neticede yönetimdekileri nasıl uyuttuklarını anlatmış olan yazar, bu romanında da özgür düşünce ve eylem için dilin ne kadar önemli olduğunu hatırlatmadan edememiştir.

Düşünce eylemlerinin suç sayıldığı Okyanusya’da bir yasak da cinselliğe getirilmiştir. Parti aşk, sevgi vb. her türlü duyguyu ve isteği yasaklamıştır ve tek sevgi Parti’ye ve dolayısıyla Büyük Birader’e olan sevgidir. Bunun dışında cinsellik sadece nüfusun devam etmesi için gerekli olan bir olgudan başka bir şey olamaz. Bu durumun kaçınılmazı olarak Parti, aile yapısına da müdahale etmiştir.

Okyanusya ülkesinde bilindik tarzdan bir aile yapısı yoktur. Aile sadece toplumun devamını sağlamakla yükümlüdür. Akrabalık ilişkileri bulunmaz. Ailedeki çocuklar ise parti tarafından yetiştirilirler; partiye karşı olanları ihbar etmeleri yönünde eğitilirler. “*Evliliğin tek amacı, Parti’nin hizmetine verilecek çocuklar üretmektir*”¹²⁷ diyen Winston, bizim için durumu özetlemiş olur. Sevgi, sadakat gibi duyguları silinmiş, işlemez hale getirilmiş bu aileler,¹²⁸ partinin mutlak hâkimiyeti için gerekli,

¹²⁷Orwell, 1984, s.63.

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te betimlendiği üzere bilinçsiz ve bencil toplumu yaratmaları için temel ve önemli bir adımdır. Özellikle sosyalizmin acil kalkınması için Marksizm'in temel görüşlerinden biri olan çalışma zorunluluğu¹²⁹ neticesinde sanayiye önem verilmesi süresince Rusya'da, yetişkin çocuk ve özellikle kadınların da¹³⁰ iş kollarına dâhil edilmesiyle hemen her alanda çalıştırılmaya başlanmış, böylece aile yapısı bozulmuş, milletin birliği azalmış tek düşünceleri geçim derdi olmuştur. Bu da halkı olup bitenden uzak tutup pasif bir hale getirmiştir.

İnsanları kontrol için değişik yöntemlere başvuran partinin kullandığı üç cümle ile Orwell, aslında totaliter rejimlerin amaçlarını özetler. Birbirleriyle çelişen bu üç söz, partinin bir bakanlık binasında büyük harflerle ve kocaman puntolarla yazılı durmaktadır:

“SAVAŞ BARIŞTIR.
ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR.
BİLGİSİZLİK KUVVETTİR.”¹³¹

Romana ve dolayısıyla Okyanusya ülkesinde olanlara bakıldığında bu üç sözün mantıken çelişiyor olsa da, aslında partinin amaçları adına çelişmediği net bir şekilde görülür. İsmine ters olan bu kurumlardan Sevgi Bakanlığı, ismine bakıldığında şefkat ve merhametin merkezi olması beklenirken korkunun yeri olarak karşımıza çıkar. Eğer bir suçlu değilseniz, hiç penceresi olmayan bu sevgi bakanlığının yakınından bile geçmek imkânsızdır. Zira bu yerin asıl görevi suçlulara işkence etmek, onları cezalandırmak, beyinlerini yıkamak ve sonunda da ya serbest bırakmak ya da buharlaştırmaktır, yani öldürmek. Orwell'in öldürmek yerine buharlaştırmak kelimesini seçmesi tartışılabilir bir durumdur. Romana göz attığımızda suçlulardan geriye hiçbir kayıt, iz, ceset kalmaması buharlaştırmak kelimesinin tercihini az da olsa açıklamaktadır. Ancak eserin hemen II. Dünya Savaşı sonrasında yayımlanmış olmasına bakarsak eğer, Yahudileri fırınlarda

¹²⁸Bulaç, Age., s.91.

¹²⁹Bulaç, Age., s.69.

¹³⁰Bulaç, Age., s.93.

¹³¹Orwell, 1984, s.11.

yakıp küllerini savuran Alman diktatörü Hitler ve yandaşları Nazileri hedef aldığı, gayet tabi, kabul edilebilir.¹³²

Eserin ana karakteri ve anlatıcısı Winston ise Orwell'in totaliter rejimlere bakış açısını yansıtır. Onun bir defter olarak başladığı başkaldırı, bir dizi eylemle devam eder. Yazar, ana karakterinin bu isyanının nereye varacağı konusunda artık bizleri merakta bırakmaktadır. Bu isyan bir zaferle mi bitecek, yoksa sonu hüsrana mı olacak? Başka bir deyişle, diktatörlük mü kazanacak yoksa özgürlük mü? İşte yazarla birlikte herkes bu sorunun cevabını merakla beklemektedir. Not tutmak isteyen Winston'ın iki amacı vardır. İlk amacı dünyada olup bitenleri hatırlamaktır, çünkü geçmişi sürekli değiştiren parti dünyanın gerçeklerini de değiştirmektedir. Öyle ki Bin Dokuz Yüz Seksen Dört dünyasında bireylerin hafızaları çok zayıftır ve parti tarafından kontrol edilebilmektedir. Yazmasındaki ikinci amaç ise daha basittir. Yaşadığı sürece olanları ve partinin yaptıklarını yazarak gelecek nesillerin okumasını ummaktadır. Bu ikinci amaç, belki de, Orwell'in Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'ü yazmasındaki amaç ile aynıdır.

Doğruluk Bakanlığının ferdi bir çalışanı olan Winston, Julia'ya göre daha ürkektir. Çünkü bizzat geçmişi değiştirmekle görevli Winston işinden dolayı partiden daha çok korkmaktadır. Zira çalıştığı yerin kayıtlarında binlerce suçlu silinip gitmiştir; hem kâğıt üzerinde hem de gerçek hayattan:

“Adları sicillerden silinir, o güne dek tüm yaptıkları kayıtlardan silinir, bir zamanlar var oldukları yadsınır ve sonra unutulurdu. Böylece ortadan kaldırılanlara, yok edilenlere genellikle buharlaştı denirdi.”¹³³

Vatandaşları üzerinde mutlak hâkimiyet kurmak isteyen totaliter rejimlerin başvurduğu bir yöntem de onların hafızalarına müdahalenin yollarını araştırmaktır. Bu yöndeki en etkili yöntem ise muhakkak ki geçmişe dair kesin olan yazılı kaynaklarla oynamaktır. İnanması zor görünen romandaki bu tarihi değiştirmek işi maalesef ki gerçektir. Yaptıkları işi “*tarih mühendisliği*”¹³⁴ olarak adlandıran bu kişiler ise,

¹³²Bulaç, Age., s.115.

¹³³Orwell, 1984, s.26.

Noam Chomsky; Terörizm Kültürü: A.B.D terörü, çev: Taha Cevdet, Pınar Yay., 2. bs., İst., 2000, s.10.

¹³⁴Chomsky, Age., s.9.

Orwell'in yazdığının aksine komünist değil kapitalist bir ülkenin yönetiminde bulunan kişilerdir.

Komünizm rejiminin hüküm sürdüğü Rusya'yı ve beraberinde diğer rejimleri de Hayvan Çiftliği ile başarılı bir şekilde yeren yazar, Bin Dokuz Yüz Seksen Dört ile başarısını ve çarpıcı yergilerini de doruğa taşımış olur. Bu kez tek hedefi vardır; totalitarizm. İnsanlara barış, eşitlik ve refah getireceğini iddia eden Sovyet mitinin ve benzer totaliter devletlerin, teknolojiyi de kullanarak insanları nasıl katlettikleri ve köleleştirdikleri abartılı ancak isabetli bir dille eleştirilir. Yazarın, günümüz dünyasına bakışındaki başarılı öngörülerini bir sonraki başlıkta daha detaylı irdelleyeceğiz elbette. Benzer şekilde dünya gerçeklerinin çarpıtılarak amaçlarına uygun verildiği, bir takım propagandalarla sıradan insanların sistematik olarak suistimal edildiği ironiler, yazarın bir diğer başarılı eseri olan Hayvan Çiftliği'nde kullandığı türdendir. Ancak bu kez çiftlikteki hayvanların maceraları komik bir şekilde değil, gerçek insanların sorunları, gerçekçi ve ciddi bir dille anlatılmaktadır.

Yaşamı boyunca Hitler, Stalin ve Mussolini'nin iktidara gelişini görmüş olması, Orwell'in romanındaki totalitarizm karşıtı yergilerinin temelini ve nedeni oluşturduğu açıktır. Yönetimleri süresince topluma eziyet eden, birçoğunu da öldüren bu liderler özünde tamamen karanlığa boğulmuş kişilerdir ve yazarda yaşamı süresince bunlara bizzat şahit olmuştur. Bu yüzden Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te yazar, diktatör liderlerin toplumundaki her bireyin hareketlerini, duygularını ve hatta düşüncelerini kontrol etme eğilimlerini irdeler. Bir ülkenin hem siyasi hem askeri gücünü tekelinde bulunduran bir kimsenin, bu rejimini sürdürmek ve korumak adına, kaçınılmaz olarak tek-tip bir yaşam düzeni kurması romanın ana temasıdır. Bu düzeni kurmak içinde hukukileştirilmiş cinayetler planlayan ve sürekli bir tutuklanma korkusuyla vatandaşını denetim altında tutmak ise eleştirilerin odağındadır. Orwell'in kendine has tarzıyla işlediği Bin Dokuz Yüz Seksen Dört de en az Hayvan Çiftliği kadar amacına ulaşmıştır. Diktatör liderlerin ihtirasları yüzünden dünya savaşlarına ve soğuk savaşa şahit olmuş ulusların kaderini gören yazarın bir uyarı niteliği taşıyan bu eseri, günümüzde hala önemini korumaktadır. Zira çağımız Bilim Çağı'dır ve teknoloji hiç olmadığı kadar savaş taraftarlarının emrinde ve denetimindedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. ESERLER VE GÜNÜMÜZ

Çalışmamızın bu başlığa kadar olan bölümlerinde söz konusu yazarlar ve eserlerini inceledik. Kısaca hayat hikâyelerine ve incelediğimiz eserlerindeki üslûplarına değindik. Ayrıca eserlerin karakterleri, olay örgüleri, zaman ve mekân çözümlemeleri üzerinde durup birbirleriyle karşılaştırdık. Son olarak ise eserlerdeki toplumsal yergilere detaylıca değinmeye çalıştık. Ancak buraya kadar yazdıklarımız, bu romanları okuyanların az çok muktedir olacakları meselelerdir. Oysa bizce önemli olan, eserlerdeki toplumların ve insanların eleştirilere maruz kaldıkları olayların günümüzde de var olup olmadığıdır. Eleştirilen bu olaylar, yazarları gibi geçmişte mi kalmıştır acaba? Yoksa aynen veya bambaşka bir şekilde hala günümüzün de problemleri midir? Diğer bir deyişle, tarih tekerrürden ibaret midir değil midir, bunun sorgusunu yapmaya çalışacağız.

Zaten bu çalışmamızın asıl önemi, dünyaca kabul görmüş yazarların da yüzyıllardır eserlerinde konu edindikleri gibi, günümüz toplum ve uluslarının çıkar çatışmaları, mikro-milliyetçilik ve yönetim anlayışları ve bunun insan davranışları ile eğitime olan etkilerini bugüne kadar yapılan çalışmalardan farklı bir bakış açısıyla ele almakta olmasındadır diye çalışmamızın başında belirtmiştik.

Söz konusu, tarihsel olayların günümüze olan yansımaları ve günümüzdeki varlıkları olunca Karanlığın Yüreği ile başlamanın doğru bir karar olacağını düşündük. Maalesef incelediğimiz eserler içerisinde en eski tarihe sahip olan bu kısa romanın yerdiği emperyalizm, günümüzdeki en sıcak gelişmelerden biridir hala. Conrad'ın Avrupa kıtasından kalkıp dünyanın başka bir karasındaki fildişi vb. zenginlikleri sömüren, oradaki yerli halka türlü cefalar çektiren ve bunu da masumca bir uygarlık ithalatı serüveni olarak tanımladıkları Avrupalıyı eleştirdiği romanı bugün hala geçerliliğini korumaktadır. Üstelik ne sömürü amacı ne de bahanesi değişmiştir. Karanlığın Yüreği'nin yazıldığı 1890'lı yıllardan günümüz 2009 yılına kadar, bir asırdan biraz daha fazla bir zaman geçmesine rağmen değişen tek şey isimler olmuştur. Çalışmamızın amacından sapmaması adına kişi, kurum vb. öğeleri yıpratıcı, yanlış ifadeler kullanmaktan kaçınmaya çalışacağız ve mümkün olduğunca iddialarımızı doğrulayacak güncel kaynaklara yer vermeye özen göstereceğiz. Zira amacımız yanlış yorumlar yapıp suçlamalarda bulunmak değil, sadece eserlerdeki yergilerin günümüzde de olan ilgilerini net bir şekilde ortaya koyabilmektir.

Conrad, eski bir buharlı gemiyle aylarca süren yolculuğunun neticesinde, uygarlığın temsilcisi olarak tanımladığı Kurtz isminde bir istasyon şefinin çevresindeki yerli halka karşı bireysel olarak gerçekleştirdiği zalimlikleri anlatmış ve bizzat şahit olduğu vahşeti kitabında bize anlatmıştı, bundan yaklaşık bir yüzyıl önce. 19. yüzyılın sonlarına doğru kendini uygar gören Avrupalının karanlık yüzünü ortaya çıkaran yazar, bu eseriyle dünya klasikleri arasında kendine iyi bir yer edinmiştir. Afrika karasında gerçekleşen bu zulmü okuyan bizler ise hayrete düşerek; balta girmemiş ormanların olduğu, fildişinin en kıymetli metalden sayıldığı, kendini medeni gören o eski Avrupalıların bulunduğu zamandan çok ilerilerde olduğumuz için şükrediyoruz. Çevremize baktığımız da bu bahsedilenlerden hiçbirini görmek mümkün değil artık. Avrupalı ise ortaçağ karanlığından tamamen kurtulmuş ve günümüz toplumlarının en gelişmiş uygarlıklarından biri belki de en gelişmiş olmuştur. Bilimin ve beraberinde teknolojinin akıl almaz bir hızla geliştiği, insanlık tarihinin en aydınlık döneminde olduğu bu 21. yüzyıl bilgi çağında, acaba Conrad'ın romanı ve onun gibi eserlere gerek var mıdır?

Çok değil bundan 15-20 yıl öncesine baktığımızda S.S.C.B'nin yani bugün ki adıyla Rusya'nın, dağılmasıyla soğuk savaş dönemi sona ermiş ve sömürge durumunda olan birçok Asya ve Afrika ülkesinin bağımsızlıklarını elde ettiklerine şahit olmuşuzdur. 1990'larda, yani 1890'dan tam bir asır sonrasında, bağımsızlığını kazanan bu ülkeler yeryüzünde hala sömürgeciliğin var olduğunun birer kanıtıydı. II. Dünya Savaşı sırasında şekillenen ve devamındaki soğuk savaş dönemiyle günümüze kadar varlık gösteren bu trajik durumun, az da olsa anlaşılabilir bir yanı vardır. Ancak Conrad'ın eseriyle birebir örtüşen bir durumun bugünde yaşanması, eserinde müteakibinde daha anlaşılır bir durumdur ama katıyen kabul edilebilir değildir. Binlerce kilometre öteden, okyanus aşırı bir ülkeden gelip başka bir ülkeye özgürlük getirmek yahut da demokrasi aşılama¹³⁵ bahanesiyle, orayı işgal edip doğal zenginliklerini sömürmek, halkını öldürmek sanıyoruz ki aklımıza bazı tanıdık çağrışımları getiriyor. Ve sınır komşumuz Irak'a baktığımız da maalesef bu çağrışımların şiddetini daha da duyumsayabiliyoruz. Joseph Conrad'ın 110 yıl önceki Kongo'sunun yerli halkının yerini, şu an Irak halkı almıştır ne yazık ki. Kurtz'un yerinde, başrolde ise Amerika Birleşik Devletleri ordusu

¹³⁵Muhsin Salihoğlu, "ABD, Medya ve Üniversite Sistemi", *Ürün Sosyalist Dergi*, Sayı:13 Mayıs-Haziran 2003, URL: <http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=224>, (Erişim Tarihi:27.04.2009)

bulunmaktadır. Romanda kahramanca bir görev olarak nitelendirilen Afrika'ya uygarlık götürme bahanesinin yerini ise bu kez Ortadoğu'ya demokrasi götürme bahanesi almıştır. Kongo'daki zulmün nedenini oluşturan fildişinin yerinde ise günümüzün en önemli değerlerinden olan petrol vardır.¹³⁶ Kısacası isimler, araçlar, mekânlar değişmiştir ama hikâye aynı kalmıştır. Yine sömürgeci bir devlet, sömürülen bir ülke ve doğal zenginlikleri yüzünden değerlerine saygı gösterilmeksizin katledilen yerli bir halk.

Bu olaylar neticesinde, yüzyıl öncesinin gerçeklerini yansıtan romana¹³⁷ baktığımızda, bugünün gerçeklerine de aynı şekilde ışık tuttuğunu görürüz. Gerçekten de A.B.D günümüzün en gelişmiş ve günümüz medeniyetleri üzerinde etkili konuma sahip bir ülkesidir. Kuralları ve kanunlarıyla dünya kamuoyunda saygın bir yere sahiptir. Aynı şekilde Irak halkı, her ne kadar Afrika'nın yamyam halkı ile kıyaslanmayı hak etmeyecek kadar onlardan ileri de olsalar, netice itibarıyla üçüncü dünya ülkesi ve haliyle bu ülkenin üçüncü sınıf insanları olarak kabul görmektedirler. İşte kültürleri arasındaki bu uyumsuzluk, A.B.D için bir farklılık değil, bir eksiklik olarak kabul edildiğinden olsa gerek demokrasi, Marlow'un deyimiyle uygarlık, götürmek adına Irak'ı işgal etmiştir. Ne yazık ki Irak'a gelen tek medeniyet emsali, en son teknoloji silahlar olmuştur; onlardan geriye ise neden oldukları binlerce ceset ve moloz yığınına dönmüş koca bir ülke kalmıştır. Acıdır ki, 1890'lar ile 2000'lerin dünyasında aynı olaylar yaşanmıştır. Fakat bu kez yaşanan vahşet, Kurtz'un, evinin önündeki birkaç kazığa astığı yerlilerin kafatasından çok daha öteye gitmiştir. Her zaman, günümüzden daha ilkel olarak değerlendirdiğimiz geçmişte, işçi olarak köle gibi çalıştırılan, kırbaçlanan ve zor koşullar altında ölüme terk edilen yerlilerin yerini daha modern günümüzde daha barbar işkenceler almıştır. Kadın-erkek, yaşlı-çocuk demeden, bizim burada elimizin yazmaya cüret edemediği, insanlık dışı her türlü işkenceyi, aşağılamayı, küfrü yapan ve bunların karşısında bir kahraman gibi durup kameralara poz verenler, elbette ki romana da sadık kaldıkları üzere kendini dünyanın en medeni toplumu addedenleridir. Ölmek üzereyken yaşadığı ve yaşattığı karanlığı fark eden Kurtz'un son sözleri "*Horror! Horror!*" (Dehşet! Dehşet!) olurken, günümüz Kurtzlarının yaptıkları

¹³⁶Salihoğlu, Agm., URL: <http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=224>, (Erişim Tarihi:27.04.2009)

¹³⁷Moran, Age., s.85.

barbarlıklara karşın son sözleri kameralar karşısındaki “Smile!” (Gülümse) klişeleri olmuştur.

Peki, neden gelişmiş ülkelerin insanı gelişmemiş ülkelerin insanını çiğneyip bir köşeye attı? Belçikalı şirket Kurtz’dan bunu mu istemişti, A.B.D yönetimi askerlerinden bunu mu istemişti? Muhtemelen hayır!

Belçika şirketinin Kongo’ya gitmesinde tek bir neden vardı: fildişi. A.B.D’nin ise Irak’a gitmesinde bir neden daha vardı: petrol.¹³⁸ Ortadoğu bölgesindeki ülkelere hâkim bir noktada bulunmak, bölge üzerindeki uyuşturucu trafiğini kontrol etmek vs. gibi ikinci, üçüncü... nedenleri¹³⁹ saymak mümkün olabilir ancak başta da belirttiğimiz gibi bizim çalışmamız doğrultusundaki yegane amacımız eserlerin günümüz olayları ile olan ilişkilerini aşık bir şekilde gösterebilmektir. Zira her türlü oyunun geçmişteki benzerlerine göre daha büyük oynandığı günümüzde bir işgalin ardında yatan tek nedeni petrole indirgemek yanlış olacaktır. Fakat petrolü de küçümsemek başka bir yanlış olur. Çünkü yazarın zamanının aksine, bugünün gerçekleri sadece bir kitapta anlatılanlardan ibaret değil. Irak’a demokrasi götürme maskesinin ardında yatan petrol gerçeğini ve diğer nedenleri gazeteler ve dergiler, sıkça belgeleriyle birlikte ortaya koymuştur. Bu çarpıcı ve açıklayıcı haberlerden bazı kısa alıntılara yer vermek, şu noktada, sanırız yerinde bir karar olacaktır:

“Dünya silah ticaretinde Amerika’nın payının % 35 olduğu düşünülürse, ... Amerika’nın silah harcaması Çin ve Rusya’nın toplamının üç katı. Bütün bunlar çıkan savaşların, başlatılan işgallerin tesadüfî ve iyi niyet girişimi olmadığının açık bir kanıtı.”

“Bugün de durum pek farklı değil (*Karanlığın Yüreği’ne atıfta bulunarak*). Dünyanın büyük çoğunluğu ya ekonomik ya da askeri olarak işgal altında. İşgalin başını ise kitaplara, filmlere, skandallara konu olan amerikan ordusu çekiyor.”¹⁴⁰

¹³⁸Chomsky, Age., s.196.

¹³⁹Chomsky, Age., s.34.

¹⁴⁰G.Göksal, “‘Karanlığın Yüreği’ ve değişmeyen sömürgeci zihniyet”, *Milli Gazete*, 22 Haziran 2007, URL: <http://www.milligazete.com.tr/makale/karanligin-yuregi-ve-degismeyen-somurgeci-zihniyet-97123.htm>, (Erişim Tarihi:28.09.2009)

“Başkan George Bush, Bush Exploration/Arbusto Petrol Şirketi’nin kurucularından.”

“Ve ABD yönetiminin 2 numaralı ismi, Başkan yardımcısı Dick Cheney. 1991 Körfez Savaşı sırasında Baba Bush’un Savunma Bakanı olan Cheney de, enerji ve petrol konularında uzman bir isim. Cheney, Halliburton Enerji Şirketi’nin eski CEO’su.”.¹⁴¹

“Amerika ekonomi üzerinde yaşayan bir devlettir. Temelleri NASDAQ, NYSE ve Petrol Şirketleri’ndedir.”.¹⁴²

Haberlerin devamı en az bu alıntılar kadar çarpıcı detaylar içeriyor, ancak sanıyoruz ki buraya kadar olanlar Karanlığın Yüreği-Afrika ile A.B.D-Irak arasındaki ürkütücü benzerliği görmemiz açısından yeterince açık ve net olmuştur. Gazete ve televizyonların yayınladıkları işkence fotoğrafları karşısında *ürkütücü* kelimesi son derece yetersiz kalıyor ama sömürgeciliğin gerçek yüzü maalesef budur.

Açıklaması ne olursa olsun, sömürgecilikte sonuç yıkımdır. Üstelik bu sadece maddi değil manevi yıkımı da beraberinde getirir. Yakınlarının, akrabalarının kötü muamelelere maruz kaldığı, işkence edildiği, çoğu zamanda gözleri önünde öldürüldüğünü gören bir nesil acaba hangi duygularla içerisinde? Hissiyatını kaybetmiş bu nesil hangi duygularla büyüyecektir? Kuşkusuz cevapların tümü olumsuz yanıtlar içermektedir ancak bilinmeyen kısım, bu kötü duyguların şiddetindedir. Benzer nedenlerle, yine aynı olayların yaşandığı diğer Asya ülkelerinde de durum farklı değildir. Yaşantıları altüst olmuş, ruhen çökmüş insanlar, dünyanın diğer bir ucundan gelip onların üzerlerine kâbus gibi çöken bu gücün yaptıklarını anlamlandıramamaktadırlar. Zaten her şeye sahip bir güç onlardan ne isteyebilirdi ki? Yazık ki bu sorunun cevabı basitliğinde yatıyor: sadece biraz daha güç.¹⁴³

¹⁴¹M.Aşçıoğlu, “Öyle bir tezgah ki!”, ntvmsnbc.com, 15 Şubat 2009, URL:<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/201829.asp>, (Erişim Tarihi:28.09.2009)

¹⁴²Yamaç Kona, "Obama ve Şirketler Oligarşisi", *Politika Dergisi*, Sayı:10 Aralık 2008, ss.42-43.

¹⁴³Chomsky, Age., s.8.

Karanlığın Yüreği'nde Kurtz'u Kongo'ya gönderen şirket yöneticilerinin tek istekleri, oradaki doğal zenginlikleri çok ucuza kendi ülkelerine taşıyıp haksız ve bol kazanç elde etmektir. Ancak gönderdiği Kurtz vb. kişiler uygar dünya kurallarının var olmadığı bu yerde, kendilerini kaybederek içlerindeki tüm karanlıkları dışa vurmuştur. Aynı şekilde Irak'taki petrolü çok ucuza kendi şirketlerine taşıyarak başka bir haksız kazanç elde etme peşinde koşan, A.B.D'nin söz sahibi kişileri savaş istemişlerdir. Neticede oraya gönderdikleri askerler de tıpkı Kurtz gibi, kurallardan yoksun kalınca içlerindeki bütün barbarlık hislerini doyuma ulaştırmak adına bir insanlık dramına imza atmışlardır. Yerli halkta, ömürleri boyu unutamayacakları derin psikolojik yaralar açan askerler, bir ülkeyi baştan aşağı yok ettikleri gibi, halkının da tüm fiziksel ve psikolojik davranışlarını bozmuştur. Türkiye Psikiyatri Derneği başkanı Dr. Şeref Özer şöyle diyor: *“Savaş, çeşitli ruhsal bozuklukların oluşmasına, bireyde şiddet ve saldırganlık davranışlarında ciddi artışa, insani değerlerin kaybedilmesine, bireyin kendine ve topluma yabancılaşmasına, gelişmekteki yeni kuşakların kişilik gelişimi üzerinde olumsuz ve kalıcı değişikliklere neden olmaktadır.”*¹⁴⁴

Emperyalizmin neden olduğu bu savaş sadece oradaki halkı etkilemekle kalmamış, aynı zamanda sömürgeciliğin askerlerini de etkilemişti. Tıpkı şirketin kahramanı Kurtz gibi, ülkesinde savaşın kahramanı olarak görülen askerlerin de sonu halüsinasyonlar ve ölüm olmuştur:

“Joseph Dwyer, ... Iraklı çocuk Ali'yi kucağında taşıırken çekilen fotoğrafıyla ABD'lilerin sembolü oldu. Fotoğraf, ordunun propaganda aracı haline gelirken, Dwyer kahraman ilan edildi... Ancak, görev süresi bitip ülkesine döndüğünde bambaşka biriydi. Birçok çatışmaya girmiş, arkadaşlarının parçalanmış cesetlerine tanıklık etmişti. Savaştan sonra, önce dindar oldu. Sonra karamsarlığı arttı, alkolik ve esrarkeş oldu... Yolun ortasında bir bomba paketi gördüğünü söylüyordu. Ama gördüğü sadece halüsinasyondur. Birkaç ay sonra da sağa-sola ateş etmeye başladı... Travmatik davranış bozukluğu teşhisi konan Dwyer, geçtiğimiz günlerde,

¹⁴⁴Anadolu Ajansı, "Savaş en çok çocukları vuruyor", ntvmsnbc.com, 8 Ocak 2009, URL:<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/471168.asp>, (Erişim Tarihi:28.09.2009)

31 yaşında, aşırı dozda ilaç olarak ve bilgisayar temizlemede kullanılan gazı soluyarak intihar etti.”¹⁴⁵

Elektrik bulunalı daha on yıl bile olmamıştı, benzinle çalışan ilk otomobilin henüz üçüncü yılıydı, savaş tanklarının, uçakların vb. modern dünyamıza ait birçok şeyin daha adı bile yoktu; yıl 1890’dı ve Joseph Conrad adında biri, Afrika’da yaşanan insanlık dışı manzaraları anlatacağı eserindeki olaylara tanık oluyordu. Yaklaşık 9 yıl sonra ise bu yaşadıklarını, belki de insanlık tarihinin bir daha görmesini istemediğinden olsa gerek, kaleme aldı. Çünkü yazara göre insanları uyarmak lazımdı ve bunu bir kitap yazarak gerçekleştirmeye çalıştı. Şimdi ise yıl 2009 ve eserin ilk yayımlandığı zamandan bugüne tam 110 yıl geçti. Sömürgeciliğin açgözlülüğü, bu geçen zaman içerisinde doymak bilmedi. Gördüğünü anlamaktan, duyduğunu yorumlamaktan aciz günümüz insanının ise, belki de yaşananları kendisine anlatıp yorumlayacağı *Karanlığın Yüreği* gibi eserlere, bugün her zamankinden daha çok ihtiyacı var.

Conrad’ın sesi Marlow, ülkesi insanlarını kastederek “*Onları aydınlatmak için özel bir istek duymuyordum*”¹⁴⁶ diyordu, fakat gene de bunu denedi. Tıpkı onun gibi ama isteyerek, insanlarını aydınlatmayı, yaşadıkları dünyada olup bitenleri daha net anlayabilmelerini sağlamak için kalemine sarılan bir diğer İngiliz yazar da Orwell’di. Conrad’ın aksine o, sömürgeciliğin yanında insanlığın ayaklar altı edildiği iki de dünya savaşı yaşamıştı. Sebep *Karanlığın Yüreği*’ndekinden pek de farklı değildi zaten; çıkar-güç kavgası. Yani insanoğlunun açgözlülüğü bu kez sadece fildişiyle yetinmemişti. Nerdeyse tüm dünya kıtalarının kanını emercesine, bütün zenginliklerini Avrupa’ya taşıyan düşünce, bu kez de Avrupa karasının peşindeydi. Bu kez Joseph Conrad’ın gözleri yerinde Eric Blair, nam-ı diğer George Orwell’in gözleri vardı ve bizim için tüm olup bitenleri izliyordu.

Ağırlıklı eleştirilerinin hedefleri farklı konular olsa da, genel anlamda hem *Hayvan Çiftliği*’nde hem de *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*’te Orwell’in değindiği temel sorunlar aynıdır. Bundan ötürü, yeri geldikçe farklılıkları üzerinde duracak olmakla birlikte, genel olarak iki eseri bir arada ele almanın daha uygun olacağını düşündük.

¹⁴⁵Dış Haberler, " Sembol askere ne oldu", *Akşam Gazetesi*, 9 Temmuz 2008, URL: <http://arsiv.aksam.com.tr/haberpop.asp?a=123234,5&tarih=09.07.2008>, (Erişim Tarihi:28.09.2009)

¹⁴⁶Conrad, *Age*, s.164.

Önceki başlıklarda değindiğimiz üzere yazar, her iki eserinde de kabaca Rusya'yı ve komünizmi ele alır. Hayvan Çiftliği'nde 1917 Bolşevik Devrimi sırasında ve sonrasında yaşanan olaylara, bir çocuk masalındaki hayvanların komik öykülerini anlatır gibi, alegorik bir yaklaşım izler. Dönemin diktatör lideri Stalin'in yaptıklarını konu edinir, iktidar hırsını, sınıf ayrımcılığını ve ona kanan halkı eleştirir. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te ise yine Stalin, sınıf ayrımcılığı ve iktidarı koruyup toplumu kontrol etme çabaları işlenir, fakat bu kez olayların dozu ilk esere göre daha fazladır. Okuyanları güldürmez, aksine dehşete düşürür.

20. yüzyılda dünya, geriye kalan tarihinde belki de hiç görmediği kadar diktatöre şahit oldu; Hitler, Stalin, Mao... Bu diktatörlerin yönetimde kaldığı kabaca 1930'lu yıllardan 1950'lere kadar olan süreçte, doğrudan ya da dolaylı olarak milyonlarca insan hayatını yitirdi. Sadece II. Dünya Savaşının sebep olduğu kıyım, milyonlarla ifade ediliyordu:

“... savaş alanlarında 300.000'den az Amerikalı ölmüştü... Müttefiki İngiltere yaklaşık 357.000 asker kaybetmişti... yaklaşık 27 milyon Sovyet vatandaşının, savaşın doğrudan sonucu olarak öldüğü düşünülüyor.”¹⁴⁷

Diktatörlerin sebep oldukları yıkımlar sadece insan hayatlarıyla sınırlı değildi. Savaşların gerçekleştirildiği meydanlar ve şehirlerde artık birer viraneden farksızdılar. Ancak Stalin gibiler için bu kayıpların hiçbir önemi yoktu, zira önemli olan tek bir şey vardı; güç, ellerinde tuttukları mutlak güçleriydi önemli olan ve savaş olmadan güç kesinlik kazanmıyordu.¹⁴⁸ “*Stalin'in savaş sonrası amaçları kendisi, rejimi, ülkesi ve ideolojisi için güvenlikti, tam olarak bu sırayla.*”¹⁴⁹

Bir tarafta mutlak güç hırsının gözlerini kör ettiği liderler, bir tarafta işveren konumundaki toprak sahibi zenginler ve tüccarlar ve diğer tarafta da bu mutlu azınlığın altında ezilen mutsuz çoğunluk vardı; yani köylüler, işçiler, toplumun diğer yoksul

¹⁴⁷Gaddis, Age., s.18.

¹⁴⁸Parakos, Agm., s.39.

¹⁴⁹Gaddis, Age., s.20.

kesimleri. Ancak bunca bölünmüşlüğe rağmen toplumun genelinde liderlerine karşı büyük bir inanç ve bağlılık da yok değildi.¹⁵⁰

Özgürlük, eşitlik gibi insanın duygularını okşayıcı söylemler, her ortamda ve her zaman kulağa hoş geliyordu. Nitekim Rus halkı da bu söylemlerin peşinden gitmekte çekinmiyordu. Bunları doğruluğuna inanmayan veya en azından mevcut şekilde ulaşılamayacağını öngörenler ve bunu açıkça dile getirenler ise zaten dünyanın bu en otoriter toplumunda¹⁵¹ yaşamlarını kolayca kaybedebiliyorlardı.¹⁵² Diktatörlerin güçlerini yitirmemek adına yapamayacakları veya yapmaya çekinecekleri hiçbir şey yoktu:

“Stalin kaygılanmadığını açıkça söylemişti. ‘Küçük parmağımı sallarım ve ortada Tito diye bir şey kalmaz.’”¹⁵³

İşte bunlar özetle, Orwell’in eserlerini kaleme alırken tanık olup kendinden sonraki nesillere aktarmaya çalıştığı olayların gerçek içyüzüdür. Hâlihazırda günümüzden pek de uzak olmayan bir tarihte yaşanmış olan bu olayların benzerlerinin, çok yakın tarihimize kadar sürdüğü bilinmektedir. 1970’li yıllardan 2000’lere kadar da dünyanın farklı yerlerinde benzer dikta rejimlerini görmek mümkündür. Örneğin bunlardan en bilinenleri Kamboçya’da Pol Pot rejimi, Irak’taki Saddam rejimi, Şili’deki Augusto Pinochet rejimi gibi kendi halklarını acımasızca katleden diktatörlerdir. Günümüzde ise Çin Halk Cumhuriyeti, Küba, Vietnam vs. ülkeler hala komünist rejimle yönetilmektedir.¹⁵⁴ Demokratik rejimlere göre kısmen baskıcı olan bu ülkeler, elbette ki geçmişteki komünist rejimlerle kıyaslanamayacak kadar *özgürlükçülerdir* de aynı zamanda.¹⁵⁵

Bugün, içinde bulunduğumuz yüzyılı Orwell’in bakış açısıyla ele almak için belki çok erken ama geride bıraktığımız asra baktığımızda, iki farklı yorumda bulunmak

¹⁵⁰Werth, Age., s.80.

¹⁵¹Gaddis, Age., s.17.

¹⁵²Werth, Age., s.21.

¹⁵³Gaddis, Age., s.38.

¹⁵⁴Bulaç, Age., s.65.

¹⁵⁵Gaddis, Age., s.228.

mümkün görünmektedir. İlki, biraz iyimser bir yaklaşım olabilir ama bunun için olaylara dar bir çerçeveden bakmak gerekebilir.

İçinde yaşadığımız yerküreyi genel bir bakış açısıyla ele alacak olursak gidişatın iyi yönde olduğuna şüphe yoktur. Zira ne ülkemiz ne de dünyamız uzun zamandır büyük ve ciddi bir savaşın içinde olmamıştır. İlerleyen bilim, gelişen teknoloji toplumların yaşamlarını olumlu yönde etkilemiştir. Her geçen gün daha büyük bir güç haline gelen basın-medya toplumların aydınlanmasında ve hemen her konuda fikir sahibi olmalarında yadsınamayacak derecede önemli bir rol oynamıştır. Ülkeler arası birçok alanda yapılan anlaşmalar, bu ülkeler arasındaki dostlukları pekiştirmiş ve daha barışçıl bir dünyanın oluşması yönünde toplumlara ve onların liderlerine önemli sorumluluklar yüklemiştir. Sömürge durumundaki devletlerin ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları ve dünya arenasında söz sahibi olmaları, ayrıca doğal kaynakların yanında sadece yazılım, programcılık gibi hammaddeye ihtiyaç duymayan sanayilerin de oluşması, dengelerin iyiden iyiye yerine oturmasına yardımcı olmuştur. Özellikle, günümüzün en büyük ekonomilerinden olan Japonya buna iyi bir örnektir. Ayrıca dengelerin yerine oturmasında bir diğer önemli neden de, yine bu teknolojik gelişmenin ürünü olan nükleer silahlardır ya da genel anlamda gelişen silah sanayidir. Amerika Birleşik Devletleri'nin Japonya'nın iki şehrine attığı atom bombaları II. Dünya Savaşı'nın bitmesinde önemli bir rol oynamıştı. Bir bomba, bir anda dünya tarihinde o güne kadar olan gerçekleri değiştirmişti. Çünkü son derece yıkıcı olan bu nükleer silahlar, artık büyük ordulara ve savaş harcamalarına gerek kalmaksızın, düşmanınızın tüm askerlerini hatta sivil halkla beraber tüm topraklarını da yok edebiliyordu.¹⁵⁶ İnsanlık tarihinde, güç denen unsurun belirleyici özelliklerinde yeni bir dönem başlamıştı artık. Sonrasında bu ve benzeri silahların geliştirilmesi ve bunlara parayı gözden çıkartan her ülkenin sahip olabilmesi, endişeleri attırmanın yanında, dengeleri de sağlamlaştırmış oldu.

Geride bıraktığımız yüzyılda değişim sadece ekonomi alanlarında olmadı elbette, aynı zamanda eğitimde de ilerlemeler kat edildi. Bilimin ve teknolojinin ilerlediği ülkelerin söz sahibi ülkeler haline gelmesi, diğer ülkelerde de eğitime verilen önemin artmasını sağladı. Böylece okumuş, bilgili vatandaşlar yetişmeye başlamış oldu. Okur-yazarlığını arttıran toplumlar ise kaderlerini belirleyici kararların alınmasında,

¹⁵⁶Gaddis, Age., s.53.

sözü tek başına iktidara bırakan, Orwell'in yerdiği cahil topluluklar olmaktan kurtulmuş oldular. *“Bilgi devrimi demokrasinin yayılmasını pekiştirdi, çünkü insanların kendilerini bilgilendirmesini ve öğrendiklerine, geçmişte olduğundan daha hızlı tepki vermelerini sağladı.”*¹⁵⁷

Ekonomik refahlık, gelişen medya-basın gücü, artan okur-yazarlık, bilim-teknolojideki ilerlemeler vs. bunların hepsi, geride bıraktığımız yıllar içinde, demokrasilerin güçlenip otoriter rejimlerin gerileme sebepleriydi. Kısacası bugün, dünden çok dersler çıkarmıştı. Vardığımız bu noktada, Orwell'in anti-ütopyasının gerçeklememiş olmasında, kuşkusuz kendisinin de katkısı olduğu inkâr edilemez.¹⁵⁸

Tüm bu gelişmelere baktığımızda, artık 2009 yılında birilerinin çıkıp ülke yönetimini ele geçirip, her türlü özgürlükleri kısıtlayıp, beraberinde halkın da desteğini yanına alıp dünyaya meydan okuması zor görünüyor. Ya da çıkarları uğruna birkaç devletin yeni bir dünya savaşı başlatmaları da öyle. Başta da belirttiğimiz gibi bu durum iyimser bakış açımızın söylemi ve ümit ettiğimiz gelecektir. Zira bu gelişmeleri ve gördüklerimizi farklı yorumlamak, bizleri farklı sonuçlara götürecektir. Kısa vadede olmadıysa da, uzun vadede Orwell'in Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'ünde bahsettiği dünyaya benzer bir dünyanın, belki daha az korkutucu olarak, çok da hayalî bir düşünce olmadığı kanaatine de varabiliriz.

Karamsar ya da bizce daha gerçekçi ve geniş kapsamlı başka bir bakış açısıyla da olayları irdelemeden önce, niçin böyle bir yol izlediğimizin açıklamasını yapmak gerekir diye düşünmekteyiz. Öncelikle böyle bir yolu tercih etmemizin amacı, çalışmamızın da iddiasına gölge düşürmemektir diyebiliriz. Çünkü sanatçıları sanatçı yapan, onları önemli kılan, bir anlamda olaylara farklı ve isabetli bakış açılarındadır. Çevremizde ve dünyamızda yaşanan önemli olayları, gündelik hayatımızda olup biten olaylar gibi anlık ve basit sebeplere bağlamak; köklerini sorgulamamak, diğer olaylarla ilgisini kurcalamamak gibi sığ bir düşünce izlemek, günümüzü değerlendirmek ve anlamlandırmakta yetersiz kalacaktır. Tarihin büyük olaylarına tanıklık etmiş üç önemli yazarın eserlerinin, bugün için artık bir geçerlilikleri kalmamıştır diye ünlerini görmezden gelmek haksızlık olacaktır.

¹⁵⁷Gaddis, Age., s.227.

¹⁵⁸Gaddis, Age., s.226.

Amacımız Orwell'in düşüncelerini zorla haklı kılmaya çalışmak değildir elbet. Fakat özellikle Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'e bakacak olursak, yazarın anlatmaya çalıştıklarını daha iyi kavrayabiliriz. Totaliter bir partiden ve başındaki Büyük Birader'in toplumu nasıl kontrol ettiğinden bahseden yazar, eseri boyunca bu dikta rejimine halkın neden ve nasıl boyun eğdiğini de anlatır. Eserdeki üç büyük gücün, dünyaya ve toplumlara mevcut şekillerini vermesi birtakım süreçler neticesinde olmuştur. Özgürlükten köleliğe ya da Hayvan Çiftliği'nde daha da vurgulandığı şekliyle, bir kölelikten bir başka köleliğe uzanan süreç son derece pürüzsüz ve başarılı olmuştur.

Bugün hepimizin kullandığı soğuk savaş,□ büyük birader,□ düşünce suçu, düşünce polisi□ kavramlarını¹⁵⁹ dünya diline kazandıran Orwell'in bu sözlerinden yola çıkarak öncelikle bu kavramların günümüzde ne derece geçerliliğini koruduğuna bakalım.

Büyük birader, İngilizce aslıyla "Big Brother", günümüzde birçok alanda kullanılır hale gelmiştir. Ancak ne kadar çok alanda kullanılırsa kullanılsın, değişmeyen ve en doğru anlamını, yazarın da kullandığı şekliyle, tepedeki gözetleyen kişi ifadesinde bulur. Orwell, zamanın Rus diktatörü Stalin ve onun istihbaratına atfen kullanmıştı Büyük Birader yakıştırmasını, zira Stalin ve onun istihbarat ekibi işinde gerçekten de başarılı idiler ve bu yakıştırmayı fazlasıyla hak ediyorlardı.¹⁶⁰

Günümüze baktığımızda ise varlığı kabul edilen Büyük Biraderlerin sayısı bile, Orwell'in tahminlerinin çok ötesinde artık. Ancak bu noktada belirtmek gerekir ki günümüz gözetmenleri salt bir kişi veya ekibinden ibaret değiller. Günümüzde kişilerin yerini, onları kesinlikle aratmayacak makineler almış durumdadır. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'ün resmettiği karanlık dünyadaki en belirgin gözetleme aracı tele-ekranlara en yakın cihazlar olarak bugünkü güvenlik kameralarını gösterebiliriz. Önce hırsızlık, kapkaççılık vb. nedenlerle işyerlerinde yahut özel mülklerde kullanılmaya başlanan güvenlik kameralarının sağladığı faydalar ve kolaylıklar göz önünde bulundurulduğunda, başka alanlarda da kullanılması kaçınılmaz hale geldi. Özellikle metropollerdeki trafik sorunları, son yıllarda kentlerde görülen terör olayları ve yine kapkaççılık vb. nedenler de eklenince her caddeye, köşe başlarına ve sokaklara bir

¹⁵⁹Parakos, Agm., s.38.

¹⁶⁰Gaddis, Age., s.92.

kamera konması zaruri bir hal aldı. Sonuç olarak ülkemizde mobese, dünya genelinde ise CCTV olarak bilinen bu sistemlerin ve kameraların sayısı inanılmaz rakamlara ulaştı ve gün geçtikçe de sayıları artmakta:

“İngiltere 4 milyon kamera ile dünyada en çok izlenen ülke. İngilizler parkta, sokakta, stadyumlarda, alışveriş merkezlerinde, kafelerde, metrolarda gözetleniyor. Bir İngiliz’in sadece bir günde 300 kameraya yakalandığı söyleniyor.”¹⁶¹

“İçişleri Bakanı... kameralı şehir güvenlik sistemi MOBESE’nin 1-2 ay içinde tüm illerde hayata geçirileceğini... söyledi.”¹⁶²

İngiltere’deki kadar olmasa da ülkemizde mobese kameraları şimdilik kalabalık cadde ve sokaklarda, şehir merkezlerinin giriş ve çıkış noktalarında, anaokulundan üniversiteye kadar olan eğitim kurumlarında, tüm kamu kuruluşlarında ve isteyen özel sektör işyerlerinde mevcut.¹⁶³ Şimdilik birbirlerinden bağımsız üslerde farklı kişilerin takip ettiği bu sistemde nihai amaç tüm kameraları bir hat üzerinde birleştirerek tek bir merkezden yönetmek ve izlemektir. Yani tek bir Büyük Birader ortaya çıkarmaktır.¹⁶⁴ Yüz ve plaka tanıma gibi özelliklere de sahip bu kameraların şimdilik sadece devlet organları tarafından ve suçluları tespit edip yakalamak amacıyla kullanılması rahatlatıcı gibi görünse de, Orwell’in de zaten üzerinde durduğu bu değil miydi? Ancak bir şeyi unutmamak gerekir ki, bu kameralar henüz evimize girmediler ya da evimiz dışındaki her yerde artık gözetleniyoruz da diyebiliriz. Kısacası ya özel yaşantılarımızdan ödünler vereceğiz ve güvenlik içerisinde yaşayacağız ya da özel yaşantılarımızdan vazgeçmeyip güvenliğimizden ödün vereceğiz; tercih elbette ki modern dünyanın biz özgür insanların elinde.

¹⁶¹Ö.Güven, "Yüzlerce kamera kenti izleyecek", *Milliyet Gazetesi*, 30 Ocak 2004, URL:<http://www.milliyet.com.tr/2004/01/30/pazar/paz04.html>, (Erişim Tarihi:28.09.2009)

¹⁶²NTV, "MOBESE’siz il kalmayacak", *ntvmsnbc.com*, 6 Şubat 2009, URL:<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/474655.asp>, (Erişim Tarihi:28.09.2009)

¹⁶³Ahmet Erhanlı, "Bin Dokuz Yüz Seksen Dört ve Günümüz", *Ürün Sosyalist Dergi*, Sayı:14 Temmuz-Ağustos 2003, URL:<http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=235>, (Erişim Tarihi:27.04.2009)

¹⁶⁴Erhanlı, Bin Dokuz Yüz Seksen Dört ve Günümüz, URL:<http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=235>, (Erişim Tarihi:27.04.2009)

Bizleri gözetleyen sadece kameralar değil elbette. Bugün evinde internet olan herkes meşhur arama sitesi Google'ın, Maps adı altında sunulan hizmetinden ücretsiz olarak faydalanabiliyor ve bu ücretsiz hizmet ile bir uyduya bağlanıp dünya üzerinde istediği herhangi bir yeri, araziye veya sokağı gözlemleyebiliyor. Durum böyle olunca da insanın aklına ilk gelen, bizlere bu hizmeti ücretsiz sağlayan kişilerin elinde acaba hangi özel ve daha gelişmiş gözetleme araçları bulunuyor, sorusu oluyor elbette.

Echelon⁽¹⁶⁵⁾ adı verilen A.B.D, İngiltere ve birkaç ülkenin daha ortaklaşa yürüttüğü bir proje sayesinde ise, adı geçen ülkeler dünya üzerindeki santral bağlantılı tüm konuşmaları dinlediklerini itiraf etmişlerdir. Ancak şaşırtıcı olan bu projenin mazisinin II. Dünya Savaşına kadar dayanmakta olmasıdır.

Dinleme ve izleme metotları bunlarla da sınırlı kalmıyor maalesef. Kullandığımız ev-iş telefonları, cep telefonları tümüyle dinlenmekte ve önemli-önemsiz her konuşmamız kayıt altına alınmaktadır. Ayrıca internette girdiğimiz her site, muhtemelen bilgisayarda yaptığımız her işlem kayıt altına alınmaktadır. Tüm bunlar bir yana, gittiğimiz her kurumda ya da kuruluşa hakkımızda az çok bilgiler alınmakta ve bilgisayar ortamına kaydedilmektedir. En basit şekliyle eğer bir hastaneden hizmet almak istiyorsanız, tüm nüfus bilgilerinizle birlikte sosyal güvencenize ait bazı bilgileri de vermek zorundasınızdır, aksi halde tedavi isteğiniz yerine getirilmeyecektir. O halde ya hizmet almayı reddedeceksiniz veya bu bilgilerinizin kayda girmesine razı olacaksınız. Kısacası tercih yine size ait.

Gözetlenmemizi, dinlenilmemizi, bilgilerimizi aşikâr etmemizi *gerekli kılan* daha onlarca yol ve örnekten bahsetmek mümkündür. Üstelik bunlar Stalin zamanında olduğu kadar gizlice yapılan işler de olmaktan çıkmış, bizatihi bizlerin isteği ve bilgisi doğrultusunda yapılır olmuştur. Yani yaşadıklarımız aslında bir ÇiftDüşün'dür. George Orwell'in malum kullanımıyla çiftDüşün; savaşı barışa, köleliği özgürlüğe, sevgiyi nefrete, bilgisizliği kuvvete eş tutar. Bu karşıtlıkların bir arada tutulması da iktidarların devamını sağlayan ve gücünü arttıran bir durumdur. Çünkü böylelikle iktidar bu karşıtlıklar arasında gidip gelerek kendi stratejilerini belirlerken altındakileri de buna inandırmak konusunda zorluk yaşamaz.¹⁶⁶ İşte bu iktidarın adı totalitarizmdir.

¹⁶⁵Echelon, dünya medyası ve popüler kültürün AUSCANZUKUS olarak bilinen Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından imzalanan UKUSA anlaşması'na dayalı bir istihbarat sinyalleri toplama ve analiz ağı işletimini açıklarken kullandıkları isimdir.

Günümüz devletlerine totaliter yaftasını yapıştırmak fazlaca iddialı bir söylem olacaktır ve niyetimizi de aşar aslen. Ancak bizlere sunduğu imkânlar neticesinde bizlerden bir şeyler de alıp götürmesi zorunluluğu, ister istemez akıllara bu gidişatın nereye varacağı sorusunu getirmiyor da değil. Çünkü Hayvan Çiftliği'nde her şeyin eşitlik söylemi ile başlayıp zamanla tam bir eşitsizliğe dönmesi sürecinde olduğu gibi yumuşak ve pürüzsüz bir gidişat söz konusudur mevcut günümüzde. Tüm telefon konuşmalarımızın, tüm yazışmalarımızın, tüm bilgilerimizin onlarca farklı kalemde kayıt altında tutulması, evimiz dışındaki her yerde görüntüleniyor olmamız ve bunların tümünün bizlerin iyiliği için yapıyor olması, en iyimserimizin içine bile, az da olsa bir korku salıyordur sanırız. Orwell'in dahi tahmin edemediği bunca gelişme, şüphesiz elli yıl öncesi insanı için hayal niteliği bile taşımıyordu. Peki, elli yıl sonrasında duvarları aşan kameralar, uydular da Büyük Biraderlere hizmet ederse?

Bu sorunun cevabı bugün için bile kuşkulu, ancak büyük birader terimini sadece makinelerden ibaret görmek, irdelediğimiz roman adına, eksiklik olur. Toplumundaki kötü vatandaşları ve beraberinde iyileri de, kontrol etmek isteyen devletler olacaktır. Fakat asıl büyük biraderler dünya sahnesinde hala varlıklarını sürdürmektedirler. Günümüzde hala 'dünyanın jandarması' olmakla nitelendirilen devletler bulunmaktadır. Üstelik bu devletler söylenenleri doğrularcasına, tıpkı büyük birader posterlerinin asılması, tele-ekranlarda sürekli ondan bahsedilmesi propagandalarında olduğu gibi, benzer şekilde özellikle filmler aracılığıyla, propagandalarını yapmakta ve her an her yerde olabilecekleri paranoyasını yaymaktadırlar.¹⁶⁷ Bugün özellikle birkaç ülkenin merkezi haber alma ya da istihbarat örgütünün adını bilmeyen yoktur herhalde. Bu örgütler filmlerde öyle işlenmiştir ki her şeye kadir olduklarını, bilmedikleri, duymadıkları bir şeyin olmadığını sanırsınız. Özellikle soğuk savaş dönemine ait olan bu propagandalar, tam da Orwell'in bahsettiği yöntemlerdir. Öyle ki düşünce polisinin yerini alacakları söylene, kimsenin itiraz edemeyeceği kadar günümüz insanının içine işlemiş örgütlerdir bunlar. Aslına bakarsanız, düşünce polisi de pek uzak bir kavram değil artık. Çünkü günümüzde en çok rağbet gören araştırmalardan biri de insanın düşüncelerini okuyan robotlar yapmaktır:

¹⁶⁶Chomsky, Age., s.43.

¹⁶⁷Salıhoğlu, Agm., URL: <http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=224>, (Erişim Tarihi:27.04.2009)

“... ArGe uzmanları, insanın beyin dalgalarını algılayabilen ve bu komutları yerine getiren bir robot geliştirdi... Beyin dalgalarını algılayabilen bilgisayarlar gelecekte fiziksel engelliler için de akıllı tekerlekli sandalye olarak kullanılabilecek.”¹⁶⁸

Düşünce okuyabilen robotun aslında fiziksel engellilere yardım için geliştirildiği söylemi bize yine Hayvan Çiftliği’ni anımsatıyor. Çünkü çiftlikteki hayvanların refaha kavuşacağı söylemiyle yapılması uygun görülen yel değirmeni, aslında domuzların diğer çiftliklerle rekabet edebilmesi amacını gütmektedir.

Bütün teknolojik gelişmeler ve onların farklı amaçlara hizmet edeceği görüşleri bir tarafa, romandaki temel unsurlardan biri olan sınıf ayrımcılığına da günümüz çerçevesinde irdelemeyi göz ardı etmemek gerekir. Ancak bu konuda söylenecek fazlaca bir şey yoktur günümüz için. Çünkü sosyalizm söylemlerinden biri olan ‘kapitalist düzenin sebep olduğu sınıf ayrımcılığını yok etmek’, zaten başlı başına kapitalist düzenlerde bir sınıf ayrımının olduğunu gösterir. Günümüzdeyse sosyalist düzenlerin çoğunlukla çöküp kapitalist ve emperyalist devletlerin çoğunlukta olduklarını görmek, bir anlamda mevcut sınıf ayrımcılığının da varlığını sürdürdüğünü kabullenmek olacaktır. Her ne kadar bu ayrımcılık Hayvan Çiftliği veya Bin Dokuz Yüz Seksen Dört’teki kadar, totaliter iktidarın eliyle, zoraki bir sınıf ayrımcılığı olmasa da, kapitalizmin serbest piyasa ekonomisi anlayışının geçmişten günümüze uzanan¹⁶⁹ doğal bir ürünüdür.¹⁷⁰ Romanda iç parti-dış parti-proleterler olarak kendini gösteren sınıflar, günümüzde daha çok zengin-orta sınıf-alt sınıf olarak hemen her toplumda kendini göstermektedir. Tabi ki bu sınıf mensuplarının hangi nedenlerle mevcut konumlarında olduğu tartışılabilir ancak çalışmamızın esasları açısından gerekli değildir.

Son olarak Orwell’in her iki eserinde de göze çarpan dil ve dilin halkı yönlendirmekte nasıl bir araç olarak kullanıldığı yergisini ele alabiliriz. Hayvan Çiftliği’nde olanı olmamış gibi göstermeye yarayan, Bin Dokuz Yüz Seksen Dört’te ise bireylerin düşünmelerine engel olacak kadar hayati kelimeleri elimine edilmiş bir araç

¹⁶⁸Associated Press, "Beyin gücüyle çalışan robot", ntvmsnbc.com, 5 Ekim 2006, URL:<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/374177.asp>, (Erişim Tarihi:28.09.2009)

¹⁶⁹Yığiter, Age., s.45.

¹⁷⁰Bulaç, Age., s.24.

olarak kullanılan dil, günümüzde de hala birbirimizi anlamada ve kandırmada kullanılan en yaygın araçtır.¹⁷¹ Yakın tarihimizden bir siyasetçimizin söylediği şu meşhur söz hala akıllardadır: “Biz, kışın Bulgaristan'dan elektrik alıyoruz, yazın da Bulgaristan bize elektrik veriyor.”¹⁷²

Romanda öngörülen bir diğer dil aldatmacası da görsel ve yazılı basındaki haberlerde, propagandalarda kullanılan dildir. Halkı anlamayacağı karışık bilgiler sunan, bunu da yine anlaşılmasa bir dil ile sunan medyanın bugünkü tutumunda bir farklılık olduğunu söylemek zordur.¹⁷³ Günümüzde, gelişen teknolojinin de sunduğu imkânlarla diledikleri yönde haber yapan ve halkı yönlendirebilen başlı başına bir güç olmuştur medya. İstemediği haberleri karmaşık grafiklerle ve resimlerle süsleyen, asıl sesten daha güçlü bir desibelde font müziği çalan ve bunları da bolca yabancı kelimeler ile dinleyicisi ve okuyucusuna ulaştıran medya; dilediği zaman da kelimeleri tek tek seçip kısır bir döngü içerisinde sürekli tekrarlayıp olumsuz yüz ifadelerinin olduğu fotoğraflarla süsleyerek izleyicisine aktaran medya ile aynıdır. “Amerikalı yılda 99 saat kitap okuyor ama 1,460 saat TV izliyor.”¹⁷⁴ haberindeki rakamlar göz önünde bulundurulduğunda gündelik hayatta ne yapacağımıza, ne giyeceğimize, nereleri gezmemiz gerektiği, nereler hiç uğramamamızın icap ettiğine dahi karar verir hale gelmiş olan medyanın gücü korkutucu bir hal almıştır diye düşünmeden edemiyor insan. İzlediği filmlerden etkilenerek uçmak için balkondan atlayan çocuklar, ailesini katleden şahıslar, ünlü olmak adına yarışma yarışma dolaşan ümit zedeler... hepsi de bir eğlence aracı olmaktan öte adeta bir hipnoz aracına dönüşmüş televizyonun eserleridir. Olanlardan ötürü tek başına medyayı veya televizyonu suçlamak haksızlık olur, lakin televizyonda gördüğüne ve duyduğuna, sorgulamadan inanacak kadar cahil ve gayesiz insanı oluşturan şey¹⁷⁵ yahut kimse neydi, kimdi?

Bütün bir kelime haznesi sanatçı isimleri, şarkıları, moda terimleri, marka isimleri vb. daha birçok magazinsel ifadelerle dolu, her türlü felaketi dahi bir tiyatro

¹⁷¹Salihoğlu, Agm., URL: <http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=224>, (Erişim Tarihi:27.04.2009)

¹⁷²T.B.M.M, Tutanak Dergisi, Cilt No: 85, 8 Mayıs 2005.

¹⁷³Chomsky, Age., s.254.

¹⁷⁴D.Uluç, "Cahiller ve ahmaklar ülkesi", Hürriyet Gazetesi, 31 Mart 2002, URL:<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=62790&yazarid=15>, (Erişim Tarihi:28.09.2009)

¹⁷⁵Salihoğlu, Agm., URL: <http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=224>, (Erişim Tarihi:27.04.2009)

oyununu izlemiş gibi boş bakışlarla takip eden bu belleksiz insanlar¹⁷⁶ kimlerin eseri? Tek kültürleri sinema, dizi ve futbol maçından ibaret olanlar neden başka bilgilere ihtiyaç duymazlar? Bir ucunda binlerce insan açlıktan muzdaripken bir ucundakilerin pasta, portakal vs. yiyecek savaşları yaparak eğlendiği kişiler farklı ülkelerin mi insanları? İçleri boşaltılmış insanlar¹⁷⁷ derken yazarın korktuğu bu manzaralar mıydı bilinmez ama böyle bir neslin yetişmekte olduğu umarız Orwell'in tek yanılgısı olur.

Ailenin de yozlaştırıldığına değinen yazar, ailenin neslin devamını sağlamak dışında duygusal anlamda hiçbir bağlılık belirtisi ve anlamını taşımadığını yazıyordu. Amerika ve özellikle Avrupa'da doğal yollarla çocuk sahibi olmanın çok azaldığı, daha ziyade tüp bebek gibi alternatif yöntemlere başvurulduğu biliniyor. Bunun dışında sadece genler vasıtasıyla hiçbir ebeveyne gerek duymaksızın üretilen koyunun da varlığından haberdarız. Yakın bir gelecekte planlanan ise seri üretim organlar veya insanlar:

“ABD'de bilim adamları, laboratuvar ortamında kök hücreden yapay mesane üretti. Gelecekte pek çok hastalığa çare olabilecek yöntem, 7 hastaya başarıyla uygulandı.”¹⁷⁸

Romanın ana karakteri Winston'ın istemeye istemeye tükettiği, tatlarının berbat olduklarından yakındığı yapay yiyeceklerin günümüzde ne kadar yaygın hale geldiklerini söylemenin de, yazarın bunca isabetli görüşünün yanında çok da şaşırtıcı olacağını sanmıyoruz. Özetlemek gerekirse, başta da açıklamaya çalıştığımız gibi, bir çift düşün oyununun içinde gibiyiz; ne Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'teki dünyanın günümüz gerçeği olduğunu söyleyebiliyoruz, ne de olmadığını.

Tabi ki bunlar gerçekleşecek diye bir durum yok ortada ama olmayacağını da kimse garanti edemez. Çünkü yeryüzünde olmuş hiçbir olay, tarih kitaplarında okuduğumuz haliyle, birkaç sayfaya sığdırılacak nedenler ve bu sayfaları okuyup bitirmeye yetecek kadar bir zaman içerisinde gerçekleşmemiştir. Örneğin; bir kralın devletin resmi dinini değiştirdiğini ilan etmesiyle halkın topyekûn dinlerini

¹⁷⁶Parakos, Agm., s.41.

¹⁷⁷Orwell, 1984, s.224.

¹⁷⁸Dış Haberler, "Kök hücreden ilk organ", Sabah Gazetesi, 5 Nisan 2006, URL:<http://arsiv.sabah.com.tr/2006/04/05/gnd122.html>, (Erişim Tarihi:28.09.2009)

değiştirmesi, alınan bir karar ve akabinde gelen, karara uyma davranışı olarak algılanmamalıdır. Yahut şöyle ifade edersek: *Kral devletin resmi dininin bundan böyle Hristiyanlık olduğunu söyledi ve Macar halkı Hristiyanlığı benimseyip yaşamlarını bir Hristiyan olarak sürdürdüler...* sözleri bize sade bir cümleden daha fazlasını ifade edebilmelidir. Şüphesiz bir toplumun bir gece de dinini değiştirmesi, bunu liderleri istese dahi, mümkün değildir. Çok uzun yıllar öncesinde başlamış bir yozlaşma, bir baskı, sömürü veya söz konusu dinle yakınlaşmalar ancak böylesi bir değişimi mümkün kılabilir. Bu bağlamda Bin Dokuz Yüz Seksen Dört ile Orwell'in yaşamından 30-35 yıl sonrasını hedef göstererek anlatmak istedikleri,¹⁷⁹ bir yazarın kitabı için öngördüğü bir başlık veya zaman dilimi olarak algılanmalıdır, çünkü anlatılmak istenen başlığın çok ötesindedir. Anlattıkları kimi yazarlar tarafından kehanet¹⁸⁰ olarak değerlendirilse de, bizce Orwell bir kâhin değildi ve bize gelecekle ilgili kehanetlerini kanıtlamaya çalışmıyordu. Aksine o, iyi bir yazar ve gözlemciydi. Bizzat tanık olduğu olayların yanında, geçmişi de iyi bilen bir yazar olarak ki, Hayvan Çiftliği'nde Napoléon ismini verdiği diktatör domuzla Fransız General Napolyon'a gönderme yapmasından bunu rahatlıkla anlayabiliriz, eğer farkında olunmazsa toplumun tüm özgürlüklerini ve değerlerini diktatörlerin elinde yitireceklerine dikkat çekmeye çalışıyordu. İnsanoğlunun yeryüzünde varlık göstermesiyle nerdeyse eşit bir yaşa sahip olan diktatörlerin güç mücadelelerinin¹⁸¹, günümüz itibarıyla bir anda yok olup biteceğine inanmak gerçekten de iyimser bir yaklaşım olurdu. Zamanın A.B.D başkanı Harry S. Truman'ın da dediği gibi “*İnsan denen hayvan ve onun duyguları çağdan çağa fazla değişmemektedir.*”¹⁸²

Bilimde, teknolojiye, uygarlığın her alanında ne kadar ilerlerse ilerlesin insanın değişmeyen, bir yerlerinde hep saklı duran karanlık yanını yeren bir diğer kişi de William Golding'tir. Onun bu karanlığa yaklaşım tarzı Orwell'den farklı olarak, daha çok Conrad'ı hatırlatır bize. Orwell'in kesin suçlu olarak gördüğü insanlar yahut da diktatörlerdir. Onları böyle olmaya iten sebepleri es geçer ve yergilerini bundan sonrası için kullanır. Golding ise, tıpkı Conrad gibi, suçlu olan insanı daha çok, suçlu olmasına iten sebeplerle ele alır. Bir nevi, Orwell'in kişiler-olaylar-tarih arasında temellendirdiği

¹⁷⁹Kundera, Age., s.49.

¹⁸⁰Kundera, Age., s.24.

¹⁸¹Chomsky, Age., s.10.

¹⁸²Gaddis, Age., s.55.

ilişkiyi, Golding de kişi ve içindeki karanlık ile ilişkilendirerek açıklamaya çalışır. Son olarak ‘Eserler ve Günümüz’ başlığını da, günümüz insanı ile onun iç dünyasındaki dünden bugüne olan değişimlerini irdeleyerek kapatmak, öncesindeki yazarların eleştirileriyle, günümüzü kıyaslarken sergilediğimiz tutumu daha rahat anlatmada isabetli bir karar olacaktır.

Conrad ile benzerlik arz eden bir yol izlediğini söylediğimiz Golding’ın eleştirilerine en uygun günümüz örneği, elbette ki yine savaşların yahut da krizlerin devam ettiği ya da kısa süre önce sona erdiği ülkeler olabilir. Afganistan, Filistin, Irak, Brezilya, Arjantin gibi savaşa ya da ayaklanmalara maruz kalan ülkelere, aynen yazarın kuralsız adasındakine benzer bir dünyanın oluştuğunu görebiliriz. Özellikle ayaklanmaların yaşandığı Latin Amerika ülkeleri tam da Sineklerin Tanrısı’nın bir kopyası gibidir. Bir tarafta akıllı karışık halkı yatıştırıp ayaklanma öncesi düzenli toplumu yeniden sağlamaya çalışan liderler, bir tarafta ise bu kriz dönemini lehlerine kullanarak halkı kendi taraflarına çekmeye çalışıp iktidara göz dikmiş başka müstakbel liderler. Diğer bir yanda ise, adadaki güven ortamına ve yemeğe ihtiyaç duyan küçük çocuklar misali, karınlarını doyurmak peşinde koşan insanlar. Güvensizlik ortamında hiçbir kanun ve kural dinlemeyen bu insanlar, kimi zaman açıklıklarını gidermek, kimi zamansa sadece istediklerini elde etmek için mağazaları yağmalamış ve talan etmişlerdir. Bunların karşısında duran güvenlik güçleriye her zamankinden farklı olarak orantısız güç kullanmış, akabinde de ölümler yaşanmıştır. Nihayetinde ise dış ülkelerin, kuruluşların duruma el atarak karşılıklı veya insani yardımları bu olayları dindirerek, ülkenin yağmacı insanların yeniden bir düzene girmesini sağlamıştır.

İşte açlığın ve emniyetsiz bir ortamın insanlar üzerindeki etkisi, kabaca bu şekildedir ve benzer durumunu yaşayan hemen her ülkede halklar aynı tepkiyi göstermiştir. II. Dünya Savaşı ile soğuk savaş dönemlerinin yakın tanığı olan ve aynı zamanda A.B.D’nin Rus büyükelçiliğini de yapmış George F. Kennan’ın 1947 yılındaki şu sözleri de, evvela bahsettiğimiz halkın tepkilerine de açıklık getirmektedir:

“Konunun aslı, her birimizde, derinlerde bir yerlerde gömülü totaliter bir yan vardır... Bu şeytani özelliği derinde tutan, sadece güvenin ve

güvenliğin keyifli aydınlığıdır... Güven ve güvenlik kaybolacak olsaydı, onların yerini almayı beklemediğini sanmayın.”¹⁸³

Ayaklanmaların neden olduğu kargaşa ve güvensizlik ortamından çok daha korkunç hallere sebebiyet veren savaşlar ise, insanların bu karanlık içyüzlerinin en özgür olduğu ortamları oluştururlar. Karanlığın Yüreği’ni irdelerken de belirttiğimiz üzere, sözüm ona medeniyetin doruğundaki bir ülkenin askerlerinin demokrasi götürmek adına savaş açtıkları bir ülke de, hiçbir vicdana, kanuna sığmayacak davranışlarda bulunması da eleştirimiz adına güzel, ancak insanlık namına son derece barbarca bir ibret teşkil etmektedir. Jack Merridew ve avcılarının yüzlerindeki maskelerin ardına sığınarak her türlü barbarlığı sergileyip ölümlere neden olduğu sahnelerin çok daha kötülerini görürüz bu savaş ortamında. Aynı şekilde yüzlerindeki koruma maskelerinin ardında kimliklerini gizleyen askerler, içlerindeki şeytanı gün ışığına çıkarmış ve her türlü cezadan ve yasadan uzak olduklarını bilen bu askerler, geldikleri dünyayı unutup yarattıkları cehennem zebanileri olmuşlardır.

İnsanın içindeki kötülüğün dışa vurumu için elbette her zaman bir savaş ya da kargaşa ortamı gerekmiyor. Her ne kadar uygarlığın kuralları, ebeveynlerin denetimi ve eğitimin ahlâkından uzakta bir adada hayat bulsa da roman, bu esaslar, günümüz toplumu insanı için de aynen geçerlidir. Zira 21. yüzyılın dünyasında yozlaşmaya yüz tutmuş kültürlerin bir yan ürünü olan depresyon, günümüz insanını milyonlar arasında yalnız bırakmıştır. Toplum ile kaynaşamayan, ailesinden gerekli ilgi ve desteği göremeyen bireyler, okula ve okul arkadaşlarına da ayak uyduramayarak psikolojik sorunlar yaşamışlardır. Bu sorunlarına tek başlarına çözüm getiremeyen bireyler, gün geçtikçe kendilerini daha yalnız hissetmeye başlamış ve nihayetinde, milyonların bedenlen bir arada yaşadığı metropollerde, zihnen ve ruhen kendilerini adeta ıssız bir adadaki kimse kadar yalnız hisseder olmuşlardır. Sonuçta ise her biri, bir Jack olup çıkan, kendilerini ispatlamak ve dikkatleri anlıkta olsa üzerlerine çekmek isteyen bu kişiler, yüreklerinin karanlığına yenik düşüp katliamlar işlemektedirler. Üstelik bu kişiler Golding’in romanında konu edindiği küçük yaştaki öğrencilerden başkası da değildir:

¹⁸³Gaddis, Age., s.48.

“Almanya’nın Winnenden kentindeki, daha önce öğrencisi olduğu Albertville Lisesi’ne önceki gün silahlı baskın düzenleyerek 15 kişiyi öldüren, polisle girdiği çatışmada da intihar ederek yaşamına son veren Tim Kretschmer’in (17 yaşında) katliamı internetten duyurduğu ortaya çıktı... Kretschmer’in, katliam günü 02.45’te ‘Bernd’ nickli chat arkadaşına eylemiyle ilgili şu açıklamayı yaptığını söyledi: ‘Bu lotarya yaşamdan sıkıldım artık. Herkes bana gülüp, dalga geçiyor.’”¹⁸⁴

Eski okullarına baskın düzenleyerek öğretmen ve arkadaşlarını öldüren öğrenciler, komşularını veya hiç tanımadıkları kişileri canice öldüren seri katiller ve ailelerini katleden gençler vs. hepsi de haberleri süsleyen bir magazin edasında, en az on günde bir televizyonlarda yer almaktadır. Oysa yazıldığı 1950’li yıllarda Sineklerin Tanrısı, yazara büyük ün ve para kazandırmış, Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazanmasını sağlamış ve yazarın kendisine ‘Sir’ unvanını getirmişti. Öte yandan, o gün için bazılarınca nahoş olarak karşılanmıştı.¹⁸⁵ Çocuklara böylesi korkunç, yamyam rollerinin uygun görülmesi yadırganmıştı. Bu durumda doğal olarak insanın aklına direkt şu soruyu getiriyor: Eğer Golding bu eseri günümüzde yazmış olsaydı, acaba mevcut başarısını yine yakalar mıydı, yoksa günümüz dünyasında masum bir öykü kitabından ibaret mi kalırdı?

Gerek Conrad ve Golding’in insanın karanlık içyüzüne bakış açıları olsun, gerekse Orwell’in karanlık ütopyasındaki bastırılmış toplum manzarası olsun, aradan geçen zaman, günümüzde bu öngörülerin yumuşak bir şekilde gerçekleşmekte olduğunu gösterdi. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört romanında herkesi, her yerde izleyen ve yönlendiren ‘Büyük Birader’ teknik olarak çok kısa bir sürede gerçekleşti. Orwell’in Büyük Birader’i dev ekranlarla totaliter anlayışını herkese kabul ettiriyordu. Oysa günümüze gelene kadar televizyonlar, kameralar ve kitle iletişim araçları düşünülmemeyecek kadar insan hayatına girdi ve insanları Orwell’in de düşünmediği kadar yönlendirmeyi ve gözetlemeyi başardı. Üstelik yazarın komünist Rusya’yı hedef olarak anlattığı totaliter iktidarın bu yönlendirme ve gözetleme politikası günümüzde

¹⁸⁴M.Özel, "Katliamı önce internette duyurdu", Milliyet Gazetesi, 13 Mart 2009, URL:<http://www.milliyet.com.tr/default.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=1070411>, (Erişim Tarihi:28.09.2009)

¹⁸⁵Günseren, Age., s.47.

kapitalist ÷lkelerinde yegâne politikaları halini aldı. Kısacası insanın içindeki karanlık yan, modern dünyamızda da ilkel zamanlarda olduğu kadar vücut bulmayı başardı.

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ

Dünya tarihinde belirli kırılma noktaları vardır. Yazının icadı, Moğol istilaları, coğrafi keşiflerin başlaması, İstanbul'un fethi ile Roma imparatorluğunun sona ermesi ve dünya savaşları gibi. Dünyadaki olayların gidişatında büyük öneme sahip olan bu gelişmeler, aynı şekilde insanların hayatlarında büyük değişikliklere yol açmışlardır. Ne yazık ki ilk çağlarda insanların hayatlarında kolaylık sağlayan aletlerin icatları dışında, dünya tarihine damgasını vuran olayların çoğunda yıkım söz konusudur. Bu yıkımlar ise hem maddi hem de manevi olarak, çift yönlü gerçekleşmiştir. Çıkar ve güç savaşları bir yana, halkların kurtuluş ve özgürlük savaşları, Fransız İhtilali gibi aydınlatma ayaklanmaları dahi, başında veya sonunda yıkımlara sebep olmuştur. Yani insanoğlu kendinin en büyük düşmanı olarak, başka hiçbir varlığa ihtiyaç duymaksızın, kendi elleriyle kendini karanlık bir dünyaya teslim etmiştir.

Son yüzyılda yaşanan savaşlar, devrimler, ekonomik krizler vb. felaketler de toplumlarda benzer yıkımlar meydana getirmişlerdir. Bu yıkımları bizzat yaşayan yazarlar ise, gördüklerini, günümüzde her biri birer klasik halini almış eserlerinde başarılı şekilde resmetmişlerdir. 1800'lerin sonunda Avrupa'nın aydınlığını Afrika'ya taşımak isteyenlerin yaptığı, yerli halkın sahip olduğu var olan ilkel kültürü bile yıkıp onları daha büyük bir karanlığa boğmak olmuştur. 2000'lere geldiğimizde, aradan geçen zamanda sadece aktörlerin değiştiğini ama söylemlerin ve yıkımların değişmeden aynen sürdüğünü görürüz. Zira Afrika'ya getirilemeyen uygarlık, Irak'a da uğramamıştır.

Karanlığın Yüreği adlı eserinde insanın ve sömürünün karanlık taraflarını anlatan İngiliz yazar Joseph Conrad, bu karanlığın sebep olduğu yıkımları açıklamıştır. Uzun yıllar denizlerde vakit geçiren yazar, eleştirdiği ikiyüzlü sömürgeci devletlerin yaptıklarına şahsen şahit olmuştur. Gözünü para ve makam hırsı bürümüş insanların, Kongo'daki yerli halka yaptıkları zulmü kabullenemeyen yazar, gördükleri karşısında kişisel bunalımlar yaşamış ve bunu da romanın karakteri Marlow ile dışa vurmuştur. Çünkü içindeki karanlığa teslim olmuş Kurtz karakteri, tüm insani değerlerini kaybetmiş ve nihayetinde de ölümünden az önce aklını yitirmiştir. Kendi toplumuna ait bu insanların ne denli yozlaştıklarını gören yazarsa, tüm bunları yazmakla, bir nevi ileriki nesilleri uyarak günah çıkarma yoluna gitmiştir diyebiliriz.

Karanlığın Yüreği'nden yaklaşık elli yıl sonra meydana çıkan Sineklerin Tanrısı ise, aradan geçen zaman içinde, bir değişimin olmadığını vurgulayarak insanın içindeki

karanlığın varlığını bir kez daha pekiştirmiştir. Üstelik bu kez karanlığın teslim aldığı kişiler yetişkinler değil, çocuklar olmuştur. Aydınlık ve karanlık arasında gidip gelen çocuklar, nihayetinde ışıklarını yitirmiş ve kanlı birer katil olmuşlardır. Issız adada, tıpkı geride bıraktıkları ataları gibi, onlarda artık büyük bir savaşın içindedirler ve yıkım kaçınılmaz olmuştur. Conrad'ın yetişkinlerde gördüğü kötülüğü, Golding çocuklarda görmüştür. Eğer bireyler eğitilmezse ve daimi olarak kurallar ile çevrenmeseler barbarlaşmaları kaçınılmazdır. Çünkü bu barbarlık daha doğuştan her bireyin içinde vardır, der ve Conrad'ın karanlığa yaklaşımını bir adım daha öteye taşımış olur.

Eleştiri sırası Orwell'e geldiğinde, karanlık bu kez iktidardakileri esir almıştır. Sömürülenler fildişleri değil, insanların bizzat kendileri olmuştur bu defa. Yıkım her zamankinden daha şiddetlidir, ancak bu fiziksel değil zihinsel bir yıkımdır ve insanlar her türlü duyguları ellerinden alınarak köleleştirilmektedirler. Karanlık tek tek bireylere değil, tüm bir topluma egemendir. Bunun tek nedeni ise yönetimdekilerdir. İnandığı ideolojinin prensiplerinin bir bir, diktatör liderler tarafından yıkıldığına tanıklık eden Orwell'in rejimlere ve söylemlerine inancı kalmamıştır. Çünkü hepsi tek bir ortak noktada özetlenebilirler: çıkarlar. Çıkarları uğruna her şeyi yapabileceklerini bildiği diktatörlere, rejimlerine ve onların bu yalanlarına inanan halka sert eleştiriler yöneltir. Conrad'ın ve Golding'in aksine, Orwell bu karanlıktan kurtulmak için bir ümidin olduğuna inanmaktadır. Ancak inanmadığı tek şey, bu ümidi gerçeğe dönüştürecek insanların gün gelip bilinçli bir birliktelik kuracak olmalarıdır.¹⁸⁶

Bu üç İngiliz yazarın toplumsal ve bireysel olayları eleştirel bir bağlamda ele aldıkları eserlerinde, karamsar bir yol izledikleri gözden kaçmamaktadır. Ele aldıkları konuları kendi yaşam öykülerinin etkisi altında kalarak işledikleri aşikâr olan yazarları ve eserlerini daha iyi anlamak ve anlamlandırmak amacıyla biz de çalışmamız boyunca detaylıca bir yol izlemeye çalıştık. İlk bölümlerden başlayarak yazarların yaşantılarına, üslûplarına kısaca değinerek yazmalarındaki amaçları kabaca belirlemeye çalıştık. Devamında söz konusu eserlerin olay örgülerine, karakter özelliklerine ve bu karakterlerin neleri veya kimleri sembolize ettiklerine baktık. Eserlerdeki toplumsal yergileri detaylıca incelediğimiz bölümün ardından ise, bu eleştirilerden kendimize pay

¹⁸⁶Orwell, 1984, s.67.

çıkarmaya çalıştığımız günümüz olayları ile eserlerdeki yergilerin arasındaki bağlantıları görmeye çalıştık. Çalışmamızın önemindeki en büyük paydayı oluşturan bu son bölüm ise bizler açısından en çarpıcı bölüm oldu. Çünkü tarihin akışındaki her önemli olay gibi, eserlerde eleştirilen bu sorunlarında muhakkak günümüz insanının davranışlarında kalıcı etkileri oldu. Bir taraftan eğitime ve kültüre verilen önem artarken, diğer taraftan devlet ideolojilerinin hiç eksilmeyen türlü hırsları bu eğitimlerin ve kültürlerin içlerinin boşaltılmasına sebep oldu. Özellikle geride bıraktığımız yüzyıldaki iki dünya savaşı yahut da Avrupa'nın savaşı¹⁸⁷ her alanda ilerlememizi gerekli kıldıysa da, bu ilerleme beraberinde gelişmeyi getiremedi. Silahların yerini daha güçlü silahlar aldı. Sömürü şekil değiştirip tüm dünyamızı kuşattı. Yaşam standartlarımız çok daha ilerledi. Ama tüm bu değişimlerin ardında yatan karanlık zihniyet ilerlemedi, gelişemedi.

Başlangıçta da açıklamaya çalıştığımız gibi, en yakını, bize altmış yıl evvelinde dünyada cereyan eden olayları anlatırken, bizler için başarılı bir romandan pek fazlasını ifade etmiyordu. Ancak, sürekli ilerlemesiyle övündüğümüz şu bilim ve teknolojinin ivedi çağında, dönüp de geriye baktığımızda tüm bu ilerlemenin aslında bir kabuk değiştirmekten ibaret olduğunu gördük. Bizi, içimizdeki karanlık ve diktatörle tanıştıran bu eserler, muhakkak olaylara bakış açılarımızı da zenginleştirmiş oldu. Yazarları ortak bir paydada buluşturan tüm bu eleştiriler bizlere gösterdi ki, farklı zamanların ya da coğrafyanın insanları olmak, bu ortak dünyamızdaki ortak kaderimizi çok da değiştirmemektedir. Bu noktada şu ünlü deyiş geliyor insanın aklına: Dünya bir oyun sahnesi ve biz de onun oyuncularız. Bu sahnede kimimiz kuvvetliyi oynuyor, kimimiz zayıf. Senarist de aynı kişiler, oyuncular da. Bu oyunda üzerimize düşen, rolleri lakıyla yerine getirmemiz. Zira ne kazananı var bu oyunun ne de kaybedeni. Kısacası, trajikomik bir öykü yaşadığımız. Ve yaşananlar gösteriyor ki tarih denen kavram bir dramının tekerrüründen ibaret. Kısacası, medeniyetin ilk ışığı olarak sayılan ateşin icadından sonra, yani ilkel insanoğlu uygarlığa ilk adımını atıp medenileştikten sonra, bir daha içinde yıkımın olmadığı o ilkel, masum dünyasına dönmeyi başaramadı.

¹⁸⁷Kundera, Age., s.39.

KAYNAKLAR

- Babb, Howard S. The Novels Of William Golding, The Ohio State University Press, 1970
- Boynukara, Hasan. Modern Eleştiri Terimleri, İstanbul (Boğaziçi Yayınları), 1997, 1. Baskı
- Bulaç, Ali. Çağdaş Kavramlar ve Düzenler, İstanbul (İz Yayıncılık), 2005, 19. Baskı
- Chomsky, Noam. Terörizm Kültürü – A.B.D Terörü, çev.: Taha Cevdet, İstanbul (Pınar Yayınları), 2000, 2. Baskı
- Conrad, Joseph. Karanlığın Yüreğı, çev.: Ali Kayalar, İstanbul (Bordo-Siyah Yayınları), 2006
- Erhanlı, Ahmet. “George Orwell: Sömürge polisi, sosyalist, muhbir”, Ürün Sosyalist Dergi, Sayı: 13, (Mayıs - Haziran 2003). URL:<http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=227>, (Erişim Tarihi:27.04.2009)
- Erhanlı, Ahmet. "Bin Dokuz Yüz Seksen Dört ve Günümüz", Ürün Sosyalist Dergi, Sayı:14 (Temmuz-Ağustos 2003), URL:<http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=235>, (Erişim Tarihi:27.04.2009)
- Gaddis, John Lewis. Soğuk Savaş, çev.: Dilek Cenkçiler, İstanbul (Yapı Kredi Yayınları), 2008, 1. Baskı
- Golding, William. Sineklerin Tanrısı, çev.: Mina Urgan, İstanbul (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları), 2006, 8. Baskı
- Göktürk, Akşit. Ada – İngiliz Yazınında Ada Kavramı, İstanbul (Yapı Kredi Yayınları), 3. Baskı
- Günseren, Tanju. Aferatif Kitaplar - William Golding, İstanbul (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları), 2004, 1. Baskı
- Kona, Yamaç. "Obama ve Şirketler Oligarşisi", Politika Dergisi, Sayı:10 (Aralık 2008), Sayfa 42-43s
- Kundera, Milan. Roman Sanatı, çev.: Aysel Bora, İstanbul (Can Yayınları), 2005, 2. Baskı
- Moran, Berna. Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, İstanbul (İletişim Yayınları), 2005, 14. Baskı

- Orwell, George. Hayvan Çiftliği, çev.: Celal Üster, İstanbul (Can Yayınları), 2006, 8. Baskı
- Orwell, George. Politics and the English Language (e-book), URL:mla.stanford.edu/Politics_&_English_language.pdf, (Erişim Tarihi:27.09.2009)
- Orwell, George. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, çev.: Nuran Akgören, İstanbul (Can Yayınları), 2007, 14. Baskı
- Parakos, Aylin. “Bin Dokuz Yüz Seksen Dört”, Sert Sessiz Dergi, Sayı: 6, (Haziran 2008). Sayfa 38-41
- Parla, Jale. Don Kişot’tan Bugüne Roman, İstanbul (İletişim Yayınları), 2008, 8. Baskı
- Salihoğlu, Muhsin. “ABD, Medya ve Üniversite Sistemi”, Ürün Sosyalist Dergi, Sayı: 13, (Mayıs - Haziran 2003). URL:<http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=224>, (Erişim Tarihi:27.04.2009)
- Werth, Nicholas. 1917 Rus Devrimi, çev.: Esra Özdoğan, İstanbul (Yapı Kredi Yayınları), 2008, 4. Baskı
- Yiğiter, Kemalettin. İngiliz Romanı’nın Kısa Bir Değerlendirmesi ve William M. Thackeray’de Toplumsal Yergi, İstanbul, 2006

ÖZGEÇMİŞ

04.03.1980 tarihinde Malatya ilinde doğdu. 1992 yılında Melekbaba İlköğretim Okulu'ndan mezun olduktan sonra Tevfik-Memnune Gültekin Ortaokulu'na başladı. 1994 yılında ise bu okuldan mezun olarak liseye başladı. 1999 yılında Turgut Özal Anadolu Lisesi'ni bitirerek aynı yıl Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği'ni kazandı. 2003 yılında üniversiteden mezun olduktan sonra İngilizce Öğretmeni olarak Malatya ili Merkez Necatibey İlköğretim Okulu'nda ilk görevine başladı. Yine aynı yıl, aynı okulda Yedek Subay Öğretmen olarak askerlik görevini yerine getirdi. Burada beş yıl çalıştıktan sonra önce 91000 Dev Öğrenci İlköğretim Okulu'na tayin edildi ve akabinde Malatya Valiliğince yürütülen 91000 Dev Öğrenci Projesinde görev aldı. Ayrıca yine bir yıl boyunca aynı projenin resmi internet sitesinin webmasterliğini yaptı. 2008 yılı Türkiye genelinde yapılan sınavda başarılı olunca Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde Eğitici Bilgisayar Formatör Öğretmeni olarak görevlendirildi.

Hala formatörlük görevini sürdürmektedir ve evlidir.